

СПОСТИ

александар кондев

златко теодосиевски

PROTECT[S]

Скопје, 2020

CRISTIANI

— александар кондев

златко теодосиевски

МАКЕДОНСКА СТУДЕНТСКА ПРОЛЕТ

„Soyez realistes – demandez l'impossible“

Реченицата од поднасловот значи „Бидете реални – барајте го невозможното“, и е еден од навистина легендарните слогани на некогашните бунтовни студентски демонстрации (не само) во Париз 1968-та. И тоа е типичен младешки, не само студентски идеал, некогашен и сегашен, којшто едноставно не трпи стеги од никаков вид, најмалку од ступиден бирократски „екстерен“ тип, и бара сè – сега и тука. Дури и невозможното! Иако кога е во прашање младоста/студентите, ништо не би требало да биде невозможно. И гордо е да се застане зад таков слоган, како впрочем и зад другите подеднакво познати: „Cela nous concerne tous“ (Ова ги засега сите), „Les Beux-Arts sont fermes mais l'art revolutionnaire est ne“ (Уметничките академии се затворени, но револуционерната уметност е родена), „Power to the People“ (Силата е во луѓето) итн.

Претпоставувам дека многумина од мојата генерација, па и некои повозрасни или малку помлади, би дале сè сега да можат да се вратат во студентските клупи. Не заради стекнување којзнае колкави поголеми знаења и вештини – зашто и тоа, во крајна линија, зависи од капацитетите на индивидуата, а не само од професорите – туку заради атмосферата, вриежот, еланот, решителноста, смелоста... на овие генерации конечно да се спротивстават на македонското лудило и диктатот на понављачите, уличарите и упикувачите.

Иако е неспорно дека во таа '68 имаше и локални македонски обиди за приклучување кон југословенските (главно) студентски протести, тие главно останаа на рамништето на декларативниот збор низ пишаните медиуми, без „силата на улицата“. Ако некои сакаат да веруваат дека и ние сме имале „македонска '68“, (иако многумина од нас кои бевме тука изгледа не успеавме да ја забележиме!), така нека биде. Фактите говорат друго.

Затоа, мислам дека сегашните млади не треба да имаат дилеми: ова дефинитивно е првата и вистинската македонска студентска пролет! Па и професорска, и граѓанска, се разбира. Зашто ако за онаа 1968 навистина нè врзува(т) само лични и пусти желби за (пропуштено) директно учество, денес е невозможно да не се забележат реките студенти (и професори, и граѓани) низ скопските улици. Ако тогаш за Македонија студентското движење беше само „таму некаде“ – па нека тоа „некаде“ е и Белград, за Париз да не говориме, иако такви протести имаше дури и во Мексико – читано низ весниците и видено на по некој телевизор, денес таа реалност ја имаме директно пред нас. (Иако не и во директен пренос, зашто ниту една македонска телевизија не се осмели на такво нешто!). Неколкute (некогашни) написи низ весниците („Студентски збор“, на пример), истакнатите барања за божемна „демократизација“ и слични нешта не можат сепак да го заменат личниот активен ангажман на десетици илјади млади луѓе денес, кои отворено протестираат против што и да е! А овие имаат за што да протестираат!!!

Иако веќе ги спомнав (дел од) македонските професори како составен дел од амбиентот, би ги спомнал уште еднаш! И иако ние можеби ги немаме некогашните професорски вертикали од типот на еден Сартр или Фуко (со или без импакт фактор!), сепак една сериозна и не така мала група компетентни професори покажа дека сакаат и умеат да застанат на вистинската страна. Зашто за професорите и нема друга страна освен студентите. Тоа е единствената можна и логична спрега, нивните цели и идеали никогаш не (смее да) се различни. Тие се различни само за онаа моронска

група штребери, оние глупчиња штрајкбрехери кои цврсто стојат на браникот на власта. И не мрдаат ни педа. Но тоа се такви типови, такви профили на луѓе. Такви биле и како деца, и како „студенти“. За нив *силата* е моќ, не знаењето. Којзнае какви сè комплекси наместо книги влечкаат во торбите. Ним не им ни требаат студенти, им требаат министри да ги тапшаат по рамо, да ги предлагаат во управни одбори и комисии, да им фрлат по некое ковче и овие живи среќни мавтаат со опавчињата. Ним не им требаат студенти зашто немаат ни што да ги научат. Тие не подучуваат, тие држат говори. Сега и на радија. Talking heads! Од такви студентите никогаш немале полза. Од овие впрочем полза нема никој, освен нивните џебови. И власта, се разбира. Ги употребува како крпи, па ги одлага да се исцедат, до следната прилика. Во меѓувреме ги распределува низ медиумите и поплатно им дава по некоја награда!

За жал, такви има и во првиот табор. Инфилтранти. Со умот се кај мороните и штрајкбрехерите, а со телото кај професорите. А впрочем, таквите секогаш се на две места, за секој случај, за недај боже. Да бидат на сигурно. И никогаш нема да ги видите на улица, меѓу студентите, или на каков и да е протест или собир. Не сакаат да бидат видени од власта, ќе им забележат. А има и зошто. Којзнае колку се должни. Вака, останува само име на хартија. Секогаш можат

да се вадат на – грешка. Тоа не се впрочем ни Talking heads, кај нив нема ни слика ни тон. Ама има – џеб! И не пуштаат глас ни за жива глава. Дури и кога ги прозива јавноста, дури и кога им ги тепаат студентите на Плоштад, дури и кога им ги резилат колегите... Лепота, македонски „интелектуалци“! Но, уште поинтересни се оние кои *ги нема* таму. Каде се оние некогашни македонски „авангардни“ уметници, писатели, режисјори... ? Или толку ги наполнија џебовите, што натежнаа па не можат ни да одат? Или - не смеат да писнат? И тие ли се толку должни, на власта?

Или оние професорине од МАНУ, на пример. Ако можел проф. Ѓорѓи Филиповски, на негова возраст, да застане на страна на студентите, па Шоптрајанов и неколкумина други, останатите – не можеле? Или не сакале? Арно им е таму, газовите на топло, има кафе или чајче, па и некоја ракиичка... ? Каде ли живеат овие луѓе, ако воопшто живеат? Или оние, на пример, за кои другите (проф. Котевска) благонаклоно се грижат, и прашуваат „Што ќе остане од... Богомил Ѓузел, од Луан Старова, од Оливера Николова, од Ресул Шабани...“? Извинете, ама тие мали ли се, не умеат ли да отворат уста? Или сепак повеќе им годи добро платената ладовина?

Но сега сите се умни и им делат совети. Треба вака, треба онака. Изборот е сепак нивни, на

студентите, а професорите би требало само да ги поддржат. Во сè. Ако запрат сега – готово е! Како што впрочем неславно заврши и „Отпор“, заради алчност за градоначалнички фотелји. Сепак, тоа е друга приказна.

И иако студентските протести ми ја потврдуваат тезата дека Македонија објективно доцни зад Европа околу половина век (1968 – 2015), во сè па и во ваков тип протести, вистинско задоволство е да се следат овие млади луѓе во нивните напори за подобрување на образовниот процес во државата. Кога веќе тоа не го прават оние кои за тоа примаат (не мали во споредба со другите) плати. Односно – го прават токму спротивното! А сепак, сличностите се тука, но и разликите. Студентските протести во 1968-та прераснаа во општи (работнички и граѓански) протести против бирократските капиталистички политики во образованието, економијата, социјалата... На тоа се надоврзаа и војната во Виетнам, човековите права, полето на социјалистичките движења... И сето тоа

прерасна во отворени, насилни судири, нешто што кај нас сè уште некако се држи под контрола. До кога? Во Париз и во другите европски (и светски) градови се правеа барикади, се живееше на улиците, на универзитетите, во парковите. Тогашните студентски протести востановија и „своја“ уметност – уметност на плакатот, на графитот, на транспарентот. Впрочем, овие студентски протести како да беа „кремот“ на прогресивните „контракултурни“ движења на младите во Европа и светот во шеесеттите години на минатиот век.

Кај нас, барем засега, протестите го немаат тој обем, таа широчина, иако на студентите им се придружуваат и граѓаните. Оттука, велам, многу сличности, но и многу разлики. Од друга страна, кај нас, сепак, официјалната уметност никогаш не ги следела ваквите (условно) анти-системски движења, протести, демонстрации. Тие никогаш, или многу ретко, (најчесто многу подоцна, ако воопшто, како некакви далечни рефлексии), прераснувале во „тема“ за ангажираната уметност.

А Впрочем, забележа ли некој некакво учество на „славните“ македонски уметници на некој од протестите? Или нив тоа не ги интересира, кој ќе се расправа со студенти, тие би да направат уште понекој споменик?!

„Образ ова ни е“

Реномираната македонска уметница Виолета Чауле ме потсети дека всушност таа, како студент на тогашната École Nationale Supérieure des Arts Décoratifs, беше дел (и) од мајските студентски протести во Париз 1968-та година. Што ќе рече дека, ете, и ние сме имале директен претставник во тие бурни случувања. Велам „и“ зашто Чауле е (единствена?) македонска уметница присутна и на скопските студентски демонстрации, што е евидентно од една фотографија објавена низ македонските медиуми, заедно со професорската двојка Марјановиќ, кои исто така ги бев заборавил, како еминентни академски претставници кои застапаа до студентите на нивниот марш. Заслужуваат почит, секако! И (повторно) ја наметнуваат мислата: како е можно типови како Адеми, Шпиро, Тодоров и остала булумента да не разберат, односно да не сакат да разберат, дека луѓе од ваков ков – стотици, илјадници - не излегуваат на улица туку-така, од кеф или заради политички диктат?

Инаку, првобитен наслов на овој дел ми беше (повторно) уште еден извонреден слоган на француските студенти „IL EST INTERDIT D'INTERDIRE“ („Забрането е да се забранува“), како уште една од многуте „декларации“ кои што влегоа во легендите на тој мај 1968 година во Париз. Сепак, кога на една фотографија од македонските протести ја видов паролата „Образ ова ни е“, го сменив насловот. И ако е дозволено лично определување за најинвентивен слоган на македонските студентски демонстрации, потписникот на овие редови секако го издвојува овој како брилијантна игра со клучниот збор „образование“, којашто погаѓа директно во сржта на проблемот! Зашто ова што се случува(ше) со македонското високо образование, и македонското општество во целина, токму го отсликува нашиот образ. Или безобраз, како сакате. Како што, се разбира, и многу други пароли и од скопските студентски протести ќе останат запаметени како израз на сериозен бунт против налудничавото бирократско и во суштина антиреформско и антидемократско решавање на проблемите во високото образование.

Македонските студенти велат: „Кој ќе ве тестира вас?“, „И од образованието сакате да направите споменик?“, „Професори искажете став“, „Студентот има должност да го заштити факултетот од Владата“, „Образование а не дресирање“, „СТОП за лошите реформи“, „Не ви го даваме утре“, „Лесно ви е вас, никогаш не сте студирале“, „Менувам индекс за амерички пасош“... итн. И тоа се пароли што речито – некогаш сатирично но најчесто директно – ги коментираат актуелните состојби не само во образованието, туку во сите сфери на живеењето. И искажуваат став, и барања.

Она што е очигледно е фактот дека и паролите и транспарентите односно целата визуелизација на македонските студентски протести 2014/15 е главно „самоправска“, по принципот „направи сам“ и нема никакви естетски амбиции. Студентите немале помош од „уметничка рака“, а можеби сметале и дека не им е потребна?

Мајските протести во Париз 1968-та – во секој поглед помасовни, поагресивни и подобро организирани – покажаа колку уметноста може да биде блиска до секојдневието (социјално, политичко и друго), колку уметниците можат да се вмрежат и сплотат во една заедничка ангажирана цел, колку уметноста може да му

„служи“ на општото добро. Во такви ситуации уметноста се претвора во вистинско, и силно, оружје за јакнење на свеста и провокација кон акција. Токму за тоа говори и познатата од тогаш паролата: „Уметничките академии се затворени, но револуционерната уметност е родена“!

Веќе првите денови на мајските протести, на графичкиот отсек на Ecole des Beaux Arts, група студенти го формираат т.н. Atelier Populaire (Народно ателје), кое што веднаш станува централната уметничка движечка сила на протестите. Слични литографски студија имало и на École Nationale Supérieure des Arts Decoratifs, на École de Medecine и други. Овие ателјеа ќе произведат стотици извонредно дизајнирани плакати за протестите, сите како бесплатни анонимни креации (иако во нивниот дизајн учествувале и познати уметници). Ниту еден уметник, до денес, не ќе побара авторство над кој и да е од овие плакати! Плакатите биле печатени во огромни тиражи, доставувани дневно без паричен надомест и можеле да се видат на барикадите низ цела Франција.

Графичките решенија на овие постери по правило вклучуваат и слика и текст, правилно применувајќи ја познатата вистина дека визуелната порака е подеднакво силна како и текстуалната. А нивната комбинација – најсилна. Изворите велат дека тогашните слогани биле утврдувани дневно од страна на една општа асамблеја составена од претставници на студентите, работниците и уметниците. Македонските транспаренти се (најверојатно) плод на личната инвентивност на поединци или на Студентскиот пленум. Сепак, ним им недостасува визуелниот/„сликаниот“ елемент, односно целосно се задржуваат на текстуалната порака/ефект. И тие се, главно, лошо или аматерски дизајнирани односно испишани. Но, повторно, македонските студенти немаа(т) креативна поддршка од македонските уметници!

Од друга страна, безмалу зачудувачки се одделни сличности помеѓу пораките од некогашната 1968 и денешната македонска 2014/15. На пример, француското студентско „Не за бирократијата“ е во една поширока смисла апсолутно блиско до нашето „Лесно ви е вас, никогаш не сте студирале“ или „Кој ќе ве тестира вас?“, алутирајќи на неспособноста, некомпетентноста и глупавоста и на министрите и на бирократијата. На ситемот во целина, ако сакате.

Понатаму, и проблемот со медиумите е без-

малу идентичен. Француските ателјеа исфрлија неколку извонредни постери/пароли во врска со слободата на медиумите: „Ве трујат“, „Слобода на информациите“, „Печат – не голтај“ и др. Денес, во втората деценија на дваесет и првиот век, македонските национални телевизии и провладиниот печат бескрупулозно ги „пребројуваа“ студентите и врз база на тоа „одлучуваа“ дали протестите се легитимни, ги заокружуваат учесниците со црвено како мети пред стрелање, или пак воопшто и не објавуваа(т) вести за протестите. А сепак, македонските студентски пароли не му посветија големо внимание на овој проблем. Иако истиот постои и го денунцира нивното право на протест.

Сепак, мора да се потенцира и следниот факт: оние педесет години „доцнење“ (и) во младешкиот бунт значат одржување во драстично видоизменети услови, па и во сегментот на естетизацијата/визуелизацијата на протестите (студентски или било кои други!). Времињата се други, младите се други.

Не се забавај со студенти

Овој поднаслов не е уште еден слоган од некогашните '68-шки немири, ниту пак од македонската студентска пролет, туку е моја „креација“. И ја потврдувам со фактот дека многу често ја забораваме силата на младите, особено на студентите, нивното *право* да бидат бунтовни, нивната инвентивност за разноразни „безобразлуци“, *нормалноста* да се оди дури и во крајности. Впрочем, и (прет)последните случувања го потврдуваат насловот: решеност за „одење до крај“, смелост дури и да се окупираат факултетите, но и креативна енергија за мали, ситни „герила“ акции од типот ремење на предавањата на омразените професори-штрајкбрехери, прашања дали го слушале последниот албум на Цеца која што недвојбено на овие им е културното ниво итн. Кога студентите ќе почнат да играат мајтап со професорите (а нашиве успешно и со право почнаа тоа да го прават), кога кај студентите нема почит кон професорите (а кај нашиве е тоа веќе очигледно), тогаш и крајот на реалниот воспитно-образовен процес е блиску. Или е веќе тука. А кај нас è, од поодамна, и тоа е јасно ко бел ден. А студентите немаат друг излез – патот што го одбрале е единствениот можен и исправен пат. Но, како понатаму - тоа е друга приказна!

Во поглед на „естетскиот“ декор на актуелните македонски студентски демонстрации, мора да се има предвид и фактот дека 50 години по воинствената '68 начинот на комуникација на/помеѓу младите е драстично сменет. А тоа значи дека и средствата за изразување се целосно различни. Ако на студентските маршеви низ скопските улици – освен студентите, професорите и граѓаните – доминираа инвентивни и(ли) помалку инвентивни транспаренти, на Facebook страницата на Студентскиот пленум се гледа и другата, „естетизираната“ страна на пораките на ова студентско движење. На оваа социјална мрежа како денешен примарен супстрат на комуникацијата (не само) меѓу младите се постирани низа извонредни примери на визуелно искажување на студентските ставови апропо наметнатиот Закон за високото образование: од Гоце Делчев со индекс во рака, преку баскет во кош со укажување „Сведи го ова на 5 прашања со заокружување“, до Том Хенкс во „Аполо 13“ известувајќи „Houston, we have a државен испит“! И уште многу други. И сите до еден се израз на свеста на македонскиот студент за опсегот, за широчината на проблемот со којшто се соочени, за глупоста на системот и неговите „официелни“ претставници.

И во случајов, како и со некогашното Atelier Populaire во Париз, овие инвентивни фотомонтажни „постери/плакати/креации“... или како веќе ќе ги наречеме, немаат автор. Поточно – авторот е анонимен, не е назначен!

Меѓу овие фотомонтажи се наоѓа и по некој класично решен „плакат“ (иако потписникот на овие редови не знае точно дали некогаш и биле употребени како класични плакати), како на пример оној насловен „Повик за солидарност“ за учество на студентскиот марш на 10 декември 2014 година (решен во манирот типичен за некогашните соцреалистички плакати, но и оние на руската авангарда, на пример, со прилично „едноставна“ визуелна естетика), потоа плакатот „Протест – да го вратиме образованието на образованите“ (решен во сличен манир како и претходниот) потоа модернистички решениот плакат за Студентскиот пленум итн.

Впрочем, денес подготовката и печатењето на плакатите подразбира трошење на време и пари. Кои што студентите ги немаат, се разбира. Компјутерот и социјалните мрежи се поедноставни и помасовни средства за комуникација, достапни за младите без голем напор и средства. Денес и повозрасните повеќе „висат“

РУШАМ
РЕННИМ
БЕСПЛАТНО

по социјалните мрежи и читаат вести и колумни на интернет порталите отколку што читаат весници. И можат и да коментираат, да разминуваат мисли и идеи, што пак е особено важно за студентското движење. А откако интернетот и Facebook-от станаа основна апликација и на мобилните телефони, младите (и не само тие) веќе го имаат светот на дланка.

Се разбира, ова не значи дека времето на плакатот е минато. Напротив! Па погледнете ги само скопските билборди, особено во време на избори, и сè ви е јасно во однос на силата на плакатот. Или последните случувања со плакатот за наводното враќање на „српската доминација“ во Македонија, што така ги вознемири духовите, та дури оној полуписменион функционер на не-знам-што вели дека тука има и елементи на кривично дело, ама не знае кое и какво! И кој ли уште ја зема онаа будала Георгиевски за сериозно? Изгледа само Стоилковиќ, кој би „да полети“? Па белки од (по)високо ќе си го види и сонародникон-земјоделец залутан во Министерството за култура и ќе предложи некој посаглам на негово место?! Или стварно Србите во Македонија спаднале на такви... ај да не речам какви?

Но добро, тоа е мал отклон од темата, ама сепак сериозно ја отсликува моќта на јавната „слика“, и збор, налепени на билборд, на сид, на врата... Му текнува ли некому на тезите на Лутер, испишани на лист хартија и заковани на врата на црквата „Сите свети“ во Витемберг? Е па и тоа е моќта на (претходницата) на плакатот!

Како и да е, најновите вести најавуваат (можна) победа на студентското движење, што би рекле „без испукан куршум“. Зашто, објективно, одлагањето на примената на туткунскиот закон е – студентска победа. Кој како сака нека го гледа тоа, но тоа е така! Впрочем, веќе и самата покана за дијалог со Студентскиот и Професорскиот пленум, само десетина дена по помпезното усвојување на Законот за високо образование, беше нивна победа. Можеби не конечна, можеби не целосна, но блескава победа секако. После ова, иако секако ќе има обиди од страна на онаа Шпирова мангупарија да ги преведат жедни преку вода, сите адути се во нивни раце. Иако времето умее да ја отапи острицата на протестот, што овде очигледно е една од намерите. Но, секој обид за изигрување, мислам дека ќе предизвика уште посилен реакции.

Но, прашањето е: зошто сега, и зошто вака? Зарем навистина македонската Влада е составена од мали разгалени деца кои прво сакаат да си го истераат кеифот, а после може и да разговараат? И не им беше ли срам на истите актери повторно да седат со студентите и професорите?

Но, уште посмешно ќе биде да се видат фаците на онаа збирштина од штрајкбрехери, на оние подлизурковци кои фрлаа дрвја и камења врз своите колеги и ги нарекуваа со секакви имиња. Кои лажејќи нè убедуваа во нивните „морални“ и „стручни“ ставови. Како ги пуштија низ вода, ќе стигнат дур до Солуна града! Или, можеби, ќе тргнат сега тие на протести? Па, кога би имале м..., тоа би требало да го направат. И баш би сакал тоа да го видам. Па да се формира студентски шпалир и да ги испоплукаат токму онака како што и заслужуваат тие упикувачи. Но, за жал, тоа нема да се случи зашто на сите им беше јасно од каде дува нивното противење односно нивното залагање за „реформите“. И нивната употребна „вредност“ и функција. Ќе застанат ли и утре пред студентите да држат предавања? Ќе се засрамат ли барем малку? Ма јок, фонови!

Знам дека ќе има поединци кои ќе потсетат на едни постари „студентски“ протести, оние од 1997 година. За жал, тоа најмалку беа студентски протести, а уште помалку образовни. И навистина не гледам што повеќе би требало да се објаснува околу тоа, освен да наведам (некои од) паролите што беа извикувани на тие протести, а коишто говорат самите за себе: „За Шиптари гасни комори“, „Нека разберат клетите Шиптари, македонско име нема да загине“, „Софија¹ Шиптарка“, „Со свинско ве поткупија комунисти“, „Денес еден факултет, утре цел универзитет“, „Ние не сакаме туѓо, своето си го браниме“, „Софија се продаде на сечените“, „Сите во школо, Софија во џамија“². Не можам, и не сакам, да навлегувам колку млади тогаш беа заведени, прелажани, измамани во нивната младешка бунтовност, дека протестираат за образовен проблем, за национален проблем, за идентитетски проблем... И тогаш, но од денешна перспектива особено, јасно е дека тие протести отворено удираа против една цела етничка заедница во Македонија, против нив-

1) Станува збор за Софија Тодорова, универзитетски професор и тогашна министерка за образование и наука.

2) Борис Георгиевски, *Десет години од протестите кои го изменија политичкиот амбиент*, Утрински весник, 16.02.2007

ното право да се школуваат на мајчин јазик, против нивните човекови права, конечно.

Оттука, дефинитивно, ова се првите и вистинските македонски студентски протести, без оглед што сè уште не се завршени. Крајот, каков и да биде, нема да им ја одземе таа аура.

И сега – што?

И сега, навистина – што? Сè од почеток? Онака, без срам? И тука не мислам ни на студентите ниту на професорите. Тие ја добија првата битка, им останува да ја добијат војната. Со истиве не ќе можат, иако самоуверено велат: „Сосема е позната законската процедура: прв чекор кон укинување на закон е мораториум односно одложување на веќе донесениот. Првиот чекор ќе го сметаме за исполнет ако го видиме изгласан во собраниска процедура. Следниот е донесување на целосно нов закон. Нашата борба е студентите да бидат постојано и директно вклучени во негово креирање како неодминлив и релевантен фактор. Ако тоа не се случи отвореноста и подготвеноста на нашата влада ќе бидат нелегитимни. Тие би биле обично ретерирање, одложување на револтот, страв... Во тој случај наша граѓанска должност останува бунтот. Поучени од досегашната транспарентност и инклузивност, остануваме будни! Прогласуваме автономна зона! Студентскиот фронт не е затворен!“, порачува Студентскиот пленум³.

Зашто ова е, очигледно, само купување на време од страна на власта. И елиминација на заканите што така рапидно се множат. Зашто, како што вели Вангелов, „Времето врти накај некои побуни. Сега засега, тие побуни се мали, кротки пламенчиња кои проблеснуваат во дебел, како пелте, мрак. Сепак, тоа не значи дека, од тие кротки пламенчиња, веќе утре или задутре, нема да избувне некој див пожар кој ќе го опустоши и тоа што останало неопустошено од преродбата“.

Прашање е само *каков* ќе биде крајот?!

Не верувам дека можеме да им забележиме на студентите што прифатија дијалог и вакво решение. Барем како почеток на решавањето на проблемот. Иако, како што вели Мимоза Ристова, не е лесно човек да се определи, дали

„да седнам со Груевски и со Адеми на иста маса да дебатирам со нив на тема ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА или да се самозапалам? Поскоро ќе се самозапалам!!!!“ Се разбира, тоа е исто како човек да седи на иста маса со оние печалбарине од новооснованата „гдом“ или „гном“ или „морон“ или како веќе се викаат и да дискутира за што и да е. Па видете им ја „лидеркана“, ко да е излезена од под шинелот на Грузиецот!

Се разбира, ваквата разврска повеќе ѝ одговара на власта. Зашто ни Шпиро, ни Адеми, а најмалку оној Тодоров ќе бидат утре попатметни – е тоа би бил настан! – за да разберат каква идиотштина направиле, ниту пак мислам дека имаат сериозна намера нешто да превземат. Работата треба да се разводни, да се деконструира студентското движење, да се распадне Пленумот, да се оладат и студентските и професорските глави... и на тоа да заврши приказната. И за тоа ќе се користат сите средства: ќе се притискаат водачите, ќе се уценуваат, ќе се бара шпиун во нивните редови како оној Дојчин кај СОНК за да ровари од внатре (бива ли македонска ситуација без шпиун?), ќе се користи целиот (веќе виден и познат) „демократски“ арсенал на овие „патриотиве“, Македонците. Не сакам да бидам ни Баба Ванѓа ни аналитичар од типот на нашине уличари од „Аминта Трети“, ама тоа се некакви неизбежни прогнози својствени за македонско поднебје. Се разбира, би сакал да бидам демантиран, како што студентите веќе неколку пати ме демантираа, зашто мислев дека нивниот протест ќе заврши пред и да почне! Би уживал во таков демант!

И не знам дали на разговорите во „Владата на Македонците“ некој го спомна зборот – оставки? За Адеми, за Шпирота, за сите си-воклеточни инвалиди инволвирани во оваа ларкдија наречена Закон за високо образование? Ама, ако на ректорчено, после јавните лекции и завратници, не му беше срам повторно да седне на иста маса со другине, зошто пак овие би се срамеле? Тие се впрочем оперирани од тоа, во нивниот вокабулар таков збор не постои. Но студентите не би смееле да поминат така лесно преку тоа. Барем нека бараат, па нека е и невозможното! НЕКОЈ НЕКА БАРА ОСТАВКИ!!!

27 јануари 2015

3) Студентски пленум: Прогласуваме автономна зона – Премиерот попушти, но не сме наивни, Плусинфо, 06 февруари 2015

НИЕ ВЕЌЕ НЕМАМЕ ШТО ДА МУ ПОНУДИМЕ НА СВЕТОТ!

Перформансот на „Протестирам“ во Театарот на спрдачината од пред некој ден допрва ќе се анализира и проблематизира. Како и за сè друго, ќе треба време соодветно да се оцени. Што пак не ни го ускратува задоволството и сега да си го кажеме мислењето, колку и да изгледа избрзано, наврапито, можеби површно. Се разбира дека во еден (јавен!) перформанс, па нека е и во траење од само неколку секунди, има мноштво елементи што заслужуваат внимание: како, кога, каде, зошто ... итн. И следствено на тоа би варираше и (пр)оценките односно конечните ставови.

Не дека човек не може - макар и минимално - да се согласи и со ставот дека „Вчера не беше нападнат театарот, за жал“, односно дека „Она што се случи вчера, на сред претстава, не го сметам за паметен потег зашто, прво, немаше врска со претставата и, второ, во таа акција не беа поштедени останатите актери на сцена кон кои нападот не беше упатен“.¹

Ама сепак - беше „нападнат“, нели? Мислам театарот, па и целата македонска култура, ако сака-те! И формално, и фактички. Зашто, веќе целата македонска култура е - спрдачина. Тоа што некои кои кога ќе го чујат зборот *култура* веднаш се фаќаат за партиската книшка во џебот и делат етикети од црвенкоммерски тип, тоа е најмал проблем за македонската култура. Такви секогаш имало, особено во комунизмот. Толку разбираа(т), кутрите. А впрочем, тоа и се типични комунистички деца, зашто и комунизмот, како и секој тоталитаризам, не е во возраста туку - во умот! А замислете, нападнат бил Театарот на спрдачината како столб на македонската култура и директорката - глупица како спрдачина сама по себе! Па за нив не само црвени кмери, туку и жути мрави, по ѓаволите!

А сепак, она што прво мора да се потенцира е фактот дека протестот во Театарот на спрдачината беше втора акција на „Протестирам“. Првата беше (за мене) уште пооригинална и поефектна: беа блокирани/пломбирани неколку културни институции во градов, вклучувајќи го и Министерството за (не)култура! Иако тој перформанс/акција помина некако, за жал, незабележително, тоа сепак беше вовед во јасните цели на младите.

Од друга страна, можеби „нападот“ навистина предизвика и колатерални „жртви“, ама сепак имаше јасна и гласна цел, поединечна но и општа. И тука „жртвите“ нема зошто да бидат навредени или да се чувствуваат омаловажени. Освен што „играат“ во такви „претстави“, со такви ... ај да не кажам што. Ама оправдувањето „од нешто мора да се живее“ секогаш функционира! Но тоа е друга тема.

Меѓутоа, слични ставови можеме да понудиме за секој вид протест, особено денес кога македонските улици се буквално полни со луѓе кои протестираат заради актуелните политички, економски, криминални и други состојби во државата: против што и зошто се протестира, дали тие потези се паметни и кој тоа треба да го процени, дали има колатерални жртви (од локални - од типот на застој во сообраќајот, до можни меѓународни импликации итн.). Ама, не можеме да им го ускратиме правото да протестираат, кога мислат дека имат причина, и цел? А децата од „Протестирам“ имаа едно чудо причини, и јасна цел.

Но, особено кога станува збор за македонската актуелна културна ситуација, ваквите форми на отворен протест беа/се реткост. И затоа е добро што ги има. Да покажат дека некој сепак е загрижен, дека некому му боде очи оваа девастација на современата култура, дека некој има нешто да

1) Сања Арсовска, *Вчера не беше нападнат театарот, за жал*, ОКНО, 05.06.2015

каже против заглупувањето и запустивањето низ формата на тоталната партизација на сите културни сегменти. А „нападнатите“ - институцијата и глумицата - се очебиен пример за сето ова. Та зарем толку бргу се заборави дека „госпожава“ - сама, како единствена вработена, и тоа на местото директор - си доби цел театар на располагање? Со кои и какви налудничави параметри би се мерела оваа идиотштина и на Владата, и на Министерството за (не)култура, но и на дотичната „директорка“?

Јас, за жал, не ги познавам „протестантите“. Не им ги знам биографиите, врските со културата, културните преференци ... но тоа впрочем и не е битно. Но им го читав образложението, ако некако образложение воопшто е потребно за еден ваков јавен чин. Но кај нас денес за сè е потребно образложение. Образложение дури и да си го живееш животот. И одобрение. Веројатно од онаа бандана? Е овие не барале одобрение од никого, особено не од некои партиски шушумици кои сакаат да изигруват политикомесари.

Во образложението тие велат: „Со ова сакаме да искажеме револт кон партизираноста на уметноста и културата во Македонија за сè она што се случуваше изминатиов период. Како што знаете, голем број уметници не можат да најдат работа во театрите поради нивната политичка и партиска неподобност или каква било друга афилијација, доколку не се согласно политиките на извршената власт. Во тој поглед со овој протест сакаме да укажеме да се ослободи уметноста од канците на партиските притисоци и сериозно да се сфати културата и уметноста како водечка сила во едно општество, за негова целосна ревитализација“! И? Треба уште нешто, нешто не е јасно? Или проблем е што протестот и се случил токму на бланширанана глумица? Па таа е олицетворение на сето грдо во македонската култура. Таа и неколкумина други од форматот на еден Станковски алиас Сарајлија, на шалабајзери не со „уметнички“ амблеми што ни го кичосаа градот, на изопинченион џезер кој (велат) веќе почнал да ја критикува Владата (опааа, какво престојување!), на „културнине“ амбасадори, на сите други знајни и незнајни културтрегерски јун(а)ци подопашници, на неписменине директори кои ги м’кнат од свирипичино да директоруваат во „метрополата“ ...?

Не, проблемот е што ваквиот тип перформативни јавни протести се случуваат после цели

девет катастрофални години за македонската култура и уметност, но и за сите творци и културни работници кои не се видоа себеси како партиски играчки во рацете на приглупи и припрости министри кои ни „к“ од културата не научија. проблемот е и во фактот што никој друг не се осмели на вакво нешто, дури ни оние кои и должат сè на оваа култура, цели кариери, цело (дебело платено) творештво. И проблем е што академик Ќулафкова нè убедува дека тие во МАНУ разговараат за кризата во државава, ама чуму кога ние ништо не слуш(н)а(в)ме?! Кому му е наменет тој нивни разговор? На ладовината во манучките дебели сидови, или е само уште една измислена форма на перење на совеста пред македонската јавносот? И кои се тие, ве молам, „академици“ кои не сакале да се изјаснуваат за дневнополитички работи? Па државата (и културава) дневно, и политички, се уништуваат. Та дајте еднаш да ги видиме на дневна светлина. А сакаат ли можеби да разговараат за 500-те евра народни пари што секој месец ги калупат по џебовите? Може ли за тоа (јавно) да се разговара?

Ние веќе имаме генерален проблем со сè, ама со културата и со уметноста особено. Идентитетската „дилема“ што божем не знаеме кои сме и што сме не е голем проблем на современата уметност. Таа со тоа може да се справи. Ама со другите проблеми нема така лесно да се справиме зашто за тоа не постои волшебено стапче. Ниту академик кој може да нè спаси. Кај нас е пореметено сè: од критериуми до вредности, од писменост до стручност, од квалитет до ...! Ние веќе немаме што да му понудиме на светот. Ни порано немавме којзнае колку, ама барем се трудевме. Сега - остануваме трудни од банди импотентни преваранти заседнати на сите места! Светот цени оригиналност но цени и обид, сака да види автономни вредности но и придонес во заедништвото. Ние денес немаме ништо. Нула, зеро. Исчурчија сè, ко чума да фатила и низ она малку што можеше да се нарече оригинален македонски придонес - каков таков - кон европските и светските културни вредности. Денес ќе им дадеме - што? Скопје 2014?

Ние во Рим продаваме резба. Во Рим! Не дека не ја ценам македонската резба, ама - во Рим? На Венециското биенале Националната галерија оди со турски куратор! И со проект ... ај да не кажам каков. Претходно одевме со глумци, уште порано со оригинални копии на

странски уметници ... Ако некој не чул, годинава награда за национален павилјон во Венеција доби - Ерменија. Нека отворот „стручњаци“ и нека споредат!

Ние веќе не се мериме ни со регионот, а камо ли со светот. Ние веќе не можеме да се мериме ни со себеси, со она што бевме. Се копрцаме во калта на македонската лага дека нешто правиме и некаде се претставуваме. Каде, во македонските амбасади каде не влегува никој, како во Амбасадана во Виена која што стана главен наш изложбен простор во тој град? Ало „г-жа“ министерке, најдете конечно некој да ви дошепне што е култура а што - не е? Театарот на спрдачина, сосе глупицата во него, тоа сигурно не е. Ама не се ни оние квазиинституции и квазилуѓе инсталирани низ градов и во Министерството. Тоа се само објекти, и празни глави, и ништо повеќе. Тоа никако не може да се нарече култура, особено не на една современа држава. Или веќе и тоа не сме?

Затоа, наместо критики, во овој миг младите од „Протестирам“ мора да добијат целосна културна поддршка. Пред сè зашто го осветлија образот на македонската култура, покажаа дека во градов и државава нешто сепак може да се случи. И треба почесто да се случува, секаде, на сите културни манифестации. Не дека и тоа ќе има којзнае каков ефект зашто оние глави не само што се празни туку се и тврди. Ама барем ќе види светот. Можеби тоа е единственото што ни остана да му го покажеме. Ќе види дека се појавиле млади кои се грижат, кои не се плашат да го кренат гласот против сите партиски узурпации и инсталации, против сите некултурни политики на оваа власт, против скороевиќите и сељачаната во културните редови, против ретроградните и малоумните „трендови“ ... Дури и само тоа да ни останало за пред светот, добро е. И доста е, барем за почеток!

П.С.

Не дека сум ги заборавил младите од „Архи бригада“ и првите нивни форми на јавни протести против злото наречено „Скопје 2014“. Тие беа првите светулки во македонскиот настапувачки културен мрак. Но изгледа се загубија - или ги загубија, сеедно. Но и не добија никаква поддршка, за жал. Особено не од нивните „професори“, особено не од оние кои еве сега (како нивниот тогашен декан) нешто се тртат да коментираат и да се бунат - денес, после

девет години! - што „барокот“ ќе се ширел и во Универзитетскиот кампус. Брее, или ги здоболело што тоа пак ќе го прави оној барокно возљубенион дилетант (со особена помош на главниот архитект, се разбира) а не они? Како и да е, протестите на „Архи бригада“, иако не беа обмислени како јавни перформанси како на „Протестирам“ (што мислам дека е подобра културна форма!) не се заборавени.

Згрешив. Ние *имаме* што да му понудиме на светот. Избрзав што го пуштив текстот така, без да дочекам ден-два да ги видам „реакциите“ од оние помрзливите, оние поспорите, оние кои треба дебело да „мислат“, и да смислат што тоа се случило и каков став треба да се земе по тоа прашање. Односно, попрецизно: да ги сочекаат инструкциите од централата па тогаш да се изјаснат! И - се изјаснија.

Еве, на пример, веќе насловот „Кој се обиде да го замолкне театарот“ на уредничкана на „Дневник“ ветува многу. Ако не повеќе, ветува нови „бисери“ на македонското клиентелистичко новинарство. И, се разбира, ветува и многу повеќе. На пример, една тотално извртена слика на македонската култура, една жална „уредничка“ перцепција на македонските состојби, едно целосно первертирано (па ако сакате и типично платеничко!) гледање на македонското културно секојдневие и случувањата во истото. Кога сето ова би било прв пат, па човек горчливо да се насмее и да ја игнорира глупоста. Ама не е, ниту пак ќе биде последен, зашто оваа глупост не е веќе случајна, или само времена, ова е трајна и злонамерна определба да се лаже јавноста, да се создава вештачка слика за македонските културни состојби, да се пропагира дека сите други се луди само овие на власт се паметни. Особено овие дилетанти-ве во културата.

Па така, „уредничкава“ нè просветлува дека „речиси сите, културни дејци и останатите, кои тоа не се, останаа вцашени по обидот на група разуздани млади да го замолкнат зборот искажан на сцена во четвртотот вечерта кога извршија упад во театарот 'Комедија' ...“. Јас стварно не знам како функционираат македонските дневни весници и другите медиуми, ама можеби навистина луѓето се јавуваат кај новинарите, кај уредниците - главни, помошни или оние други леви сметала - за да ја искажат својата вцашеност, своето незадоволство

од локалните случувања. Можеби пишуваат и писма, искажуваат револт од обидот да се замолкне фантастичниот македонски театар, неговите секојдневни успеси, а особено оние на Театарот на спрдачината и неговата главна и одговорна директорка и прва глумица. Можеби навистина сето тоа така функционира, ама сепак, некаква резерва треба ли да постои? Баш сите ли „културни дејци и останатите“ ја известуваат дотичната и ѝ дадоа одврзани раце да ги цитира и одбрани нивните ставови?

Ако беше така, тогаш кого претставуваа оние никакви „разуздани млади“ со нивниот протест токму против таквите „културни дејци и останатите“, подразбирајќи ја секако тука и дотичната и нејзините истомисленици низ другите медиуми? Или секогаш, во мисловниот оперативен систем што постојано шмелцува кај ваквите персони, таквите протести се и ќе бидат „инцидент“ а партиските глумици и директорчиња кои урлаат по партиски митинзи ќе бидат константа, до кога едните секогаш ќе бидат „импулсивен пубертетски испад“ ама малоумноно и до крајност разулавено однесување на другите е - „македонска театарска уметност“?

И токму овој одвратен културен клиентелизам инсталиран безмалу низ сите македонски медиуми најбезобразно се прашува „како сега да му објасниме на светот ... дека во Македонија имаше обид да се прекине претстава ...“. Замислете, светот да не познавал такви случаи, да не знаел зошто всушност се изведуваат такви јавни перформанси, туку ќе се чудел, како нашава светски информирана аналфабетка. А сета таа перформативна ујдурма на младите од „Протестирам“ - повторно нашава го информира светот - не била „... затоа што театарот не ни чини ... туку дека упадот е зошто ставовите на главната актерка, директорка на театарот ... не биле по ќеф со ставовите на упаѓачите ...“! Мислам, маестрално научени лекции по первертирано клиентелистичко клише каде секогаш другиот е виновен и за нешто што нема појма дека е виновен, секогаш главните причини не се тие што цел свет ги гледа туку да ти биле некакви „ставови“, можеби дневни симпатии или антипатии, можеби дури и бланширана боја на косата на глумицата ... И нормално, глупавава македонска театарска публика се организира - или да не е и тука замешан оној Сорос? - и трас: прекинува претстава. Нема спомнување на вистинските причини, нема партизирани институ-

ции, нема партиски театар, нема упропастена култура ... само некои деца, бесни од самозадоволство, се глумираат низ скопските улици!

Ваквиот начин на криење на вистинските состојби во македонската култура и општеството во целина, низ сиве години, се разви во права ретард-школа на малоумни типови кои мешетарат низ македонската (културна) јавност. Затоа, впрочем и културата, па и јавното мислење ни се на такво рамниште. Тоа е школа на *плукни и бегај*, на *лажи до бесвест*, на нечисти совести и испрани мозоци кои работеа во илјада чекори на уништувањето на духот на македонската култура. Тоа е токму тој клиентелизам инсталиран во сите сегменти и на македонските медиуми и културата, каде интелектуални џуџиња градат некаква бајковита слика за македонската култура која што никој не може да ја види. Освен Снежана, во белата „шампита“! А таа ужива да слуша такви бајки кои, можеби, во детството никој не ѝ ги читал, па сега инсталира човечиња кои умеат да ги измислуваат. Убави, современи, македонски бајки за тоа колку ни е убава културата, колку ни се прекрасни институциите и нивните директори, колку е се бајковито, распеано, разглумено, расвилено ... И џуџињава работат - копаат, носат, градат, мислат ... само Снежана да им биде задоволна.

И навистина, зарем „некој таа вечер се обиде да го замолкне театарот“, оној наш прекрасен македонски партиски театар и неговите прекрасни партиски играчки кои глумат глумци и директори, едновременно?!

Знам дека џуџињава се тука за да креват галама, да си ја одработат гнасната работа за сребрениците што ги добиваат одвреме навреме. Ама кога ќе се вклучат и џиновите, е тогаш бајката станува сериозна. И крвава, понекогаш. Летат глави и нозе, тече крв, пискотници се слушаат ... Зашто тие удираат снажно и на вистинското место, бууум: „Неподобна уметност“, вреска литературниот измислувач на магла на „Нова Македонија“! Човек со право ќе се праша што ли тоа се случило кај нас, да не навистина и овие џиновите како писателскиов мегафон прогледале на единственото око во вистински правец, да не (конечно) макар и после толку години коленичење осознале дека во оваа култура нешто навистина смрди и дека има неподобна уметност и неподобни уметници, па и неподобни луѓе? Зашто има такви слу-

чаи, вакви огромни фигури заслепени од белите дворци и жолтите златници да не можат реално да ги согледаат нештата, ама во вакви пресвртни мигови да им дојде, што се вели, од газот до главата. Иако патот е долг, тие се големи, дури и кандидати за МАНУ, човече!

Ама, сум утнал, по обичај, од пуста надеж дека дури и нешто такво бајковито ќе се случи во оваа македонска хорор претстава. Џинот и потенцијалниот МАНУ-ковец, за кого глумицата во Театарот на македонската спрдачина да ти била врв, вели: „Скандалот може да се прогласи за глупост на деценијата. Не е спорно дека многумина чувствуваат револт кон политичката гарнитура на власт, но вакво сквернавање на уметнички чин можат да направат само луѓе што не ја сакаат уметноста, кај кои политичкото е посилено од естетското ...“! И плус овде да ти станувало „збор за флаграстен тоталитаризам“! Пуу, до кај сме ја дотерале.

Јас не знам дали дотичниов џин и потенцијален МАНУ-ковец (кој како извонреден пес чувар на Снежана одлично ќе се вклопи во нивните редови) учествуваше на историскиот протест на културниот естаблишмент против опозицијата, прв и единствен од таков вид во светот. Ама - исто како да учествувал. Зашто, тогаш, пак опозицијата беше најлошата, најтоталитарната, најидиотската... во државава зашто не даваше да се донесе криминалниот буџет, а нашиве културњаци без буџет не работат бре брате. Нема плати, нема хонорари, нема (п)откупи, нема бенефиции... ебати таква култура!

Е сега и овој еве ти го со тезата дека младите од „Протестирам“ да ти биле тоталитаристи а не режимов на неговата Снежана, тие да ти биле и фашисти (види, пак тезата на экс-амбасадорон со црвен нос; овие да не се договараат?), ама и комунисти, па да ти биле и анти ЛГБТ... Тие да ти биле сè што неговата Снежанка не е, барабар со она негово лево раче во Министерството за (не)култура кое што му плеска ко нездраво секој ден. Целиот овој усран систем без вредност, општество без критериум, култура без чест и морал да ти биле ок, ама сите оние кои протестираат да ти биле лошите и злите, оние кои конечно се решија на дело да го прокламираат своето незадоволство од ваквите состојби да ти биле потпалувачите на книги. И прекинувале - уметност, ни мање ни више, и тоа во Театарот на македонската спрдачина!

Каква перверзна поделба на улогите, достоин на еден џин со мозок на џуџе! Јас сум сигурен дека вакви „умови“ имаат свои теории и за сè друго што ни се случува. Убеден сум дека тие знаат дека и Мартин Нешковски всушност сам се убил, дека и малата Тамара е случај импутиран на неговите идоли од типот на онаа лигњана, дека и опозицијата всушност е виновна за целата катастрофа во државата зашто не сака да соработува со неговата Снешка ... Само не знам кога ќе нè просветли и со овие негови откритија.

И, се разбира, за да тезите добијат на силина, веднаш се потегнуваат историските примери од типот на Езра Паунд, па Оскар Вајлд, па „Смртта во Венеција“, а меѓу нив (sic!) и нашана глумица како великан, нормално, на македонскиот колач резервиран само за одбраните, оние со книшки а без кичми, оние со глави а без мозоци, оние спремни за три гроша да напишат што сакате. Дури и да нè прогласат сите нас виновни за тоа што ја вознемируваме оваа македонската (не)култура во нивното уживање, што им ги матиме работите во нивната прчија, што ете некој помислил дека конечно е време да се каже што е што.

А тоа што младите од „Протестирам“ го прекинале не е театар, уште помалку уметност. Зашто и театарот, но и музиката, и визуелните уметности, и филмот, и архитектурата ... уметноста особено ... се создаваат низ борба на идеи и ставови, низ конкуренција на проекти, а не низ еднонасочни слепи сокаци коишто една партија ги гледа како култура и уметност. Тоталната партизација на македонската култура денес е токму затворен стаклен свет по мерка на вакви типови во којшто пристап немаат неподобните, независните, непартиските, слободоумните ... Каде, и кога, во последниве години видел дотичниов џин со џуџести преференци во македонската култура да се случи нешто - што и да è - што излегува вон партискиот концепт зацртан од културтрегерите и лумпенартистите на оваа земја? Или фактот што неговото име го среќаваме секоја година во разни „национални“ програми, низ секакви бенефицирани и дотирани и спонзорирани и преплатени ... активности, тоа ли е доказ за плуралитетот и квалитетот на оваа култура? Напротив, токму тоа е клучниот доказ за поткупливоста, за безрбетништвото, за нелојалната конкуренција, за всадениот клиентелизам

на оваа „култура“!

И ако нешто точно согледал џинов со краткорочна употребна вредност, тоа е фактот дека „За жал, ова сепак личи на класично силување на уметноста со фалусот на политиката ...“! А тоа силување трае еве девет години. Само, мислам дека на погрешно место ги бара и силувачите и силуваните. Треба да погледне во себе, и околу себе. Зашто оние навистина неподобните, независните, непартиските, слободоумните ... тие држат до својот интегритет и не дозволуваат да бидат вклучени во таков „процес“. А оние другине, навистина силувани, оние чии имиња секојдневно ги читаме во „националните“ партиски билтени, богами се и добро платени за таа работа!

Затоа, велам - згрешив. Ние сепак имаме што да му покажеме на светот. Паралелно со рецептурата, опробана кај нас толку години, за уништување на сè што не е по кеифот на Снежана и џуџињата, ние имаме да му покажеме – а дај боже да можеме и да ги извеземе, за стално – и вакви уредници и писатели, и слични глупци и глупици, и идентични молери и зурлации ... едно чудо вистински егземплари на една зачмаена и силувана „култура“!

Мислам дека мојот имењак Ориѓански грешил, се препознал во нашиот литературен „великан“ мислејќи дека е некој друг. Зашто луѓе не се менуваат така како што тој опишува. Стареат – да, им паѓа коса и им расте стомак – да, ама стануваат помудри, поумни, поискусни ... Не заглупавуват! Затоа мислам дека станува збор за некој друг човек, можеби со исто име и презиме, што кај нас не е реткост. Овој не бил таков, и не можел да биде таков каков што Ориѓански го опишува. Тоа е истата приказна на оној Лазаревиќ за Снежана: Абе не беше во почетокот таков! А каков бил, зарем парапетите и сето останато туку-така паднало од небото?

Затоа и мислам дека луѓето не се менуваат така едноставно, внатре. Надворешните менувања може да влијаат, ама не до толку. Впрочем, зошто никој не се јави и за онаа „уредничка“ со три слатке речи? Каква си била, таква останала!

Но, друг ми е муабетот. Се мислам, дали нашите џуџиња и џинови, сите овие локални „великани“ – мали и големи – гледаат што се случува во светот? На пример како протестанти од Тибет во Лозана ја попречуваат церемонијата на избор на домаќин на Олимписките игри

во некоја идна година само заради фактот што кандидат е и – Кина!? И гледаат ли како тоа го прават? И никој не ги нарекува „разуздани млади“, „импулсивен пубертетски испад“, не дај боже да спомне дека тоа е „флагрантен тоталитаризам“, дека тие се фашисти или дека нивниот протест е - „глупост на деценијата“! Луѓето си ја бранат (и) на тој начин земјата. Или: другите можат ама македонската младина не може? Овие џуџињава им забрануваат за да не им се тревожи Снежана пред важните преговори дома и во Брисел?!

Како и да е, посебно ме заскокоткаа оние споредби на „великанот“ на нашава ситуација со Езра Паунд, со Томас Ман и слични. Не (само) заради тоа што локалнава македонска збирштина ја споредува со такви имиња – или се има на ум себеси, за утре? – туку заради фактот што и тоа е лага, ама завиткана во убав целофан. Прво, Паунд (за кого Мусолини бил „the boss“) не поминал баш многу убаво при крајот на животот заради своите фашистички убедувања. А впрочем, заради неговите идеолошки бубачки и отворен антисемитизам и целото негово творештво до денешен ден останало контроверзно. Затоа, ако баш запнеме – а овие баш запнале ко магариња - ние би можеле и нашава „ситуација“ да ја натегаме до Паунд, иако логично нема никаква врска.

Ама затоа, може да има врска со, на пример, анти-естаблишмент контракултурните протести на младите во 1960-тите и '70-тите години на минатиот век, започнати во САД и Велика Британија, а проширени потоа и низ целиот свет, па и тогашна Југославија. Зашто тие протести, во најширока смисла, ги кумулираа идеите, барањата, ставовите на младите за општеството/државата и служеа како интелектуален и социјален катализатор за брзи промени во тогашните општества.

Или, ако сака(ат), нека земе да прочита малку за ваквите движења во САД, за групата Black Mask (подоцна прекрстена во The Motherfuckers) и нивните упади на културни настани во Њујорк, на пример. И никој не ги нарекол фашисти, уште помалку тоталитаристи. (Е сега, да се вратам на почетокот: ако Ориѓански, со великанов, на времето ги слушале заедно и „Weather Report“, а токму „Weather Report“ е една од претставниците на т.н. „jazz fusion“ групи на раните седумдесетти и припаѓа на таа контракултурна светска сцена, ете затоа велам

дека овде не станува збор за ист човек)!

Зошто нашиве слепци „великани“ не можат настаните во Македонија, и особено серијата протести на младиве – вклучувајќи ги и обмислените акции на „Протестирам“ – да ги видат во една таква светлина? Бидејќи нема да бидат платени за такви согледувања? Зашто ќе ги загубат бенефициите и учеството во криминалните делби на македонскиот културен колач или тоа што остана од него? Зашто ќе им се налути Снежана?

А има ли, можеби, нашиов „великан“ коментар на изјавата на човек кој (неодамна) бил избркан од работа заради партиска неподобност и присуство на протести: „За да работи во Археолошкиот Музеј на Македонија човек мора да се откаже од размислувањето со сопствена глава и да почне да го позајмува она од партијата на власт“, вели човекот!? Или пак, да не одиме далеку, ќе гукне ли џинов за последните случувања во Синдикатот на Драмски театар (та нели театарот е негов фах?) и малтретирањата на партиски неподобната Ирена Ристиќ? Па белки ја знае, и таа е глумица, или не е „врв“ како двене негови миленички, па нека и прават што сакаат а тој ќе одбере да молчи? И каква е таа селективна правда што ја бара џинов за едни, ама не и за други?

Или, ги прочитал ли џинов изјавите на една Милица Стојанова (која според неговите „критериуми“ не е врв на македонскиот театар!) дека „вистинските уметници не им велат благодарам на министрите“ и другите нејзини ставови за состојбите во македонскиот театар, во македонската култура, за „златниот“ театар во којшто дотичниов се шепуреше како промотор на наградата на неговата Снежанка? Или можеби повеќе му се допаднале ставовите на Синоличка Трпкова, на примерм која вели „никогаш нема да бидам режимски уметник, како некои мои колеги“!? Е па сега, и овие изјави ли се „флагрантен тоталитаризам“, фашизам и што ли не друго, или можеби спаѓаат во категоријата на „разуздани млади“ и „импулсивен пубертетски испад“, според џуџено?

Ако пак треба јас да го потсетувам великанов токму за формите на протест на/во театрите ширум светот, тогаш човеков сигурно не е тој за кој се претставува, а уште помалку оној за кого говори Ориѓански. Зашто човек „од театарот“ веројатно би знаел за една „театарска коалиција“ на театри и артисти во САД нарече-

на Theaters Against War (THAW), во којашто членувале околу 250 театри (главно од Њујорк), а против војната во Ирак. Формирана 2002 година во Њујорк THAW цели пет години организираше и учествувала на редица протести во театрите и театарските настани ширум Америка. И никој не ги обвинил за фашизам и тоталитаризам. И ако самите театри можат да бидат промотори на протести, зошто да нема протести и против нивното однесување?

Сепак, знам дека ние допрва ќе мора да се учиме да толерираме и вакви отворени изливи на незадоволство од општествените случувања, вклучувајќи ја тука и културата. Не дека и во минатото во културата/уметноста немало таков вид протести, можеби не директно против институциите, но против одделни појави во културата секако. Впрочем, целата уметност на седумдесеттите години (и кај нас) - подразбирајќи го тука уметничките акции, перформанси и хепенинзи - е уметност на протестот!

Затоа и Џаспер (James M. Jasper) вели дека „... протестот се јавува секојдневно, на целата планета и секогаш. Протестот е фундаментален дел на човечката егзистенција и секој историски период има потенцијал да воведат важни промени“. Затоа, сите оние тртљана за „сквернавење на уметничкиот чин“, за „замолкнување на театарот“ и слични будалаштини се само изливи на локален закоравен конзервативизам, на страв од она што доаѓа утре, на непознавање на базичните дефиниции и силите на културата и уметноста ...! Зашто „културата држи три клучни компоненти: сознание, емоции и моралност“ (повторно Џаспер). Каде нашиве џуџуња и џинови ги гледаат овие компоненти во актуелната македонска култура? Токму во оној Театар на спрдачината?

6 јуни 2015

НАРОДЕН ГНЕВ

Секој кој ќе посака да каже или напише нешто за актуелните настани во државата мора претходно или да помине час-два на протестите во Скопје, или барем да погледне повеќе видео снимки од истите. Иако, се согласувам, тоа никако не е исто. Ама за стравитиите на нештата не можеме секогаш да цениме според личните искуства, зашто тоа често е и физички невозможно. Токму затоа современата технологија е оној непристрасен посредник, објективен сведок (и) на злосторствата од најлош вид. Да ги немаше оние снимки од концлогорите во Втората светска војна можеби многумина дури и ќе поверуваа во малоумните (и сè уште актуелни) провокации за измислениот холокауст. Ама кога ќе ги видите снимките ...

Затоа велам дека и нашите репортерски видео белешки - а за кои што треба особено да им биде благодарни на снимателите и новинарите - сосема пластично и веродостојно ни го покажуваат сиот гнев на народот апропо скандалозните помилувања на криминалната банда. А таков гнев, таков бес, такво јавно (и насилно) несогласување со една „политичка“ одлука оваа земја не видела во нејзината современа историја. И тоа треба да се запамети!

Без оглед што некои малоумни новопечени а недопечени „историчари“ сметаат дека македонската историја започнува во 1991 година, ние кои подолго и подобро паметиме можеме да направиме разлика. И тоа денес ни е особено неопходно! Јасно и гласно да се каже дека вакво нешто оваа земја не доживеала во последните сто години!!! Вакво масовен народен гнев - спонтан, искрен и неконтролибилен - излеан на улиците на Скопје, современата историја не забележала. Затоа, впрочем, дури и бандитите не се осмелуваат (повторно, како лани) да спинуваат за опозициски местенки, за поттикнати „од комуњарите“ протести и слични идиотлуци!

И тие точно ги знаат причините на тој масовен гнев, на тие фуриозни и често насилни (за сега само кон материјалните нешта) искази на несогласување со ваквото криминално водење на државата, со лагите и манипулациите, со нечесното и антидржавно однесување и, во крајна линија, со директното потценување на интелигенцијата на граѓаните. И мислам дека последново е особено изразено во овие протести кои доаѓаат како одговор на перфидните и скандалозно срамните „помилувања“ од страна на една минорна човечка фигура фатена во канџите на мафијашката политика. Која пак упорно глуми некаква институција на која што ѝ веруваат 65 проценти од граѓаните! Е па тие му ја покажаа довербата низ улиците на Скопје, и врз неговата „народна канцеларија“!!!

Ваквиот изразен гнев на граѓаните на Скопје е резултат токму на одбивањето да бидат третирани како соучесници во криминалните дејанија на власта, некој да ги гледа само како потенцијални гласачи чиј глас утре може да фалсификува, да ги понижува со објасненија дека тие дури и не се свесни колку им е убаво во државата. Во нивна режија, се разбира.

Вчерашните пак „објаснувања“ на онаа жална фигура - инаку веќе бележена како најцрната дамка во нашата понова политичка историја - за (повторно) некакви странски служби, за негова чест и морал, за неговите напори за стабилизација на кризата ... само дополнително ги разгневуваат граѓаните. Веќе никој не е спремен да слуша такви закоравени во минатото блебетања, такви ксе-нофобични и сељачки флоскули за некаква „нивна Македонија“ која ја виделе само во нивните мокри соништа, за нивните крстоносни походи против сиот цивилизиран свет. Сето тоа е навреда за современиот македонски граѓанин и тоа се гледа на улиците на Скопје!

И најдобар одговор на „професорот“-претседател дојде токму од студентите, преку пораката по мандатот да не се враќа на Правниот факултет. Па има ли поголемо понижување од тоа, има ли појасен знак за неговите постапки изминативе денови? Зарем тој, и тие, уште мислат дека можат туку така незказнето да лажат и мамат, да манипулираат и мантраат за некаква демократија, право, чест ...? Некогашната студентска '68 во бившата Југославија е детска играчка споредена со овој студентски бунт против малоумни политичари и професори идиоти. Овие млади луѓе - а тие се најбројни на секојдневните демонстрации - ко со скалпел прецизно ги сецираат постапките на узурпаториве

и нивните слуги и им лепат соодветни етикети: фашист, антидомократ, автократ, бандит ... вратете ни ја државата ... итн! И им ги закачуваат на вратите на нивните кабинети и по ходниците на факултетите. Просто да ве изеде срам, ни криви ни должни, кога гледате на што, и на кои, спадна оваа држава!

Затоа, сето ова е израз е на потиснувани со години незадоволства, немирење со состојбите, одбивање да се прифати помилување на криминалот и, конечно, некој континуирано да ве третира како глупак. Одбивање понатаму да се повладува и повинува на неспособни и некапацитетни луѓе, полуписмени понављачи и неспособни поединци со кражби добрани до

власт, за да вршат нови кражби. И сите навреди за нив се малку, зашто нивните навреди кон нас беа (и сè уште се) огромни и континуирани. А тоа не се заборава.

Нивелација

Премногу очигледна е тенденцијата, барем кај најголемиот дел од режимските медиуми, да се изедначат нештата, да се стави знак на равенство, прво, помеѓу сите македонски политичари, второ, помеѓу сите политички партии, и трето, и најважно, помеѓу протестантите. На тој начин, низ една таква радикална нивелација на битните аспекти на кризата, но и на одговорот на истата, сè ќе се сведе исто, или

слично, поништувајќи ги сите понатамошни напори за правна разрешница и демократизирање на државата. Зашто, што добиваме, нели, ако се сменат едни а на нивно место дојдат други, исти како претходните? Или, каква полза од промени кога партиите се исти и (ќе) ја водат државата од криза во криза? И третата, се разбира: и „народот“, иако поделен, во суштина е ист, само што едните се за првите, а другите се за вторите, со таа разлика што едните се „мирни“, „христијански“ настроени, а другите се здивени и кршат сè пред себе! Па вие сега бирајте. А заради овој „разурнувачки“ аспект, овие другиве ќе ги наречат и толпа, и тоа не само режимските медиуми.

Во такви услови и со такви сличности, кому му требаат промени?

Во ваква констелација, сосема на иста линија и иста цел, се појави и епохалната скала-мерија со помилувањата, бетонирајќи ја тезата за криминалноста и корумпираноста на сите политичари. Иако, нели, едните се помилувани за по едно дело (колку и да е тоа смешно и конструирано), а другите за по пет-шестнаесет. Ама, чуму такви квантификации, битна е суштината: сите се исти – криминалци. Само тој е чесниот (sic)!

И бидејќи тезата за политичарите и партиите веќе одамна функционира во јавноста, сега на ред е нивелацијата на демонстрантите. Прво во бројки – дека горе долу на двете страни има подеднаков број протестанти. Како да е тоа некаков аргумент, иако е очигледно (секоја вечер!) дека и тоа е лага. И второ – тука треба да

се потенцира правото на сите да протестираат, едни за едните други за другите, и воопшто не е битно што првите се носат со автобуси од цела Македонија и се поткупуваат да стојат неколку часа во центарот на Скопје, искажувајќи ја „народната воља“!

Другите пак ќе бидат етикетираны како толпа – дури и во релативно независни и пристојни медиуми – особено заради нивната агресивност. Без да се размисли дали изразот одговара за маса луѓе кои протестираат против очигледна неправда, кои се борат за своите (и нашите!) елементарни права, кои не сакаат веќе да трпат криминална банда и поматен ум на чело на државата! Ако (млади) луѓе кои протестираат против (у)крадената иднина може да се наречат толпа, односно ако некој тоа умее аргументирано да го образложи, и јас во идни-

на ќе ги нарекувам така. Само што се сомневам дека такво (аргументирано, валидно) објаснување е можно. По истата логика, сите ослободителни движења во светот би требало да се именуват на истиот (погрден) начин. Особено народноослободителното движење во Втората светска војна. Па тие користеа дури и оружје! Ако некому овие споредби му се пресилни, мене не ми се, зашто ова што го гледаме низ улиците на Скопје е токму ослободително движење. Тоа е таа „критична маса“ што ја бараа некои, особено странците (а за што во неколку наврати сум пишувал)!

Она пак што особено им се приговара на овие демонстранти е искажаното насилство (во неколку инцидентни случаи!), што пак може да ги квалификува за етикетата – толпа. Но, и тука има еден битен аргумент: каде, и против кого било искажано тоа насилство? Прво, кон канцеларијата на претседателот на државата – значи кон онаа иницијална каписла што го запали овој бунт. И второ, кон државните институции кои што ништо, ама баш ништо не преземаа(т) за заштита на правото и демократијата. Дури спротивното – го отежнуваат процесот. И понатаму, ако целата измината година, сите де-

монстрации на несогласување со државниот криминал и коруптивната политика беа водени мирно и достоинствено, и не дадоа резултат, тогаш што друго му преостанува на овој народ?

Ако веќе и пристојни новинари решиле да го употребуваат зборот толпа, тој е посоодветен токму за другата група демонстранти, онаа што „христијански“ демонстрира а не знае за што, или против што, онаа толпа која е товарена во автобуси и шетана каде што ќе се нареди, онаа толпа која не прашува каде и зошто ја транспортираат, оној „народ“ кој се продава за сендвич и можеби 500 денари. Не дека јас немам разбирање за сиромаштијата и фактот дека некому токму тие 500 денари (ќе) му значат можеби многу. Ама сепак, белки тие пари можат да се заработат и поинаку? Или, белки некој од нив ќе се прашаше што бараат да протестираат пред седиштето на СДСМ кога одлуката за помилување ја донел никој друг туку нивниот „претседател“?

И токму таквиот дезориентиран, апатичен, столчен и поткупен „народ“ повеќе заличува на толпа отколку оние бунтовни и некогаш насилни млади луѓе со зовриена крв од катастрофата

и безизлезот што ги живеат во континуитет од десет години.

Лажна дилема

Некои извори посочуваат дека во времето на заробеништвото во 1941 година Жан Пол Сартр ја поставил позната дилема за должност/одговорноста преку младиот студент кој сметал за своја должност да ѝ помогне на својата окупирана земја и да се придружи на Движењето на отпорот против фашистите но, од друга страна, го „врзувала“ и должноста кон неговата болна мајка која не можел да ја остави сама. Која должност/одговорност е поголема, поважна и превладува во такви ситуации? Разрешницата на студентот не е важна, но оваа дилема некако ми се наметнува кога ја гледам онаа толпа народ – и не само неа – што ја шетаат со автобуси, ѝ делат по некоја стотка и парче сендвич и сигурно ја анимираат со флоскули за нивната должност кон партијата, кон лидерот, кон оној кој можеби им обезбедил некаква работа за цркавица од 150 евра ...

Зошто, имено, тие мислат дека нивната должност кон партијата е поважна, поголема од должноста кон татковината? Или оние гдомовци постојано им верглат дека партијата и татковината се едно исто? Или се, да простите, навистина толку глупави па не можат да ја (у) видат разликата? Или – не сакаат? Дали останувањето во тоа трло е навистина нивни избор и став дека токму тоа *треба* да го направат како нивни долг кон татковината? Тоа ли е нивната должност, одговорност – да кмишат пред седиштето на СДСМ без да се прашаат кој фавол бараат таму? А сиот друг нормален народ оди пред институциите што не само што ја произведоа кризата туку и отворено одбиваат да ја решат?!

Но тоа е лажната дилема и на сите други кои, на еден или на друг начин, се двоумат или дури и без двоумење се приклучуваат на таа заталкана на погрешно место толпа. И на сите оние кои навистина имаат проблем со „читањето“ на настаните, на „страните“, на случувањата. Некои би рекле дека кога и МАНУ сфати колку е часот, што тогаш останува за другите! Но, шегата на страна, за многумина, можеби, сè уште магнетна привлечност има режимот и неговите ветувања. На страна што и тие ветувања се веќе одамна лажни односно фалшиви, тој, режимот,

исто така одамна е дисквалификуван од натпреватор во одговорноста. Режимите, особено овој, не можат да бидат супститут за држава, татковина, за правда/право, за морална обврска ...

Ние можеби не треба да очекуваме од секој граѓанин да завлегува во детали и да ги разбере сите финеси на прекршувањето на Уставот и законите во случајот со помилувањето и деталите коишто целиот опскурен кабинет на Хорхе ги утнал носејќи таква одлука. Ама можеме, и треба, од секој граѓанин да очекуваме да умее да направи разлика меѓу морал и неморал, помеѓу правда и неправда. Можеме, и мораме од секој граѓанин да очекуваме да умее да направи разлика помеѓу 16 последователни помилувања на еден ист бандит и фиктивно-то помилување – заради баланс односно како алиби – на некој член на опозицијата. И уште еднаш: можеме и мораме од секој граѓанин да очекуваме да се запраша што всушност бара протестирајќи пред седиштето на една опозициска партија, наместо тоа да го прави пред седиштето на оној кој му кумувал на проблемот. Таквите разлики не може и не смее да ги оправда еден сендвич и 500 денари, кои што овој режим повторно ќе им ги земе назад на некој друг начин.

И токму тоа ни дава за право едните да ги нарекуваме толпа а другите борци против неморалот и неправдата, а во крајна линија и борци за (општа) слобода!

Сето ова ме упатува и на една друга разлика која еден интелектуалец би морал да умее да ја направи. На пример гестот на Димитрие Бужаровски да ја одбие наградата за животно дело на СОКОМ како акт/знак на несогласување со културните и другите политики на оваа држава, а особено и заради фактот што покровител на манифестацијата „Денови на македонската музика“, во чии рамки требало да му се додели наградата, е никој друг туку славниот ни Хорхе. Ова споредено со еден друг македонски интелектуалец кој, слично на Хорхета, десет години молчи за случувањата во Македонија, а сега дојде да ни држи предавање за некакви Балкански стереотипи додека (и) негови студенти протестираат низ градот. Одвратно до зла бога! Но, за жал, македонскиот интелектуалец од ваков профил никогаш и не умее да се ослободи од личните стереотипи и (лажни) дилеми, а особено од повладувањето на власта, која и да е и каква и да е.

Примитивизмот носи „Версаче“

Актуелниов општонароден гнев излеан низ улиците (не само) на Скопје, помеѓу другото, е насочен и против Македонскиот (или подобро речено властелинскиов дпмнеовски) примитивизам што десет години арачи низ земјата. И тоа е евидентно следејќи ги главните цели на демонстрантите – особено онаа скандалозно грда Порта како израз на триумф на овој примитивизам. Затоа впрочем граѓаните секоја вечер ја разубавуваат. И така навистина изгледа попристојно и секако треба да се следи предлогот тоа грдо здание, вака дотерано, да остане како вечен спомен за скопските/македонските демонстрации против режимов.

И јасно беше дека кога тогаш малоумните „архитектонски“ производи на мегаломански-ве примитивци во опинци ќе се најдат на удар на граѓанскиот гнев. И тоа не само заради фактот што граѓаните не беа прашани за ваквиот скап зафат и нивните континуирани протести низ годиниве беа целосно игнорирани, туку пред сè заради веќе изградениот естетски вкус на овој град кој не дозволува така да биде нагрдуван. И ова воопшто не беше спорно, беше само прашање на време. Лично, не очекував тоа да се случи со вакви размери, особено не уште во времетраењето на режимот. Мислев дека тоа ќе дојде *post festum*, што не значи дека и сега не ми се допаѓа, напротив! И, повторно, на удар очигледно се токму перјаниците на невкусот – Портата на срамот и Аце среде плоштад! Иако не се единствени. Другите веројатно ќе дојдат на ред подоцна. Ги има многу и треба да се направи редослед.

Но, да не заборавиме, на ред дојде и институцијата на примитивизмот – Министерството за (не)култура како државен орган задолжен да ги изведува/координира сите примитивни чекори во македонската култура во изминатата деценија! Штета за зградата која ни крива ни должна трпи секојдневна тортура, ама и таа се претвори во олицентворение/тврдина на простотилакот. Штета и за скулптурата на Саздовски, ако навистина е оштетена зашто таа е една од малкуте пристојни дела што се нашле помеѓу сиот скопски кич!

Се разбира примитивизмот не би бил тоа што е кога би знаел дека е примитивен. Како впрочем и нашана министерка за некултура, сосе нејзината „Версаче“ чанта која ѝ личи како на глушец сурла и нејзиниот коментар за

примитивизмот на демонстрантите и нивниот „... насилан однос кон културните институции во земјава и кон културното наследство кое го поседуваме како држава ...“! Прво, таа изгледа сè уште не може да разбере – а како и би можела? – дека нејзиното Министерство за (не)култура се трансформираше во најомразена институција во македонската култура токму заради неа и нејзините некултурни политики. Таа квазиинституција се претвори во дувло на срамот на македонската – поточно дпмневската – некултура, на антипод на македонската современа култура која сè уште егзистира, ако треба и по улиците. Таа, се разбира, нема капацитети тоа да го разбере. Таа, сосе нејзината „Версаче“ чанта, мисли дека културата се мачка на леб или се носи под мишка. Или пак се обложува со стиропор! На примитивецот едноставно не можеш да му објасниш што е тоа култура, дури и да му ја посочуваш со прст, да му пуштат филмови (кои таа, кутрата, никогаш нема да ги разбере) или да му читаш книги (за кои таа, повторно, во животот не слушнала)! На примитивецот не можеш да му објасниш дека културата е идентитет (но не „версачеовски“), континуитет (ама не од Ацета наваму), квалитет (но не овој примитивен, дпмнеовски) ... па и дека шмекот на *haute couture* на „Версаче“ не може да се усклади ако од ушите ви сиркаат опинците!

И второ, после толку години во самиот врв на власта и, присилно, во врвот на (не)културата, таа не разбра (а и како би можела?!) што е тоа културно наследство односно дека истото не се создава денес, и тука, а особено не од стиропор и мермер што не е мермер ама личи на мермер! Џабе е и „Версаче“, и „Диор“ или „Луј Вутон“ ако појма немате што е врвна култура во сопствената земја, ако за културно наследство прогласувате скандалозно грди порти и очајно неуки и кичерајски спомен домови, па нека се и на Мајка Тереза! Сето тоа е џабе кога не умеете да кажете имиња на два-тројца сериозни а не партиски сликари, еден-двајца „класици“ на македонската литература наместо овие партискиве стрип мејкери ... Таа, кутрата, уште живее во некоја друга Македонија, онаа од времето на „ала франка“. Не научи дека светот одамна не ги цени луѓето според тоа што го носат врз себе, туку според она што го носат во себе, особено во главата!

И како што оној Богов тртља во Вашингтон дека македонската економија била стабилна а земјата му гори, така и оваа ко средсело муа-

ВАРДАР МЕБЕЛ

Среќа е...

КОГА ИМА КОЈ ДА СЕ
ГРИЖИ ЗА МОЈОТ ИЗГЛЕД

Beauty Bar
SALON & SPA

Буджи Бар
SALON & SPA

ROAD HOUSE

СТРАЖИНАРА
P.A.

ВУЛКАН

GJD

SUNSET CREEK
DESIGN
LOW BALL

бети за стиропорот како културно наследство додека ни пропаѓаат цркви стари десет века!

Но, дека примитивизмот не е одлика само на оваа средина или актуелната политика, повторно (по којзнае кој пат) ни потврдува – кој друг ако не тој – нашиот Милчо „национале“, во новиот лупинг апропо македонските протести. И во овој контекст морам да му се заблагодарам на г-дин Геровски за текстот „Гласното во себе“, бидејќи нè ослободува од обврската повторно да се мачиме со овој типус и неговиот примитивизам долетан директно од Њујорк или некоја друга светска метропола.

Сакам да кажам дека примитивизмот навистина нема роднокрајност, ниту пак е по правило врзан за посиромашните слоеви (како што некогаш кажуваше теоријата). Не, зашто нашите Бети и Милчо - едно време си беа добри другарчиња - секој на свој начин, ги побиваат сите стари и нови теории за примитивизмот и неговите исходишта. Впрочем, како што и ние како „држава“ со нашите изминати десет години ги урнаваме сите можни тези за демократијата, владеењето на правото, за нормалноста, културата, цивилизираноста итн. Станавме држава за во учебник како не треба да се постапува! А Впрочем, може(ше) ли друго нешто да се очекува од ваков примитивизам?

Простотилакот во одбрана на примитивизмот

Не сум изненаден што и млади од возраста на Луми Бекири го делат истото мислење за примитивизмот на „нивната“ министерка за некултура, сосе нејзината „Версаче“ чанта. Впрочем, токму младите од возраста на Бекири се моторната сила на овие протести и нивните цели се токму оние грдотии од „Скопје 2014“, „проект преку кој вашето министерство ги исполнуваше морбидните, гротескни и перверзни желби на аболицираниот экс-премиер Никола Груевски. Проект преку кој го уништите главниот град, ја направите културата осквернета на најподол начин“, вели Бекири. Но, тешко дека новите македонски примитивци можат воопшто да разберат што им говорат младите. И не само тие, што им говореа и повозрасните, па и целиот свет.

Зашто, паралелно со нивниот примитивизам, на дело функционира и простотилакот и целосната замена на тезите како веќе испроба-

но оружје на трабантите на власта против секој разумен потег на народот во оваа држава. Па така, веќе се активира познатиот ешалон на простаци на браникот на примитивизмот и нивните закостени „тези“ за историјата, државата, партијата ... не баре Македонија се поистовети со една грдотија од типот на онаа Порта. Но тоа е вообичаената нивна црно-бела слика за нас, или сива, како сакате, на дело веќе цела деценија. И можеби токму затоа младите ги прогласија демонстрациите за „Шарена револуција“, за да внесат малку боја во оваа македонско сивило. Иако не сум сигурен дека во заматениите посивени глави на трабантите бојата воопшто пробива.

Немајќи ниту еден валиден противаргумент, тие вообичаено ја влечат историјата за уши и држат квазилекции за некаква историска вредност, за некакви наши претци и нивни гробови, сето тоа, ни мање ни више, пресликано низ онаа стиропорна порта. Се пењави онаа Ачковска, која поминала покрај историјата или историјата покрај неа, дека „Порта Македонија е споменик на сите македонски борби низ историјата. Ако ги проследите релјефите тоа е од најстарите времиња она кое ни останало како наше име Македонија сè до денешната македонска независност и слобода. Тоа за мене е симбол на една борба која се водела со векови од македонскиот народ за своја државност. Секој кој ќе се обиде да сквернави еден споменик кој е симбол на државноста значи дека ја руши македонската државност“. Ни повеќе ни помалку туку токму тоа грдо здание да ти ги претставувало загинатите македонски борци и нивната жртва! Каков простотилак!!!

Што ќе рече дека нашето, и нивното достоинство (мислам на борците, секако) не било (з)газено десет години од овие бараби на власт, од нивните кражби и узурпации, од нивното јавно криминално погребување на сите придобовки токму од тие македонски жртви, туку тоа го правеле децава со две-три канти боја?! И со полна уста Македонија оваа сподоба и нејзините пајташи десет години се закачени на грбот на оваа држава и овој народ, како првокласни клиенти на една полуписмена банда невидена и немерлива по криминалите во историјата на овие простори.

Но уште погнасно е компарирањето на младите со хулигани, дури со џихадисти, како што тоа го прави еден македонски сликар. И тоа му

е малку па ги изедначува со некакви кодоши од некои само ним знани темни македонски историски времиња, а кои по правило ни погодуваат да ги обвиниме за сите наши недоветности¹. Ваква гадотија е тешко да се смисли, камоли да се напише, за овие млади луѓе кои се решени да раскрстат со оваа криминална банда и да ги вратат вредностите и достоинството на оваа земја, и народ, секако.

Простачката одбрана на овој властелински примитивизам на дпмнеовци очигледно ги обединува сите регресивни сили во ова општество, кои свесни дека крајот доаѓа, за ѓаволи ќе ги прогласат и сопствените деца. Или своите студенти, како онаа „професоркана“ на која студентите на врата ѝ напишаа која е и што ѝ! Ќе хистеризираат дека дошло време да се брани државата², а под неа ги подразбираат оние пет-шеесет жигосани од цел свет криминалци со кои што се здружиле во разнебитувањето и на она малку што остана од оваа држава.

Кратко паметење

Се појави еден особено вдохновен „твит“ како одговор на сите (нарачани) „дилеми“, „чуденки“ и морализирања околу „Шарената револуција“ односно нејзиниот колористички атак токму врз продуктите на шизофреново десетгодишно дивеење на дпмнеовската „естетика“ низ Скопје. „Твитот“ вели: Уништуваме објекти? А не прашаа дали сакаме со НАШИ пари да градат барок? Епа кој к*р ние да прашаа дали да БОИМЕ нешто што е и така наше?

И не гледам што овде би можело да се додаде, или одземе, за нештата да бидат појасни! Иако, се разбира, сите знаеме дека глумењето лудило е омилената улога на трабантите на криминална власт. И само што чувствував некаква нелагодност, нешто како да ми недостасуваше, а тие се појавија - непрежалениот ни „Македонски манифест“ и нивната вообичаена („интелектуална“) поддршка на бандава. Ги немаше поодамна, што е право. Беа ли шокирани од „Вистината за Македонија“, од предавничките ли договори на „лидеро“ и од неговото демисионирање па загубија инспирации, што ли ... ама некако - недостасуваа. Оваа трабантска тарапана е бедна без нив, ѝ фали нивниот античко македонски „академски“ шмек.

И веднаш почнаа со Платон, се разбира, како што доликува на една „академска“ заедница, и со естетиката и моралот. Зашто времето е токму за тоа: „Скопје 2014“ како врв на нивното естетско мерило и криминалите и аболиците како врв на нивното чувство за морал. И не само тоа туку тие нешта биле и врвот на културата (чија, нивна?), па уште и вековна, а сега тука некакви варвари се намерачиле да ја уриваат. И сето тоа да ти било „напад на колективната меморија на нашиот народ, што значи истовремено и напад на неговиот идентитет и име“! Бреее, ова младиве какви беспризорни и некултурни да ти биле. Но, ако македонскава „академска“ заедница има паметење од само десет години, чудно ли е тогаш што ни се случуваат вакви нешта? И со тоа нивно кратко паметење тие го бранат името, и идентитетот? Иако на нормален човек му е сè јасно уште кога ќе ги види, ама ајде. И веднаш му доаѓа на манифестииве да им го посочи „твитот“ од почетокот. Или тие мислат дека имат поголемо право на градов од младиве родени овде? Па и она б’лгарчено со нив, она што отворено ги повикуваше „браќата“ од Русија?

Мислам дека сега сликата полека се комплетира. Партиското наследство прогласено за наше општо (не)културно наследство доби отворена поддршка од (квази)научната, (квази)спортската, (квази)уметничката и сега (квази)интелектуалната „јавност“. И сите се до зла бога загрижени што тоа му се случува на наследството од „лидеро“, од нивната поп-икона на криминалната македонска историја во последнава деценија. Недостасуваат уште некои битни општествени структури, на пример (квази)бизнисмените – оние кои свртеа огромни пари благодареејќи на врските со бандитиве, па оние (квази)естрадни ѕвезди кои за неколку години наштанцаа стотици музички бљувотини и инкасираа десетици илјади евра – онолку колку што ниту еден сериозен македонски уметник не може да заработи цел живот овие напикаа в ѓебови со неколкуминутни песнички за идиоти. Не ќе ме зачуди ако и онаа Каљопаво Стокхолм излезе со транспаренти и слики на „лидеро“ во поддршка на неговите криминални политики и осуда на меѓународната заедница! Онаа вавилонска, помогната од Џорџ „главом и брадом“, уротена конечно да не збрише од европската мапа.

(Апропо, навистина не ми е јасно како до сега не им текна дека на Евровизија треба да испратат некоја таква песна, а не будалаштини

1) Коле Манев, *Каде е и што работи кодошот?*, Дневник, 20. 04. 2016

2) Тања Каракамишева-Јовановска, *Време за одбрана на државата*, Дневник, 20. 04. 2016

како некаква „Дона“. Да екне бре брате Каљопа – облечена во нашето знаме од Вергина, разбира се - за нашево стиропорно културно наследство, па за Орав и Бејли, ако треба и за Меркелица, за соросоидите и другите гниди, па да видите како се освојува прво место. И кога ќе се врати да ја поминат под Триумфалната порта. Шаренана!).

И сета оваа (за среќа малубројна, иако прилично малоумна) збирщина стана во одбрана на краткото македонско паметење сега сведено на последниве десет години, а претставено како наше врвно културно наследство. И наместо во себеси да ги препознаат варварските и хулиганските, па дури и җихадистичките пориви, тие ги бараат кај младите, особено овие кои тотално неоптеретени од политикантски мотиви си го бранат правото на правда, морал, иднина. Фактот што патем се справуваат – колоритно – и со партиското „културно“ наследство на бандитиве и нивниве следбеници е само за поздравување. И тоа и се прави, барем од страна на поголемиот и секако поразумен и попатриотски дел од народот. Пропагандните флоскули на трабантите и платенициве, меѓу кои очигледно предничат и луѓе кои сè и должат токму на вистинската македонска култура што така здушно сега ја предаваат за парче стиропор, не можат ама баш ништо да сменат. Нивното чипирано кратко паметење во кое што грдото станува убаво а криминалот морал е само – кратко паметење. За еднократна употреба. Некој од тоа веќе утре ќе се срами. Или тие се оперирани (и) од срамот? А нивните деца, внуци, семејство ...?

Расштимуван оркестар

Не знам што мислеше оној синдикат, еден од многуте, со расштимуваниот оркестар пред Министерството за (не)култура. Дали ним да им покаже, уште еднаш, и по којзнае кој пат, дека така функционираат како државен орган надлежен за работите на културата? Не морале, тоа е веќе општо место. Ако пак мислеле да ни покажат како функционира македонската култура последнава деценија, и тоа не морале да го прават. И тоа е апсолвирана тема.

Мислам дека постигнаа ефект што не го посакуваа. Ни покажаа, уште еднаш, како (не) функционира синдикатот во културата. Впрочем, ако Министерството за култура функци-

онира како расштимуван оркестар, ако културата функционира на истиот начин, може ли поинаку да функционира нејзиниот синдикат? Би требало да може, ама во нормални држави!

Некако посимпатичен ми беше синдикатот кога делеше свински полутки и јајца за Великден. Така барем вршеше некаква „општополезна“ работа - ја хранеше сиромашната култура. Вака, со расштимувани оркестри, со двајца без тројца кои глумат протестанти, со празни говори и нејасни закани ... не знам. Кому, и како се закануваат дека ќе стапат во генерален штрајк? Кои? Тие педесетина наредени пред Министерството за култура? И што, Македонската култура ќе запре? Па таа е запрена веќе десетина години и тоа никому не му пречи. Зошто сега некому би му пречел „генерален“ штрајк од педесетина вработени?

Масовниот народен гнев против криминалциве на власт очигледно покрена лавина од секакви протести. И вистински и лажни, тоест фиктивни. Не ги мислам овие од овој синдикат за лажни, уште помалку фиктивни, ниту пак сакам да им ја потценам улогата или работата во институциите каде што работат. Ама, извинете, испадна дека отспале добри десет години, сега ги разбудиле боите на „шарената револуција“ и свирчињата на народот, па ајде „брже-боље“ и ние да се организираме. Против што? Против сè, знајно и незнајно, па нека е и против нешто застарено до усмрдување - како на пример Законот за култура што сега им текна дека треба да се менува - а најлесно е против малите плати и слични елементарни нешта. Како да платите се мали од вчера, или од завчера.

Еден мноооогу (не)угледен дневен весник им ги крсти протестите како „забегани“, што ли да значи тоа во контекстот на културата. Ама добро, таму веќе не им е уредничката како голем „познавач“ на културните состојби - сега таа „уредува“ модерни нешта - па ваквата глупост им се простува. Јас не мислам дека протестите им се забегани, ама се лошо организирани и во овој миг бесмислени. (Што пак не значи и дека се согласувам со оние од СОНК кои не се ништо друго туку Тројански коњ во културата, со оние нивни полуписмени јакимовци и дојчиновци кои појма немаат од култура, уште помалку од образование или не дај боже наука. Особено со нивниот епохално глуп став дека колективните договори важеле само за членовите на непрежалениот СОНК. Што му доаѓа на исто како законите во државава да важат само

за членовите на дпмне. А можеби така и функционира во стварноста? Или, ако сакате, кога утре-задутре ќе се видат резултатите од „Шарената револуција“ којашто СОНК очигледно не ја поддржува, нејзините придобивки нема ли да важат за нивните членови? Какви шутраци водат синдикат!)).

Не мислам дека не е време (и) за општонародна револуција во културата. Ама, прво, таа е присутна во „Шарената револуција“ со нејзини (важни) претставници. Второ, издвојувањето односно потенцирањето на сегменти од општонародното востание - како што тоа сега го направи овој синдикат - е само губење време, и енергија. Придружете се таму каде што се другите! Иако и таму, слушам, а некогаш и гледам, се влечкаат секакви фаци од (не)културата, се мешаат со народ, некои кои до вчера, и сè уште, беспоговорно слугуваат, од разни музеи, од Управата за културно наследство (од сабајле прогласуваат културно наследство, попладне протестираат против своите одлуки!) и слични бескичмени типуси!

Инаку, на македонската култура ѝ треба еден заеднички, ама навистина заеднички протест (но без оние јуди од СОНК), но на начин како што доликува: со сериозна масовност и енергичност. Кога целата македонска култура, сите две-три илјади вработени би застаналче пред она Министерство и би викнале во еден глас, фасадата веднаш би им паднала. И глувцине, сосе првата глувчица, би избегале од таму!

Вака, со смешна бројност, со ниту едно познато лице, со набрзина прешалтувани (неспособни) „водачи“ во институциите (барем оние кои ги знам), протестите се претвораат во своја спротивност, во вистински расштитумван оркестар!

Црното во „Шарената револуција“

Во теоријата за боите црното е не-боја, отсуство на боја или, како и белата и сивата, таа е ахроматска „боја“. И кај сликарите, ако ги прашате, таа „боја“ има различни аспекти. Гоген би рекол „Отфрлете ја црната“ и „Ништо не е црно, ништо не е сиво“, но затоа Малевич за неговиот црн квадрат би рекол дека „Црниот квадрат треба да го евоцира искуството од чистата не-објективност во белата празнина на ослободеното ништо“³. Но тоа е само сликарство!

3) Kazimir Malevich, *Suprematism*, 2003, the Solomon R. Guggenheim Foundation, New York.

Не знам дали „Шарената револуција“ користи црна боја. Мислам да, како да сум ја видел на некој од стиропорните „сидови“ на скопското (партиско) „културно наследство“. И по сè изгледа дека е дојден мигот кога овој изразен народен гнев ќе мора да се справи со таа боја и во нејзините редови.

На тоа, имено, ме потсетува актуелната дилема (не само) кај проф. Стојанов⁴. Сега можеби заличува на блага дилема, „мека“ дилема, а се однесува на наводните инциденти (исвиркување, пароли и слично) упатени кон опозициската СДСМ од страна на одделни учесниците во протестите. Мислам, како впрочем и другите, дека тоа и не е некоја дилема, најмалку црна точка, зашто приматот (ако сакате) на таа партија и нејзиниот лидер не може туку така да се доведе под прашање од неколкумина (веројатно) провокатори. „Шарената револуција“ секако е, како што вели проф. Стојанов, „шарена од луѓе што припаѓаат на различни социјални, етнички, религиозни групи“. Ама ниту еден од нив не може да го негира, уште помалку да го омаловажува придонесот на таа партија и нејзиниот лидер во овој народен бунт.

Но, од друга страна, дилемата на проф. Стојанов денес како да е зачеток на дилемата утре – нешто со што „Шарената револуција“ ќе мора да се соочи. И да го разреши, енергично и бескомпромисно. Дилемата за „исклучувањето“, како што тоа го поставува проф. Стојанов, е веќе актуелна дилема, иако и таа сè уште „мека“, без голем замаф. А ќе биде тврда, остра! Точно е дека сега е најважна „суштината“ – дека „ова општество мора да стане демократско“. Односно, ако процесот е демократичен, и резултатот ќе биде таков. И сите кои придонесуваат кон тоа се, нели, добредојдени.

Е тука, во тој момент, кај мене се јавува друга дилема, и таа сè уште „мека“, ама со јасно исцртани рабови: дилемата за „црното“ и нејзината улога во „Шарената револуција“. И на таа тема сум пишувал повеќе пати, по различни поводи и во различен контекст, но во време кога таа не била актуелна. Сега е. Односно, веќе утре, како што ќе приближува денот „Д“ и дефинитивниот пораз на бандата, ќе биде уште подраматично изразена. Или, ако сакате, мислам дека е по-добро „црното“ да го има повеќе на скопските сидови отколку на скопските улици!

Или, уште појасно, мене – и останувам во

4) Трајче Стојанов, *Шарената револуција мора да остане шарена*, Слободен печат, 28 април 2016 г.

прво лице еднина – одамна ми е (најблаго речено) сомнителен процесот на „созревање“ на одделни типови кои до вчера играа во орото на барабиве, а сега се придружуваат во протестите. Па дури се наметнуваат и како некакви лидери. Затоа и претходниот пат спомнав за некои кои денски (сè уште) конкретно одработуваат за криминалите на власта а попладне шетаат по скопските улици и божем протестираат. Затоа спомнав и некои имиња во контекстот на македонската култура, кои одеднаш (ќе) се престорнуваат во (киднапирани) жртви. И тие ќе се множат како што деновите на бандитиве ќе се скратуваат. Мислам дека тоа е/тие се таа „црна боја“ што се заканува да ја изеде „Шарената револуција“.

И воопшто не мислам дека е лесно со тоа да се излезе на крај. Но ќе мора, сигурен сум. Зашто токму таквите ги јадат револуциите, не обратно! Затоа и „исклучувачката матрица“ за која што пишува проф. Стојанов не ја гледам исклучиво како зло или како метод што ќе ги повтори авторитарните „политики“ на бандитскава власт. Можеби грешам но, повторно, бројот на тој црнеж ќе се зголеми од ден во ден по македонските улици. Прво ќе бидат кротки и тивки, милно ќе се смешкаат и безрезервно ќе ги прифаќаат паролите. А кога ќе бидат прифатени, ќе почнат да држат лекции за демократија, право и правда. И за патриотизам. И ќе даваат интервјуа. Зашто тие се такви, така се научени да опстојуваат. А и тие веројатно мислеле дека чинат добро на оваа земја и народ присвојувајќи ги сите ресурси (културни, образовни, научни ... и други) само за себе и своите „проекти“?! И ќе сакаат да продолжат по истиот пат како ништо да не се случило. Впрочем, за нив никогаш ништо и не се случува, сè додека тие се први пред благајните. Затоа и мислам дека тие црнила не му требаат на ова шаренило. Барем не денес, и утре!

Инклузивитети

Не знам зошто баш секој новинар мисли дека е квалификуван политички аналитичар, како што и секој што завршил некаква политичка комуникологија – што и да значи тоа – автоматски станува политички експерт. Како што, Впрочем, не секој што завршил уметничка академија е – уметник! Овде не ги бројам оние партиски пришипетљи кои по силата на

партијата се самопрогласуваат за компетентни стручњаци за сè, а за политика особено. Затоа и мислам дека „исклучувачката матрица“, во случаи како нашиов, е полезна работа. Иако, во принцип, не сум поборник на исклучувања од каков и да е вид, ама некаде тоа е неминовно. На пример – во медиумите! Или (уште) ќе се убедуваме во апсолутно разорното десетгодишно дејство на поголемиот дел од медиумите – електронски и пишани – со т.н. национален предзнак, оние кои добиваа дебели владини „субвенции“ (читај: поткупи) за да секојдневно ја искривуваат реалноста во полза на бандитиве? И, богами, некои тоа сè уште го прават. На еден или на друг начин: (само)деструктивно останувајќи на опробаниот „владин курс“, пишувајќи/објавувајќи двосмислени и често поткопувачки „колумни“, жизнерадно стимулирајќи на нивните страници или низ катодните цевки шарлатани и дилетанти, дури и пробисвети со тапија кои одработуваат за бандата итн. Малку се изнагледаваме/изначитаваме такви подопашници од форматот на оној „андерграунд“ уметникон, или оној подлизурко „публицист и режисер“, па „водителите“ на секакви идиотизми финансирани со народни пари? И сите тие ли спаѓаат во заштитената категорија „плурализам на мислења“? И зошто тој плурализам, ама во обратна насока, го немаше на страниците на нивните весници или во програмите на нивните телевизии?

Нивното самоизбрано слепило сè уште, до денешен ден, сака да не убеди дека човекот кој буквално ја погребва оваа држава некогаш бил „човекот што влезе во политиката како голема надеж за Македонија“⁵. Надеж – за кого, за криминалните структури и булументите простаци во оваа земја? На страна неписменоста (употребата на „што“ наместо „кој“!), оваа „анализа“ дури оди дотаму што истиот го прогласува за небаре месија кој требал „да ја поведе Македонија во просперитет“. И не само тоа туку неговите седници на Владата „се чекаа со љубопитност поради свежината што ја внесоа на зачмаената посткомунистичка сцена во Скопје“! Е па не доведе, нели, до „просперитетот“ за којшто со хвалоспеви го поддржуваа толку години, а свежината на „посткомунистичката сцена во Скопје“ еве ја живееме секој ден во главниот град, за цели (цирка) 600 милиони евра?!

И сега, вакви ли дилетанти ќе продолжат да

5) Соња Крамарска, *Седумте фатални грешки на Груевски*, Утрински весник, 30 април-2 мај 2016, стр. 10

солат памет а не можеле да согледаат со кого си имале работа, веднаш на стартот? Или барем година две подоцна? Такви ли режимски протуви кои сега божем прогледуваат ќе бидат и идната надеж на „Шарената револуција“? Кому би му требала таквата „инклузивна матрица“ и што би можеле младиве луѓе да научат од такво „политичко новинарство“? И што би „инклузивирале“ од нив? Нивната безличност, нивниот опортунизам, нивната корумпираност ...?

Затоа – ќе се вратам на почетокот на оваа серија текстови под заеднички наслов „Народен гнев“ – овој излив на оправдан револт, дури бес по македонските улици не е само протест против онаа безлична минорна фигуринка на Водно и неговите скандалозни помилувања. Мислам, така гледам, овој народен гнев веќе јасно ги посочува магистралните правци на потребните реформи во општеството. И тоа не онакви, шминкерски, какви што си посакуваше оној во кого некои тутурutki гледале „голема надеж за Македонија“, туку коренити реформи на сите општествени структури и институции, на вкупниов систем и неговите на глава поставени „стандарди“ и „вредности“, меѓу кои (не случајно) медиумите завземаа прво место!

Затоа и „инклузивната матрица“ мора да има и еден сериозен, густ филтер да го задржи сиот талог што тендира да се протне низ некое дупче. Зашто, инаку, барабиве ќе ја киднапират и оваа шанса, а потоа други може и да нема. На рака им одат и таквите „новинари“ кои малку-малку па нè потсетуваат на старите „добри“ денови на криминалциве, кога тие само глумеле политичари и водење политика. Нè потсетуваат демек како ни било добро (како кому, нели!?), како сме имале перспективи (како кој, во зависност од диоптријата!) и надежи. Не е далеку денот кога бандата ќе посака сериозно да се инфилтрира во движењето, да покаже дека демек се свестила, се поправила, си ги увидела грешките. И тие играат на „инклузивната матрица“ која што за нив е посакуваниот спас. Ако им се дозволи, се разбира!

За филтерот

Претпоставувам дека на многумина ни оној изразен народен гнев, култивирано анализиран низ т.н. народен суд (Трибунас цивилис) наспроти „хулиганството“ по улиците, не им се

допаѓа. На таквите, впрочем, ништо што е упатено против криминална банда на власт не им се допаѓа. Тие би, се разбира, да остане сè по старо. Ако може. Ако не може - тие полека ќе се прешалтуваат, сообразно на развојот на ситуацијата. Ете, сега, после (веројатно) триесетина години, му се сонило на „глумецот“ дека водачот на бандава некогаш му бил колега на штиците што живот значат. И дека тоа му го издејствувал (лично кај него!) вујкото. Голема работа! И многу важна за овој историски миг. Ама не се сети на тој „важен“ момент дури пајташеше со неговите влади?

Како и да е, токму спомнатиот „Трибунас цивилис“ може да се гледа како оној (во овој момент) битен филтер за сите гадости што тендираат да се прелеваат на страната на разбудената македонска совест. Иако (навидум) овој суд нема ама баш никакви ингеренции - како што впрочем и неговиот предок, римскиот *tribunus plebis*, со времето останувал само форма без содржина - тој е битна алка во изразувањето на народниот гнев. И денес, и утре. Низ него, барем до сега, беа „процесуирани“ неколку битни аспекти на македонската политичка ситуација, а богами беше и најдиректно укажано на виновниците. Без оглед дали и колку тоа некому му се допаѓало, овој народен суд - во (привременото) отсуство на посакуваниот специјален суд - врши општополезна народна револуционерна работа. Ако погледнете кој сè учествувал во неговата работа, јасно е дека не станува збор за фрустрација или импровизација. Попрво за нашиве званични судови може да се каже дека потсетуваат на чиста заебанција!

Последната сесија на овој суд ќе се покаже како особено значајна (не само) за македонската култура во најшироката смисла на зборот. Прво зашто го покренува „злосторството на молчењето“ и го постави на местото каде припаѓа: како отворена колаборација со режимот, а против македонската култура и нејзините вредности! И второ, зашто учесниците јасно и гласно посочуваат на квислинзите и нивната улога во обезвреднувањето на современата македонска култура, во легитимирањето и клиентелистичкото поддржување на една во основа некултурна диктатура на кичот! (Зашто кичот не е распослан само низ скопските улици и централниот плоштад, тој е населен и во однесувањето и мислењето на поголемиот дел самонаречена македонска интелигенција!).

Ова пак е особено битно зашто, за жал, тие и

таквите случаи - со некои исклучоци - нема да стигнат до редовните судски инстанции бидејќи таквиот (не)културен колаборационизам, ако нема и криминални опашки, не се смета за кривично дело. Иако, можеби, би требало зашто денес, во цивилизираниот свет, нема поголемо злосторство од предавството на сопствената култура! Бидејќи тоа е предавство на идентитетот, на историјата, на културната меморија, на културното наследство! Во поширока смисла и „Шарената револуција“ е насочена токму против тоа: револт контра десетгодишното упропастување на македонската култура во најшироката смисла на зборот и, секако, (премолчената) аболиција и на таквите злосторници. Односно, политичката (и кривичната) аболиција подарена на криминалната банда е чадор и за квислинзите околу нив. Или тие така сакаат да мислат. Е токму тоа не го дозволува народниот суд! Судот на историјата/културата некогаш е поригорозен од кривичниот суд!!! А првиот филтер е токму тој народен суд.

Сигурен сум дека ваквото (квислиншко) означување и редица (наводно) познати имиња од македонската култура и уметност кај некого ќе предизвика реакции. Кај некои јавни (и тука навистина би било губење време да се коментира срамната изјава на проф. Спасов или она дегутантно наречано „интервју“ на Манчевски!), кај некои скриени, со желба да не се експонираат премногу. Кај нив и понатаму ќе тлее надежта дека нивниот клиентелистички криминал бргу ќе биде заборавен, дека повторно ќе можат да залегнат на вратот на македонската култура. Не за друго туку кој, инаку, би ги плаќал нивните творечки перверзии, секој ден, година за година?

Знам, веќе утре ќе се јави уште некој мудрец ала Спасов кој ќе соли памет дека мала култура како македонската не може да си дозволи таков луксуз на детронирање на современите. А може ли да си дозволи таков срам, таков резил што го доживува од истите, вчера, денес и тука?

Кога политичкиов циркуз ќе заврши, кога ќе се слегне правот и ќе се потсуши бојата од „Шарената револуција“, веројатно ќе има повеќемина кои инсистираат на заборавот. Да се надеваме дека ќе има исто толку, или повеќемина, кои нема да го прифатат тоа „помирување“. Зашто: направено е предавство - врвно, мрачно, опскурно, лукративно, цивилизациско - на сопствената култура, на творештвото, на

колегите, на умот и разумот! И моралот, се разбира. Зашто, не можеме поинаку освен како врвно предавство и злосторство да ги разбереме, на пример: седењето во „златниот театар“ и учеството во доделувањето на книжевната награда од името на погребникот на државата додека надвор се уништува ремек делото на архитектот Муличковски и се заменува со една стиропорна „бела шампита“; безобразната конфискација на цел еден државен филмски буџет за лични потреби или уживањето во државните бенефиции и повластици од уништувачите на македонската култура; седењето во советот и комисиите на Министерството за (не) култура и делењето пари „капом и шаком“ себеси и на малоумните партиски „проекти“; учеството во незапаметеното кичерајско уништување на цел еден град, итн.

Списокот е предолг, но одговорот треба да биде краток: доста беше! И сигурен сум дека списокот на квислинзите ќе биде долг. Но долг е и списокот на сведоци, живи и здрави, на нивните неморал и клиентелизам во уништувањето на македонската култура!

Колаборационисти и второборци

И имав право кога напишав дека бргу-бргу ќе се појават душегрижници за „малата“ македонска култура, за кривките демократија и слобода и, апропо актуелниот след на настаните, луксузот да се пребројуваме, да се бараат (и наоѓаат) квислинзи и колаборационисти во редовите на таа македонска култура. Зашто, меѓу нив имало и „значајни личности“, па дури и такви кои „дале поголем придонес во борбата за демократска и слободна Македонија отколку првоборците кои први фрлале со јајца против непријателот“⁶. Се разбира, тоа е познатиот начин сè, па и овој народен гнев, да се релативизира и повторно да се остане, демек, паметен и на линија. И сето ова што се случува на македонските улици да се сведе на – фрлање јајца! Иако, на пример, порано спомнатиот проф. Спасов (сега) точно ја лоцира „дилемата“ за криминалната банда прашувајќи се „кој ќе им суди – историјата или редовен суд“⁷! Но и тоа не е вистинска дилема. Едните ќе бидат (о)судени од двете инстанции, другите – веќе напишав – ќе мора да го по(д)

6) Ерол Ризаов, *Кој кога заминал во партизани*, Утрински весник, 06 мај 2016

7) Горѓи Спасов, *Кој ќе им суди – историјата или редовен суд*, Утрински весник, 06 мај 2016

несат судот на сегашноста и на историјата. И тоа само затоа што злосторството на молчењето и неправедноста не е кривично дело. Инаку, според сите други параметри, нивното соучесништво во деценискиот криминал е неспорно. И потенцирам: соучесништво, зашто кај најголемиот број на оние за кои деновиве говориме се токму тоа – соучесници! И токму нивните биографии, или нивното некогашно значење за македонската култура и уметност, па ајде нека е и нивниот „придонес“ за македонската демократија, уште повеќе им ја отежнуваат положбата. И го зголемува злосторството. А сето тоа заедно нависнува на тежината на „пресудата“. Зашто, токму тие се одговорни – или многу поодговорни, ако сакате – од сите останати во македонската култура за културниот геноцид, за девастацијата на културното наследство, за партизацијата на културата, за сегрегацијата на „наши“ и „нивни“ во културата итн.

И токму за тој вид квислинштво и колаборационизам говориме, и токму за таквите луѓе со кои што оваа култура некогаш се гордеела и ги поддржувала а тие ја продале за триесет сребреници!

Затоа, сите (апсолутно глупави) споредби со партизаните, првоборците и слични буда-лаштини се целосно депласирани и служат за заматување на актуелната слика во македонската култура. И спојуваат неспоииви категории. На пример, која е, и каква воопшто може да биде врската - некогашна и/или сегашна - помеѓу колаборационистите и првоборците, или дури второборците? Тоа е не само навреда туку и светогрдие, ако сакате. Зашто, ни тогаш, ниту пак сега, не станувало збор за тоа кој кога стасал на боиштето и дали бил во првите или бил во вторите или којзнае кои редови. Овде станува збор за колаборационизам контра (современо) „партизанство“, за две различни категории! Колаборационистите биле/се соработници на непријателот, партизаните (па и современите „партизани“) биле/се борци против непријателот. Која, и каква е тука споредбата?

Актуелните македонски колаборационисти цела деценија соработуваа(т) со криминалната банда, од различни но по правило клиентелистички побуди. Тие цела деценија, и денес, го цицаат културниот буџет за лични цели и потреби, не водејќи сметка за никој друг. Тие цела деценија седат во разни одбори, комисији, совети, форуми ... за дебели хонорари, учествувајќи во поткопувањето на современите темели на македонската култура, инфицирајќи го здравото ткиво на македонската култура со партиски и секакви други терминални вируси. Нивните имиња се секоја година на листата на приоритетните, дури единствените, како други автори во Македонија да не постојат. И ниту еднаш не се сетија да се подзавртат назад и да погледнат што се случува со другите или да си ги прашаат газдите каде ја водат оваа раскла-тена македонска композиција. Добро е додека оди, а потоа ќе се прешалтуваме, нели!? Тоа ли е филозофијата што сега треба да се брани и оправдува со некогашните „големи“ дела? Тоа ли е моралот што треба да се остави во наследство?

Кај првоборците и второборците разликите се само во времето на приклучувањето. А не кој кога загинал! И какви се тие морбидни споредби? Кај колаборационистите пак, приклучувањето е – последното прибежиште, тоа е нивна мимикрија, фалсификат солидарност, мермер што не е мермер а личи на мермер! Дури, нашиве „познати“ колаборационисти воопшто ни немаат намера да се приклучат. Тие се претвораат во последниот бастион на режи-

мот, онаа најсрамна линија која што мора да го одржува привидот на сплотеност, интелектуалност, општост ... Инаку, би останале само бандитите и нивните побратими! Затоа, овие се уште полоши!!! И нивната осуда е неминовна, денес или утре. И праведна, за спас на остатокот на македонската култура која што, инаку, малку фали целосно да се распадне. Но, ако сè уште браниме, па дури и славиме вакви бараби колаборационисти, тогаш чуму сето ова?

Се разбира дека никој не може некому да му ја забрани личната перцепција на нештата, дури и на овие историски кај нас случувања, па и на „проблемот“ на домашните квислинзи. (Иако тука и не гледам некаков реален проблем, но тоа е мој проблем!). Секој, согласно личните мотиви и разбирања на моралот (пред сè друго), ќе ја толкува клиентелистичката позиција (инаку сосема јасна) на многумина во македонската култура и нивната улога во легитимирањето на режимот и злосторствата (овој пат говорам за културните злосторства) на бандата. Претпоставувам дека на крај памет не му е некому да им држи лекции на поединци, сериозно навлезени во возрастни години но сепак со пубертетски „дилеми“, за должноста на интелектуалецот, за неговата (не)морална димензија и слично. Секој со своето, што би рекле!

Но, деновиве кај една ФБ пријателка се појави краткиот напис (со фотографија) насловен „Премиерот Груевски ја презентира својата книга пред академиците“, објавен во Утрински весник, на 5 ноември 2007 година! И повторно ни го враќа во сеќавањата тој срамен миг на поклонување на званично најпаметната македонска институција пред *првата* книга на еден премиер! Можеби и некој од овие кои сега умуваат биле на промоцијата, дури и чекале во редот за потпис, со посвета? Или, ако овој настан им е премногу стресен, можат да се потсетат на неодамнешните случувања во „златниот театар“ и доделувањата на премиеровите награди на видни книжевници. И лигавењата на некои од нашиве „заслужни“? Можеби некои од овие кои сега умуваат биле „на лице место“? И сега тоа ги глочка како кол?

Но, да речеме дека ни тоа не е битно. На многумина им требаше цела една деценија да видат каде им се наоѓа денес земјата, што всушност се случувало низ овие десет години „преродба“, а „бомбите“ на опозицијата ги ос-

вестија со кого си имале работа. И од кого чекале потпис, со посвета. Или можеби уште не им е јасно?

Како и да е, проблемот со нашиве квислинзи не е ни мал, ниту е безначаен. Но не е мал, ниту е безначаен ни народниот гнев упатен кон нив! Ниту пак на преостанатата академска заедница, колку и да е мала. А не се мали богами ни парите поарчени за повеќегодишните аздисувања на клиентиве кои, сега, треба да добијат пардон зашто биле нешто многу заслужни! Иако, како што потенцира Геровски, „Па кој им забранил на Милчо, на Венко, на Влатко и на другите да дојдат на барикадите? Кој ги оспорува нивните дела? Кој му забранил на Милчо да направи еден спот за протестите? Кој му забранил на Венко да говори против режимот, а на Влатко да ни отсвири една бунтовна песна?“! И зошто воопшто им се потребни дрвени адвокати? И зошто дрвените адвокати мислат дека треба да ги бранат или не дај боже спасуваат од револтот на колегите, но и народот? Или навистина мислат дека и овде, и овој пат, треба да функционира онаа христијанската за другиот образ? И до кога? Нели веќе се потрошија и образите низ оваа мрачна деценија?

Или, ако баш сакате, многу почесно и потворено беше епохалното демонстрирање на дел од режимските „културњаци“ против опозицијата, со ќеманињата и тарабуки по скопските улици, отколку одглумената незаинтересираност или божемна неутралност, ама со двете раце во златното грне!

Дрвените адвокати, дури и неповикани, ќе беа во право ако македонскава клиентелистичка интелигенција покажеше макар мала, минорна желба за пресврт, макар скромна подготвеност барем да замолчи и искрено да се приклучи кон народниот гнев. Дури и фингирано, да не речам лажно, дури и да одглуми. Па луѓе божји, среде најжестоките протести, оној дојде дури од Кентербери да ни држи предавања за балканските стереотипи! А зошто не за стереотипите во балканските диктатури, кога веќе студентите маршираа низ скопските улици!? Е сега, учеството во „Шарената револуција“ не се хонорира и можеби (и) тоа е еден од проблемите за нивното апстинирање.

Оттука, можеби архиме премногу зборови и време за „шака јада“, за луѓе кои тоа не го заслужуваат и кои одамна одбрале страна. Не мислам дека тоа е страната на злото, зашто нив такви страни не можат да ги привлечат, ед-

наставно не ги интересираат. Тие немаат такви мерки, уште помалку имаат осет за моралната димензија на професијата, на постоењето. Единствената мерка е мерката на парите, а ова сенародно движење тоа (сè уште) не го нуди. И прашање е дали во блиска иднина ќе може да го понуди. А кога ќе може – без гајле, тие ќе бидат тука, ќе се вратат како што и заминаа, како ништо да не се случило. И, за жал, ние ќе ги прифатиме, повторно ќе им го свртиме и другиот образ. А тие пак ќе плукаат! Зашто ние не сме Норвежани па топтан да им ги вратиме книгите, филмовите, песните ... А „гусларите“ (авторство Фрчковски) ќе гуслаат – онака споро, здодевно, нервирачки, баш по црногорски - тоа им е работа. А ќе се види и за која цена!

Зборот што недостасува

Да, можеби се потрошија премногу зборови за ништо. Дури и навредливи зборови што во случајов немаа(т) никаква функција зашто, прво, работата не е за навреди, и второ, и така нема кој да ги чуе. Глувиот останува глув, глупиот – глуп. И мисли дека и во овие мигови треба да се солидаризира со газдите, ако не со друго тогаш барем со споредбите од типот на космодиск. И изгледа дека таа направа навистина функционира!? Овие сите ја провериле, богати!

Но, иако барем кај мене беше неколку пати спомнуван, еден збор остана недовољно потенциран. Тоа е зборот чест, кој низ перото на проф. Малески⁸ го добива вистинското место, но и значење. Односно, правејќи паралели помеѓу употребата на поимот кај Франческо Џуикардини (пријател и критичар на Макијавели) и славниот Џејкоб Буркхарт, Малески суптилно ни го соопштува главниот проблем: отсуството на чест! Односно, ако Џуикардини сметал дека само „честа како морална сила е најсилното оружје против злото на неморалноста“, а Буркхарт пак тврдел дека чувството на чест „... може да коегзистира со многу себичност и со големи пороци и може да биде жртва на запрепастувачки илузии, а сепак, сите доблесни елементи кои останале во уништениот карактер, можат да се соберат околу овој извор и да црпат нова сила...“, мислам дека тоа прилично точно погаѓа во целта на нашава актуелна ситуација. Или, ако сакате, ја соголува целата (често јалова) дискусија и непотребни докажувања

8) Денко Малески, *Чувството на чест*, Плусинфо, 09 мај 2016

на најбитната супстанца: честа. Или ја има, или – ја нема. Тука трето нема и тие можат да се пејават до сто и едно, и назад, да си стават и три пара космодиск и сите собрани и избрани дела, филмови и музики, песни и танци на куп ... честа со тоа не се надоместува!

Никогаш не сум мислел, ниту сум кажал, дека Македонија нема, или немала, творци и интелектуалци од (барем) европски ранг. И дела, се разбира. И тука не палат подметнувањата од „професоркана“ која живи жаби блуе што не е во центарот на настаните, на која што сенешто и фали кога таа не е алфа женката (а како и би можела да биде?), ама затоа солидно се навикнува на оној кичерај низ центарот на градот врз којшто, ете, некои си правеле „пеинтболс забава“. И тие да не ти биле народ, оние другине да ти биле „отуѓен и професионализиран граѓански сектор“, а минатогодишните протести да ти биле „караоке-шоу и пеење пада влада“⁹⁾! Каков „интелектуален“ простаклук! Ем долетува ко кокошкана во „Фчерашни новости“, ем научила три имиња од македонската култура и дели лекции. А ако оние стигнаа вакви да ги бранат и да ни посочуваат на нивните вредности, тоа е сепак нивни проблем!

Зборот ми е: ние тука не говориме за вредности/дела, не говориме за тоа кој и со што ја задолжил оваа држава. И колку. Иако може и за тоа да се разговара, на пример за добивањето национални пензии на педесет годишна возраст, за титули амбасадори (па нека се и културни!), но тоа во некоја друга прилика. Овде говориме за она основното кај човекот, особено кај интелектуалецот, говориме за - честа. Ја имаш или ја немаш, застануваш на страната на правото и правдата или на страната на режимот и бандата, умееш да го одделиш доброто од зло, позитивното од негативното ... или не. И тука не помагаат никакви флоскули од типот „тој за државата направи тоа и тоа“. Сиот ми-нат труд, сето направено стои и тоа никој не го чепка. Ама ја чепка совеста, честа, образот, па и кичмата, без оглед дали користи космодиск или не. А и тој не верувам дека многу помага. Ене, што не му помогна на неговион „изумител“ на Водно? Ни три чифта не го исправаат!

Можеби дотичниве, па и „кокошкана“, сметаат дека тоа е застарена вредност, нешто што совремието го избришало од регистарот на чо-

вечки квалитети и го заменило со клиентелизам, или подлизурство. А можеби мислат дека таа човечка одлика умрела со партизаните? Па денес е на цена нешто ново, нешто според новиот „систем на вредности“ на оној consigliere на аболитичарот и иден амбасадор? А сепак, сиот оној народ, „шарен“ и сплотен, секојдневно докажува дека таа вредност кај нас сè уште опстојува!

Затоа, зборот што недостасува е токму зборот чест. Сега и тука, вчера и денес, и само низ таа призма деновиве се ценат луѓето. За среќа, или (некому) за жал! Зашто низ тие секојдневни поворки - оние кои онаа не ги смета за народ - секој поединец, без оглед на образованието, делата, полот итн., гордо ја носи својата чест. Она нешто кое што космодиските не можат да го надоместат, уште помалку да го исправаат. Меѓу нив се провлекува и по некој „црн“, но тоа и не е толку важно. Нека ги има и нив. Што помалку тоа подобро. Но овие веќе не се ни црни, не се ни сиви, овие се тотално безлични, безчесни, безобразни ... А нивните дела ќе останат, се разбира, и без „тешката артилерија“ од калибарот на Ахил и Хектор, на Херострат, Расел и компанија. Тие најмалку им помагаат. Напротив, само ги прават уште помали!

Затоа, срамот не е од нивните дела, туку токму од нивните недела и нивната нечесност. Кон себеси и кон македонската култура!

15 мај 2016

9) Билјана Ванковска, *Молкот на народот*, Нова Македонија, 09 мај 2016

„ШАРЕНА РЕВОЛУЦИЈА“

„Шарената револуција“ како културен чин

Не знам дали некој може во овој миг да предвиди како понатаму ќе се одвива/развија т.н. „Шарена револуција“. Тоа можеби (сè уште) не го знаат ни нејзините „водители“ – не случајно ги ставам наводниците кај овој збор – уште помалку учесниците, кои одамна се бројат со десетици илјади, но во однос на носењето некакви сериозни одлуки се сепак малцинство. Еднакво не можеме да ги предвидуваме одгласите што таа ќе ги добива во блиската или подалечната иднина, па и во историјата.

Можеби ни е полесно да предвидиме како сигурно нема да биде „читана“ во таа блиска или подалечна иднина. Таа сигурно нема да биде читана на начинот на кој што неколкумина циници, памфлетисти и поклоници на криминалната банда на власт упорно настојуваат да ја прикажат. Не може едно масовно „движење“ (условно речено, додека не дојдам до посоодветен термин) што трае цели триесеттина дена и ангажира десетици илјади луѓе низ целата држава да биде заробено во малоумните флоскули на неколкуна платеници. Но за тоа малку подоцна. Напротив, историјата ќе мора многу пообјективно да го проценува ова што денес се случува на македонските улици. Ќе мора да ги земе предвид сите аспекти, дури и лошите, ако ги има, и ќе го даде објективниот суд. Тој суд нема да смее да се базира на резултатите – или само на резултатите – зашто нештата не се ценат само според тоа. (Колку за потстудување: Илинденското востание како еден од најсветлите датуми во македонската историја не може баш да се пофали со сјаен краен резултат, нели?). Иако, ако сакаме да бидеме реални, досегашните јавни барања на „Шарената револуција“ се безмалу сто проценти остварени! Така што ни тука не може да се импутираат којзнае какви забелешки.

Затоа, повторно, она што денес можеме, и мораме, да го направиме е да ги согледаме сите аспекти на ова – што? Односно, веќе тука „запнуваме“ зашто не знаеме како да го дефинираме „ова“ што се случува(ше) низ македонските улици. Оттука, повторно: што е „ова“, што е оваа „Шарена револуција“? Едноставна реакција на нешто (лоши политики, криминал, корупција, сиромаштија ...)? Делумно да, но реакциите, особено од ваков лепезно широк тип, траат ден-два, и толку. Граѓански протест? Можеби, но, (не само) во почетокот, и политичката опозиција имаше значајна улога и влијание. Значи, граѓанскиот профил можеби е доминантен, но не е целосен! Политичко движење? Делумно да, но никако само тоа. Најголем број од учесниците се политички неопределени. И не сакаат (политички) да се определуваат. Револуција (па нека е и шарена)? Има такви елементи, но револуциите се сепак нешто друго, а најчесто се и крвави. (Во оваа „револуција“ само бојата потсетуваше на вистинските револуции). Народно движење? Во голема мерка – да, иако со изразени (и) политички, (и) социјални, (и) културни ... барања.

Или, оваа „Шарена револуција“ е сето тоа, и уште многу друго? Тоа, можеби, би било најприфатливо толкување, но повторно – ако треба со еден-два збора тоа „нешто“ да се дефинира, како би го дефинирале? Можеби до сега имало вакви обиди, особено од социолошки карактер, што пак јас не сум ги видел. Но сеедно, јас не ја гледам оваа „Шарена револуција“ исклучиво ниту како социолошки настан, или само политички, или само граѓански ... Односно, веројатно, секој од своја гледна точка или од точката на личната професија и квалификации, ги бара реперите, познати или помалку познати, во обидот да (си) ги објасни нештата што се случуваат околу нас.

Но, како и да ја проценуваме, оваа „Шарена револуција“, или како ли ќе ја викаме понатаму – иако не гледам дека нешто му фали и на овој назив – веќе се запишува во македонската историја како несекојдневен феномен, досега апсолутно непознат кај нас. Јасно е дека е неблагодарно да се коментира или квалификува сè уште не завршен процес. Сепак, обидот не е зло, дури и да е преуранет.

Но, да не останат некои нешта необјаснети. Пред сè друго, само два три збора за онаа групичка „луѓе во наводници“ – јас така ги квалификувам – кои бранејќи ја личната срамота и врски со криминалниов режим, плукаат по борбата на сопствениот народ. Без оглед каква е таа борба, а ове е борба, па нека е и „шарена“. Тука секако мислам на оние неколкумина клондови кои секојдневно ги полнат режимските страници и екрани со одбранбени тиради за бандитите и секакви „епитети“ за демонстрантите. Но тоа се сè одамна прочитани „луѓе во наводници“, кај кои не останало веќе ништо човечко. Но ним, за жал, им се придружуваат и нови но еднакво познати ликови, од типот на памфлетистон кој им подметнува на младиве дури и (потенцијален) палеж на книги и библиотеки, или оној „сликарон“ кој ги споредува со терористите на ИСИС, или најновото сочинение на „писателон“ кој сака самиот да си ја исчисти совеста убедувајќи нè дека злото е секаде („и во 'А' и во '-А'“!), а „шарениве“ биле – толпа! Кога индивидуа ќе спадне на такви ниски гранки, кога ќе се сврти против сопствениот народ, станува нечовек, или „човек во наводници“. И, веројатно, историјата и нив ќе ги спомне, на соодветен начин! Како што тоа го направила и со многумина други, порано.

Историски културен хепенинг

Ако „Шарената револуција“ не е политички процес, ако не е (само) граѓански протест, ако не е ни (само) народно движење или проста реакција контра злосторничкото здружување во рамките на партијата на власт, тогаш најсигурна е онаа дефиниција која што би ги опфатила сите овие аспекти одделно, и заедно. Не верувам дека можеме туку така само да ја оквалификуваме и како демократски процес или како (повторен) процес на демократизација во државава. Ваквите процеси ги посматрам како прилично здодевни случувања – политички

преговори и надмудрувања, институционални активности од секаков вид и слично – какви што впрочем имаше и има, но на маргините на „Шарената револуција“.

Јас сакам да ја видам „Шарената револуција“ како нешто повисоко од прост збир на наведените нешта, како историски феномен невиден во досегашната македонска историја, преседан што одбележува едно време и ќе служи како показ за идните генерации. Сакам оваа „Шарена револуција“ да ја согледам во нејзината полност, со сите пропратни активности што ѝ даваат посебен и специфичен шарм и ја профилираат како нешто надполитичко, надграѓанско, наднародно ... А тоа може да биде само културен односно уметнички чин, кој што според досегашните пројави може да се дефинира како низа на акции и перформанси, обединети во еден голем културен хепенинг со историски димензии!

Немам ништо против евентуалните приговори дека „Шарената револуција“ ја вметнувам во радиусот на моите професионални преференци. Веќе претходно нагласив дека, веројатно, секој ја согледува според некоја своја (лична и професионална) оптика. Но, мислам дека за ваквиот пристап имам доволно аргументи.

Односно, повторно, мислам дека културата, во нејзината проширена дефиниција, е поле на активитети што ги обединуваат, на еден или на друг начин, директно и/или индиректно, сите претходно спомнати аспекти. Зашто, што друго е културата ако не е и демократска активност, ако не е и политика, социологија, граѓански активизам ... морал? Токму културата е оној инклузивен поим што може да ги собере и комотно да ги (о)држи заедно сите овие аспекти на човековата активност. Таа, културата, е именката за конфигурацијата односно генерализацијата на духот. А што друго беше/е „Шарената револуција“, ако не тоа? Токму културата, според Вилијамс, разликува таков опсег на значења, од „развиена состојба на умот“, преку „процесите на овој развој“ (културни интереси, културни активности), до „средствата на овие процеси“¹! Токму (и единствено) културата го изразува „целовитиот начин на живот“ на еден народ, токму „Шарената револуција“ го изрази на најдобар начин целовитиот начин на живот и целовитиот општествен поредок што го преферира овој народ. Токму како што и Ѓанбатиста

1) Види повеќе кај Рејмонд Вилијамс, *Култура*, Култура, Скопје, 1996

Вико (1668 – 1744), еден од првите заговорници на потенцијалното граѓанско општество, велел дека „светот на граѓанското општество бил создаден од луѓето“, па следствено „штом луѓето го создале, можат да се надеваат дека ќе го осознаат“.

Затоа и немам дилеми дека „Шарената револуција“ е превасходно културен чин. Нејзината инклузивност – мултикултурна, верска, полова, етничка ... - ѝ дава особен културен сјај и легитимитет. Ова посебно и заради фактот што повеќето нејзини манифестации, дури и секојдневното „здодевно“ одење низ градовите, вклучуваа разнородни (културни) практики и форми, стари и нови проникнувања, трансформации и радикални менувања.

Однапред ќе се согласам со потенцијалните укажувања дека овде, ако навистина станува збор за културен чин, а во тоа сум сигурен, тогаш станува збор за *алтернативен културен*

чин. Се разбира! И токму тоа е мојата поента. Зашто сето ова што се случуваше во рамките на „Шарената револуција“ е директен продукт на алтернативната културна свест, насочена против етаблираната официелна односно државна култура (или „култура“, попрецизно). Или, ако сакате, може и обратно: ароганцијата, контра-продуктивноста, партизираноста, зачмаеноста, ретроградноста на официелната односно државната култура/културна политика се покажа како причина/основен двигател, но и мета на алтернативните културни протести кај нас! А еднаш започнати, алтернативните културни форми како одговор од ден во ден добиваа на масовност, интезитет, разноликост. Едноставно – просто цутеа во сета нивна раскош на асфалтот на скопските улици, но и низ целата држава!

И мислам дека не е спорен алтернативниот карактер на „Шарената револуција“. Во него, во тој алтернативен карактер, понатаму се развиваа и се претопуваа различни (не само) културни аспекти, почнувајќи од идеолошките, социолошките, естетските и слично, а за што, делумно, ќе стане збор подоцна. Но, мислам дека најмалку е спорен идеолошкиот аспект или, ако сакате, спротивставеноста на разбирањата на културата, или „културата“, на различни општествени групи и нивните концепти, во случајов на владеачката структура како потенцијална (или во формирање) „општествена група“ и нивните практики и - сите останати! Зашто, сето ова што ни се случуваше во изминативе десетина години не беше само и единствено политички, економски и социјален крах на државата. Или, ако сакате, тоа беше најмалку тоа, туку пред сè станува збор за комплетна, тотална културна катастрофа на државата и народот во неа! И токму затоа, мислам, „Шарената револуција“, чувствувајќи го тоа токму така, реагираше на соодветен, културен начин! Во алтернативна форма, се разбира, зашто сè друго би било депласирано и во крајна линија недолично.

Протестот како морален чин

Алтернативниот пристап на „Шарената револуција“ е нешто без кое што таа не ќе беше тоа што е, не ќе се одржеше толку долго, ниту пак ќе ги имаше тие ефекти. Зашто, протестот, како и кој и да е друг протест, можеше да започне, и да заврши на вообичаените за такви прили-

ки начини – со собирање, марш низ улиците, говори (ред опозиција, ред граѓански здруженија), и после два часа сите мирно дома. Сме се изнегладале едно чудо такви. Таквиот традиционален (граѓански/партиски?) пристап ќе ја уништеше „Шарената револуција“ за три дена и ќе ја сведеше на вообичаената форма на протестот како издуван балон. Впрочем, и без намера да давам оценки за придобивките односно резултатите или да им го минимизирам значењето, но оној партиски протест од 17 мај 2015 година, иако импозантен по бројноста, ги имаше тие стандардни карактеристики, таа традиционална форма. „Кампувањето“ пак пред Владата беше некакво „освежување“ на тој класичен концепт, но и тоа се изроди во нешто друго. (За т.н. контра протест и контра камп пред Собранието на РМ не вреди ни да се трошат зборови!).

Напротив, младите од овој културен хепенинг наречен „Шарена револуција“ ги бараа другите, алтернативните форми на протест, отпор што ќе се разликува и по форма и по содржина, што Впрочем беше и реализирано, а ќе даде еднакво позитивни резултати, што исто така беше постигнато.

Да се потсетиме како започна и како се развиваше/траеше „Шарената револуција“: со масовни протести против еден (во основа) аморален политички чин (масовна аболација на обвинети криминалци од власта) на претседателот на државата; со протестни маршеви пред отуѓените/партизираните државни институции; со колористички акции контра т.н. „културни“ споменици и објектите од проектот „Скопје 2014“, инаку означени од врхушката на власта како државни симболи; со поединечни и групни акции и перформанси (ликовни/колористички, говорни, музички и др.); голем завршен колористички хепенинг на централниот плоштад!

Со други зборови, „Шарената револуција“, прво, јасно се одреди како морален протест, како граѓански хепенинг против еден аморален чин, што е културолошки акт по себе. И ова е еден од најбитните аспекти на „Шарената револуција“ - инсистирањето на таа моралност (политичка, културна, човечка ...) која што оваа власт континуирано ја газеше! Впрочем, Алан Капров (1927-2006), таткото на хепенингот (или „The Happenings man“, како што го нарекувал Џек Керуак), вели дека „Хепенингите ... се морален чин, хуман став од голема нужност, чиј што професионален статус како уметност е по-

малку критериум отколку нивната одреденост како врвна егзистенцијална посветеност².

Понатаму, во сите активности на „Шарената револуција“ беа таргетирани првенствено т.н. „културни“ споменици и објектите од проектот „Скопје 2014“, како своевидна реакција на (не само) културните политики (во најшироката смисла) на оваа власт, и особено криминалното однесување во рамките на наведениот „проект“. Посебно на удар беа неколкуте цели – фонтаната „Воин на коњ“, т.н. триумфална „Порта Македонија“, Споменикот на паднатите херои и други – како јасен одговор и на сите историски и идентитески небулози октроирани во општественото секојдневие. Стерилната (стиропорна) белина на објектите, посебно на „Портата Македонија“, на објектот на Владата на РМ, но и фасадите на Собранието на РМ и Министерството за правда и Министерството за култура како институции-симболи на лошите политики, беа согледани како атрактивна подготвена подлога – „сликарско платно“ за изразување на насобраниот општествен гнев.

Веќе тука „Шарената револуција“ се одреди и како „нешто друго“, односно како алтернативен продолжен хепенинг со елементи на ликовен перформанс, уличен, театар, боди арт итн., тоест истакнувајќи некои акцентирани уметнички содржини кои што низ деновите добиваа на интензитет и значење. Сето тоа придонесе овој „протест“ да се самодефинира како алтернативен културен и (групен) творечки чин во којшто, сепак, се задржа суштинската цел: „протестот“ недвосмислено да го изрази револтот против аморалноста на носителите на власта, да се дистанцира од нејзините вкупни политики, а особено да се диференцира од „културните политики“ што доведоа до реализацијата на монструозното „Скопје 2014“!

Иако во една прилика дел од водечките млади во „Шарената револуција“ го спомнуваат и поимот авангарда односно „авангарден глас на граѓаните“, јас тука би бил повнимателен. Авангардите се сепак нешто друго. Но, не се сомневам дека „Шарената револуција“ е историски алтернативен културен хепенинг што води битка „внатре во умовите на луѓето“, што ќе рече дека „она што го прави „Шарената револуција“ е освестување, менување на целосната матрица на размислување, ослободување најпрвин на затворот во нивните глави, а потоа да сфатат

дека можеме да ја вратиме слободата“³. Зашто, впрочем, алтернативната култура е токму тоа – спротивност на званичната или меинстрим култура, понуда на нов поглед и концепт контра хегемонијата на партизираната (македонска) култура, („улична“) борба против институциите ... Централниот систем на сите актуелни практики, значења и вредности кај нас се покажа ретрограден, партизиран, закоравен, штетен и корумпиран. Особено самонаречениот проект „Скопје 2014“ беше најригидно импостиран од властелинската врхушка, дури директно од самиот тогашен премиер, без елементарни процедури, консултации, постапки. Одговорот на таквото однесување е – „Шарената револуција“!

Уште малку за моралот

Повеќето дефиниции велат (отприлика) дека моралот е посебен систем на вредности и принципи на однесувањето, на разликувањето на доброто од лошото, разбрани во најшироката смисла на зборот. Вредносниот код наречен морал му помага на човекот да го направи вистинскиот избор односно да ги анализира сопствените активности согласно овие (општо-прифатени) принципи. Таканаречениот морален универзализам (или морален објективизам) – спротивен на моралниот нихилизам или моралниот релативизам – смета дека одделни морални вредности се универзално применливи на сите луѓе, независно од расата, верата, полот, сексуалната ориентација итн. Можеби „најпростите“ примери се „не лажи“ и „не кради“, како универзални морални вредности.

Зошто ги спомнувам токму овие две? Затоа што тие се 'рбетот на „Шарената револуција“, почетната и крајната точка на сите активности во нејзините рамки во изминативе два месеци. Затоа што тие се – но не само тие – иницијалната каписла што ги предизвика овие случувања во Македонија, без оглед што неколкумина дежурни лајачи се обидуваат сето тоа да го сведат на маргинални (и смешни) причини. Па дури и на „бунт на богатите“ (каков апсурд од страна на партискиот врв за кој што велат дека инкасираше повеќе од пет милијарди долари!) против сиромавите! „Шарената револуција“ дефинитивно беше морален одговор на неморалното однесување на власта, „одговорен

2) Alan Kaprow, *Happenings in the New York Scene* (1961), Art News, May, 1961

3) И.К., Интервју со „Шарените“: Симболите на режимот ги претворивме во симболи на будeње на граѓаните, Стандард.мк, 10 јуни 2016

одговор“ (Чомски) на сите лаги, манипулации и кражби на властелинската врхушка.

Каков беше одговорот на македонската култура и уметност на ова десетгодишно дивеење на власта во сите општествени сегменти, а особено на планот на културата и уметноста? Никаков, или речиси никаков. Иако многумина се згрозуваат од поврзувањето на уметноста со моралот, сепак стои прашањето: има ли современата уметност (и култура) некаква „обврска“ кон секојдневието во коешто се одвива? Има ли „обврска“ (па нека е и во наводници!) да одговори на предизвиците на своето време? А имаа ли македонската култура и уметност поголем предизвик од општествената катастрофа што им се случуваше пред самите очи? И што направија? Повторно – ништо! Повеќе за ова пишував во текстот *Уметноста на нашето време* (март 2016), спомнувајќи ги и „полу-писателите“ и „лакеите“⁴ (Вангелов), но и изјавата на Димковска дека македонскиот писател „Го убија погрешните (културни) политики, го убија мегаломанските проекти на Министерството за култура, го убија клановските поделби на политичка основа, го уби стравот дека ќе изгуби нешто што и нема ако крене глас, ако заземе став, ако побара поголем простор за дишење, ако посака слобода“, односно дека „Секој автор, секој уметник живее во некое време, реално или имагинарно и во таа временска рамка, втемелена во еден или повеќе простори, секој уметник пројавува или би требало да има став кон светот во којшто живее“⁵. И напишав дека „... нашиве уметници како да не ги допираат ни светските проблеми ниту пак локалните идиотщини. Не ги тангираат дури ни 'каријатидинџе' среде центарот на градот. Или – ги допираат ама не смеат да реагираат? Ако е така, тогаш уште полошо, но тоа е веќе 'вечната тема' за немиот македонски уметник. Цели десет години гледаме (речиси) ѓубре низ македонските галерии, кое што и уметниците и институциите ни го продаваат како уметност. Наводна безвременска 'уметност', очаен ларпурлартизам (иако и тоа за нив е комплимент), јад и беда што никој не го разбира и никому не служат. Освен на Министерството за (не)култура и нивната евиденција за 'големиот број' изложби низ земјава“.

4) Атанас Вангелов, *Полу-писателите*, Плусинфо, 27 февруари 2016

5) Биљана Илиќ, *Македонскиот писател го уби стравот да заземе став*, (интервју со Лидија Димковска), Плусинфо, 19.02.2016

Оттука, „Шарената револуција“ може да се посматра, прво, како тој неопходен морален коректив на македонската општествена стварност (вклучувајќи ги тука и културата и уметноста), а потоа и како своевиден „творечки“ (наводниците ќе ги објаснам во друга прилика) одговор на предизвиците на современото!

Веќе спомнатиот Капров вели дека отсекогаш му се чинело дека Американската креативна енергија се полни само во услови на криза. Можеби тоа е случајот и со Македонија? Можеби оваа криза ќе ја поттикне, ќе ја „наполни“ (и моралната страна на) креативната енергија и на македонскиот уметник?

Еден „одговор“ на ова прашање дојде преку уметникот Сашо Станојковиќ, кој неодамна поднесе предлог-барање до Управата за заштита на културното наследство за препознавање, зачувување и итно прогласување за културно наследство на колоритната интервенција врз спомениците и објектите од проектот „Скопје 2014“ направени од страна на „Шарената револуција“. „Со предлог-барањето иницирав заштита на колективните партиципативни интервенции кои со стохастичен, но препознатлив ликовен јазик и со учество на многу субјекти при изведбата за прв пат овозможија директно демократска партиципација на граѓаните во институционалната критика на државната културна политика. Посебна вредност на проектот е ангажираноста за општествени промени што предизвика будење на граѓанската свест за подеднакво право на градот и за солидарност меѓу припадниците на различните етнички заедници, партии и интересни групи. Оттаму произлезе и итноста на мојата иницијатива“, вели Станојковиќ.

Се разбира дека Станојковиќ не е наивен да помисли дека полуписменине партиски солдати во Управата за заштита на културното наследство, на чело со директорот им (проф. и д-р, sic!), веднаш ќе се впрегнат во работа и исполнување на неговото барање. Ниту пак тоа некој го очекува од нив, такви какви што се. И овој гест на Станојковиќ може да се гледа како партиципативен сегмент во колективниот творечки хепенинг, како глас на морално учество на уметникот во современите политички и културни збиднувања! Зашто, културата и моралот, уметноста и моралот, се само навидум автономни светови без конкретни врски и односи, без директна и/или индиректна су-

бординација. Или, ако сакате, може дури и да се прифати тезата за македонскиот уметник како целосно независен од моралниот аспект или што и да е од секојдневнието што го опкружува. Само кога не би бил толку неморално зависен од политиканството и корупцијата на власта!

Газ(д)олики уметници

Не без голема доза на гадење, ама не е ред да не ги спомнам и „одгласите“ што доаѓаат токму од (не)македонската култура и уметност за феноменот на „Шарената револуција“, особено апропо некои нивни акции, на пример обидот, за жал неуспешен, да се кутне оној осовремен Брекеров наци *Übermensch* карши Собранието на РМ, а којшто во слободно време го глуми Прометеј. Мојот омилен лик од македонското уметничко подземје, оној такозвани Сарајлија, инаку работливо посвојче на криминална банда на власт, ги гледа „шарените“ како „... феномен што може да се нарече со името неоварваризам или џихадизам“⁶. Сосема неоригинално, што воопшто не му доликува, зашто со слични гласни придавки веќе ги крстеше и неговиот постар колега Манев! А за да го засили ефектот на кажаното, шутраков овој чин го споредува со Херострат и Артемидиниот храм, па со Сталин, Пол Пот и слични, заборавајќи го – случајно или намерно – омилениот му каплар од минхенските пивници. А младиве, гледам, се фрлија во жал и јад зашто, ете, и Сарајлија крена глас против овој „политички идиотизам“. Но, нормално, не пропушти, како впрочем и неговиот главен газда, да упати по некоја закана дека „... во прашање е ден кога народот ќе излезе од политичката контрола ... и ќе влезе во масовен контраудар ...“. Каков газ(д)олик лудак!

Уште поинспириран е токму полуписмениот автор на Споменикот на паднатите херои, кој не знаеше дури ни соодветно да го напише единствениот збор на истиот, а божем ќе слави херои. И тој, нормално, мораше да ги пофали сегашните газди дека „оваа власт докажа дека никогаш ништо не срушила, туку сака да гради“⁷ (sic!). Фактот што стиропорот на лудиот архитект го голтна ремек делото на архитектот Муличковски, и уште редица други низ цента-

6) Дарко Јаневски, *Шарен феномен кој може да се крсти само како неоварваризам или џихадизам*, Дневник, 22.06. 2016

7) Бранко Ѓорѓевски, *„Прометеј“ го уриваат вандалите зад кои стојат тројца идеолози*, Дневник, 22.06.2016

ОСНОВАЧИ НА
ВНАТРЕШНАТА
МАКЕДОНСКА
РЕВОЛУЦИОНЕРНА
ОРГАНИЗАЦИЈА
1893

**ШАРАМ
ПРАВДА
БАРАМ!**

рот на Скопје, за оваа будала не значи ништо. Тие – граделе! Со стиропор и со мермер што не е мермер ама личи на мермер!!! Се разбира дека после толкугодишно плачење што никој не го игра, сега мора да се оддолжува токму на најнеписмената и највандалската (не)македонска власт што го прибра и го опари. Инаку, може ќе му ги земат стоте илјадарчиња?! Но, и тоа се судбини, нели, потчинувачки, и „уметнички“?

Во нормална ситуација, вакви плачипи* и не би заслужиле ни минутка внимание зашто сиот нивен морал, достоинство, професионална етика ... се одамна заминати на коруптивните крилја на оваа бандитска врхушка која што, ете, продолжуваат сесрдно да ја бранат како во Хитлеровите последни денови. Не би заслужувале ни минутка кога не би се впуштале, по којзнае кој пат, во гнасни лаги за добронамерноста на криминалциве кои упропастија цела држава, во манипулации за „учеството на сите наши познати професори, уметници ...“ во катаклизмата наречена „Скопје 2014“ итн., а згора на тоа и во сосема контрадикторни, паушални и очебијно нарачани шустерски квалификации за „Шарената револуција“. И токму тоа е оној македонски уметнички/културен синдром на идиоти кои цел живот или молчат или гласно-говорникуваат за и во името на власта, која и да е! За пари. Ја потврдуваат онаа нивна – нема да кажам „наша“ зашто не се гледам како дел од тоа, а не ги гледам таму ни учесниците во „Шарената револуција“ – историски докажана гнасна лукративна страна образот да се врти само накај богатиот.

Впрочем, да беше сè така како што минхаунизират двајцава, да имаше навистина „Шарената револуција“ какви и да се деструктивни аспирации, нивните возљубени бронзено – стиропорни грдотии одамнаа ќе се валкаа во правот на скопските улици. Зашто, на десетици илјади млади луѓе тоа не би им претставувало голем напор. Напротив, праведниот гнев на овие луѓе е насочен кон „естетизација“ на грдото, кон бесправно наметнатото, кон узурпираниот простор и извалканиот вкус. Згора на сè, како што потенцира Ана Чупеска, инаку предавач по предметите Современи политички системи и Политичка социологија на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, „Во нашиот случај, правото на отпор не е насочено само против нелегитимната власт, туку и против нелегална власт – зашто, како што сфа-

тивме од бомбите - изборите во Македонија биле украдени, што значи дека легалитетот на власта е доведен во прашање, а не легитимитетот! Ова е огромна разлика! Во таа смисла, правото на отпор дури може да се преобрази и во граѓанска непослушност, а ова наместо да се смета за илегален акт – треба да се третира како процедурално барање за инклузивност за ситуации кога има радикална неправда. Значи, никако не смее балоните и останатите играчки, или шарањето, да се подведат под терминот оружје или да се пренемагаат со терминот - вандализам. Ниту пак смее да се повикуваат на информативни разговори учесниците, т.е. да им се поднесуваат кривични пријави. Ве молам – кој овде е илегален?“⁸.

Кога оние двајца шутраци малку би си ги чукнале главите би виделе дека „Шарената револуција“ е и легитимна борба против кичот и шундот во нивниот град, против нелегитимната импостирана од лудаци „уметност“, културен чин невиден во досегашната македонска историја! Дури и по цена да им ги земат со лаги заработените сребреници.

Почетоци

Мината година, некаде во јуни месец или така нешто, во Театарот на спрдачината (некои сакат да го викаат Театар на комедијата, не знам зошто?) се случи еден перформанс на групата „Протестирам“ – значи истата група што се појавува и на сцената на „Шарената револуција“ – за којшто тогаш напишав дека „допрва ќе се анализира и проблематизира“. Мислев, не само заради негативните одгласи во режимските медиуми и нивните надворешни лајачи, дека перформансот беше недоволно разбран. Бев во право, затоа што сега го гледаме во поинаква светлина, или барем треба така да го гледаме, зашто претставуваше увертира на денешните случувања водени од, очигледно, исти или приближно исти млади луѓе. И тогаш „јавноста“ се крена, од уреднички до писатели, пцуејќи по младите и бранејќи ја онаа глупицана која, еве деновиве, повикуваше на користење на гумени куршуми против учесниците во „Шарената револуција“!

Уредничката најбезобразно се прашуваше „како сега да му објасниме на светот ... дека во Македонија имаше обид да се прекине прет-

8) Искра Манојлоска, *Боењето на лажните фасади е уметнички пркос против неправдата*, (разговор со Ана Чупеска), ОКНО, 15.06.2016

става ...“⁹, додека пак истиот оној писател кој „Шарената револуција“ ја гледа како толпа, тогаш хистеризираше: „Скандалот може да се прогласи за глупост на деценијата. Не е спорно дека многумина чувствуваат револт кон политичката гарнитура на власт, но вакво сквернавење на уметнички чин можат да направат само луѓе што не ја сакаат уметноста, кај кои политичкото е посилно од естетското ...“¹⁰! Згора на тоа, прогласи и дека овде станувало збор „за флагатен тоталитаризам“¹¹! Затоа, денес, „шарениве“ за него се ништо повеќе од – толпа. А Театарот на спрдачината е – уметност!

Но, бидејќи веќе го спомнав перформансот на „Протестирам“, треба да се забележи (повторно) тогашната нивна објава: „Со ова сакаме да искажеме револт кон партизираноста на уметноста и културата во Македонија за сè она што се случуваше изминатиов период. Како што знаете, голем број уметници не можат да најдат работа во театрите поради нивната политичка и партиска неподобност или каква било друга афилијација, доколку не се согласно политиките на извршената власт. Во тој поглед со овој протест сакаме да укажеме да се ослободи уметноста од канџите на партиските притисоци и сериозно да се сфати културата и уметноста како водечка сила во едно општество, за негова целосна ревитализација“. Ова, за „писателот“, било тоталитаризам. Како и да е, мислам дека вака појасно се читаат и сегашните заложби на „Шарената револуција“ и тогашните почетоци/амбиции на „Протестирам“!

Вториот битен миг за подобро разбирање на „Шарената револуција“ секако се минатогодишните студентски (и професорски) демонстрации. Тие како да беа втората етапа на денешната „Шарена револуција“, некакво испитување на силите и можностите до каде да се оди. И тогаш пишував дека многумина од генерациите на '68та посакуваа токму лани да бидат (повторно) студенти и да ги делат улици-те со овие македонски студентски генерации.

Овие студентски демонстрации ги развиорија паролите од типот: „Кој ќе ве тестира вас?“, „И од образованието сакате да направите споменик?“, „Професори искажете став“, „Студентот има должност да го заштити факултетот од Вла-

дата“, „Образование а не дресирање“, „СТОП за лошите реформи“, „Не ви го даваме утре“, „Лесно ви е вас, никогаш не сте студирале“, „Менувам индекс за амерички пасош“ ... И тоа беа пароли што речито – некогаш сатирично но најчесто директно – ги коментираа актуелните состојби не само во образованието, туку во сите сфери на живеењето. И искажуваа став, и барања.

Она што беше очигледно е фактот дека и паролите и транспарентите односно целата визуелизација на македонските студентски протести 2014/15 имаше некаква „самоправска“ страна - по принципот „направи сам“ - и немаше речиси никакви естетски амбиции. Студентите тогаш како да немаа помош од „уметничка рака“, а можеби сметале и дека не им е потребна? Денес, очигледно, е поинаку, бидејќи еден од акцентите е токму естетизацијата на протестот! Инаку, споредувајќи ги во сферата на естетското студентските протести во Париз во 1968та и нашиве (задоцнети безмалу цели 50 години!), париските студенти излегоа на улиците со реченицата „Уметничките академии се затворени, но револуционерната уметност е родена“! Нашите студенти лани тоа не можеа да го кажат, но денес секако можат.

И, бидејќи ги спомнувам со ред неодамнешните претходници на денешнава „Шарена револуција“, не можат да го одминам и професорскиот протест (пленум), којшто се солидаризираше со македонските студенти. Една сериозна и не така мала група компетентни професори покажа дека сакаат и умеат да застанат на вистинската страна. Зашто за професорите и нема друга страна освен студентите. Тоа е единствената можна и логична спрега, нивните цели и идеали никогаш не (сmee да) се различни. Тие се различни само за онаа моронска група штретери, оние глупчиња штрајкбрехери кои цврсто стојат на браникот на власта. И не мрдаат ни педа. Но тоа се такви типови, такви профили на луѓе. Такви биле и како деца, и како „студенти“. За нив *силата* е моќ, не знаењето. Којзнае какви сè комплекси наместо книги влечкаат во торбите. Ним не им ни требаат студенти, им требаат министри да ги тапшаат по рамо, да ги предлагаат во управни одбори и комисии, да им фрлат по некое ковче и овие живи среќни мавтаат со опавчињата. Ним не им требаат студенти зашто немаат ни што да ги научат. Тие не подучуваат, тие држат говори. Сега и на радија. Talking heads! Од такви студентите никогаш немале полза. Од овие впрочем полза нема

9) Лилјана Грчо Дамовска, *Кој се обиде да го замолкне театарот?*, Дневник, 07.06.2015

10) Венко Андоновски, *Неподобен театар*, Нова Македонија, 08.06.2015

11) За ова види повеќе во неколкуте текстови насловени *Ние веќе немаме што да му понудиме на светот*, <https://teodosievskiuemetnost.wordpress.com/2015/06/>

никој, освен нивните џебови. И власта, се разбира. Ги употребува како крпи, па ги одлага да се исцедат, до следната прилика. Во меѓувреме ги распределува низ медиумите и поплатно им дава по некоја награда! И цела година ништо во нивните глави не се смени!

Социјална скулптура

Оттука, мојата теза е дека денешната „Шарена револуција“ само се надоврзува на протестите започнати од групата „Протестирам“, потоа на студентските и професорските протести, целејќи кон денешниов масовен алтернативен хепенинг наречен „Шарена револуција“, чие влијание се прошири низ целата држава. Но, повторно, она што овие протести ги разликува од другите (студентските и професорските) е планираната и потенцираната културна/естетска страна. Тоа, секако, е првиот аспект во диференцирањето на овие „протести“ од сите други (не само) минатата и оваа година. Вториот подеднакво битен аспект е очигледното инсистирање на осмислувањето и реализирањето на „уметничноста“ на овој хепенинг односно на потенцирањето на „творечкиот“ чин како дел од протестите.

Се разбира, намерно го ставам зборот творечки под наводници, не за да свесно ја намалам потенцијалната творечка моќ на акциите и перформансите изведувани во рамките на овој двомесечен алтернативен хепенинг, туку можеби уште повеќе да ја подвлечам оваа значајна нишка. Зашто, верувам, многумина ќе приговорат дека тука нема(ло) ништо навистина творечко, креативно, инвентивно. Со што јас, нормално, нема да се согласам. Бидејќи под творечки чин не подразбирам, или не секогаш се подразбира, само класичен начин на (визуелно) уметничко изразување – сликање, цртање, вајање и др. – туку безпоговорно тука ги вклучувам и сите алтернативни односно други облици и форми на потенцијална креативност. Поточно, токму оние некогаш нови а денес веќе етаблирани форми на индивидуално и/или групно творечко изразување познати како акција, перформанс, хепенинг, експеримент, концептуала ... итн. Но, за тоа – подоцна!

Мислам дека „Шарената револуција“ односно поединците/групите кои ја осмислуваат нејзината ритмика и метаморфоза инсистираат на една подеднакво „стара“ но (сè уште) валидна

теза (не само) на големиот Бојс дека секој човек е – уметник.

Бојс бара „Уметност што го става човечкото суштество во центарот како креативно суштество *per se*. И затоа кога велам дека 'секој е уметник' – и после тоа, во заграда, 'социјален дизајнер на иднината' – јас не велам дека секој е сликар, скулптор, архитект ... Повеќе мислам на секоја нова дисциплина, која што јас ја нарекувам антрополошки, хуманоцентричен уметнички концепт ...“¹². Бојс всушност говори расно постмодернистички, говори за надминувањето на модернистичкиот концепт на иновативноста во уметноста како примарна движечка сила, говори за еден голем транзициски чекор во еволуцијата на разбирањето на уметноста каде секој може да биде дел од уметничкиот процес. Тоест – човекот како „креативно суштество *per se*“! А кога ова го говори маестрото на перформансот, мора да му се верува!!!

И токму еден ваков процес-перформанс, смислен баш како од Бојс, се одвива(ше) низ улиците на Скопје повеќе од еден месец. Граѓаните на Скопје – без намера да ги потценувам и оние во другите градови, особено во Битола¹³, кои што секако ги гледам како чиста Бојсова дефиниција на човекот како уметник – се видоа, се доживеаа себеси (и) како креативни суштества, како уметници кои оставаат трага врз средината. Нивната самодоверба, самосвест, растеа од ден во ден, акциите/перформансите стануваа сè поефектни, јасно определени, хуманоцентрирани. Идејата дека овде не станува збор само за граѓански или политички протест беше јасно профилирана веќе на самиот старт, со првите фрлени балони со боја врз омразените кич споменици низ градот и партизираниите институции. Потоа веќе следуваа сериозно осмислени активности кои вклучуваа разни елементи (акции, пароли, говори, музика ...) што придонесуваа(т) кон целовитоста на уметничноста на впечатокот.

Ако пак некој сè уште има резерви/дилеми наспрема доминантно културната насоченост на овие протести, ќе потсетам на уште една – всушност прва во низата - извонредна акција/перформанс на „Протестирам“, (за мене) уште пооригинална и поефектна од „протестот“ во Театарот на спрдачината: акцијата кога беа

(буквално) блокирани/пломбирани неколку културни институции во градов, вклучувајќи го и Министерството за (не)култура! Иако тој перформанс/акција помина некако, за жал, незабележително, тоа сепак беше вовед, но пред сè и јасен знак за целите на младите од „Шарената револуција“.

И бидејќи веќе го спомнав Бојс, тогаш и да завршам со него: неговиот восклик дека „Секој е уметник“ (*Jeder Mensch ein Künstler*) не е никаков специјален новитет, но никој како него – или пред и после него – не демонстрирал таква неверојатна убеденост во таа теза, кај него елаборирана во многу предавања и перформанси. Секако дека Бојс, како и младите од „Шарената револуција“, не мислел да сугерира дека баш секој има капацитети да се бави со традиционалните уметнички форми, туку дека креативноста може/треба денес да добие поширока апликативност, а со тоа и уметноста ќе ги (про)шири своите граници до она што Бојс го нарекувал „социјална скулптура“! Без намера пошироко да елаборирам – што во случајов би одзело премногу простор – што Бојс подразбирал под овој поим, тој најопшто може да се дефинира како свесен акт на обликување на околината (политичкиот систем, економијата, општеството во целина) од напред во ред, од хаотична состојба во обликувана форма, во структура! Оттука, „социјалната скулптура“ се постигнува заеднички, сложно и креативно, низ потребата за промена, за ре-форма!

А што друго е „Шарената револуција“ ако не тоа?

Разлики

И, без оглед дали некому тоа ќе му изгледа пре-претенциозно, морам да продолжам со Бојс како „теориски“ најблизок до манифестациите на „Шарената револуција“, односно да продолжам со тезата дека токму „Шарената револуција“ ги живее најсликовитите аспекти на Бојсовите тези за уметноста и општеството, дека кај нас, конечно, на дело гледаме исполнување на одделни аспекти на една голема, можеби најголема во дваесеттиот век, културна, уметничка, општествена ... идеја.

Бојс вели: „Уметност што не може да го обликува општеството и заради тоа не може да навлезе во срцето на општествените прашања и на крајот да влијае врз прашањето на капиталот, не е уметност“ (1985)! За да сето ова не

12) Club 2, „Kunst und Schwindel“, 27.01.1983 (https://youtu.be/Mo47lqk_QH0)

13) Особено акциите „Честито аболиција“ (Јанкуловска, Талевски), дистрибуцијата на парите со ликот на градоначалникот Талевски итн.

звучи премногу апстрактно, треба да се познава (безмалу до детали) Бојсовото дело во еден поширок општествен контекст. Особено неговите акции и перформанси, но и неговата политичка активност. Помеѓу останатото, тој во 1971 година основа „Организација за директна демократија низ референдум“, пропагирајќи ги своите (некои велат радикални) идеи низ сите уметнички акции, перформанси, предавања и сл. Во истата 1971 година тој лично им дели на минувачите низ улиците на Келн платнени торби со отпечатен дијаграм на организацијата, насловен *Како може да се надмине диктатурата на партиите*. (Звучи познато, нели?). Во мај 1972 година буквално го чисти Карл Маркс плоштадот во Западен Берлин после Првомајските демонстрации, собирајќи го ѓубрето во отпечатени пластични кеси кои подоцна ги изложил во една уметничка галерија, каде потоа дебатирал со демонстрантите за слободата, демократијата и социјализмот!

Веќе спомнатата Ана Чупеска, активистка на „Шарената револуција“, вели: „Според мене, вистинската уметност е секогаш ангажирана; инаку зошто би постоела ако не го преиспитува актуелното и ако не критикува?!“. И понатаму: „... како активна граѓанка, сметам дека боењето не ги уништува, туку ги разубавува фасадите. Фасадите, од СК 2014, имено, се експлицитно експозе за фалсификување на историјата. Оттука, нивното разубавување е нужност, а не проблем. Дополнително, не би требало да се смета за илегален акт, туку за акт на пркос против неправдата предизвикана од симболичното насилство кое проектот СК 2014 го експандира токму преку „рефасадирањето“! И ова е уште еден соодветен одговор на гласните обвинувања од некои газ(д)олики (не)македонски уметници, некои памфлетисти камуфлирани во новопечени историчари и други будали кои на младите сакаат да им прилепат етикета на варвари, џихадисти и слични подметнувања.

Инаку, една кратка реминисценција низ современата македонска ликовна уметност би не потсетила дека слични форми – но со различна „содржина“ и цел – на отклонување од класичното, традиционалното поимање на уметноста/уметничкото дело не ни се непознати. Напротив! Седумдесеттите години на минатиот век, на пример, беа и кај нас обележени со т.н. „нови појави“ во уметноста, вклучувајќи ги тука акциите, перформансите, хепенингите ... со тенденција да ја изведат уметноста вон

музејските/галериските простори, најчесто на улицата, или во природа. Ако пак веќе говориме за „боењето“ како една можна манифестација на овие форми, уметничкиот двоец Шемов - Фидановски во тоа време ја обои целата околина на Музејот на современата уметност, клупите во градскиот парк, колористички интервенираше врз голем дел од огромните камени монолити на Маркови кули кај Прилеп ... и никому не му падна на памет да ги прогласи за вандала, џихадисти или што ли не друго. Иако, ако добро паметам, Маркови кули и во тоа време претставуваа (вистинско) заштитено културно наследство, наспроти сегашните стиропорни грди зданија кои што некои идиоти сакаат да ни ги протурат како наша историја! И ако (повторно) добро се сеќавам, овие газ(д)оглави „уметници“ кои сега креваат врева се доволно возрасни да се сеќаваат и на тоа време, а тогаш не ги слушнаваме да приговараат?! Особено не оној највозрасниот Манев кој на стари години изигрува слугинска будала?! Ако ваквите легитимни уметнички форми не можеме да му ги објасниме на еден памфлетист како оној кој денски се преоблекува во писател и историчар а навечер прима порачки за памфлети од „главниот стожер“, ако тоа се шпански села за нашите „гооолеми“ писатели кои бранат некакви штапски глупици... барем за македонските уметници тоа не би требало да биде непозната територија. (За жал, изгледа парите им се попозната материја!) Овој тип на алтернативни, субверзивни или наречете ги како сакате уметнички акции не се непознати ни во поблиското минато. Колешката Билјана Исијанин, (во една нејзината исклучително полезна книга), посочува на една кај нас помалку позната активност на чешкиот уметник Мартин Зет и неговата серија акции (заедно со групата „Елементи“) во Битола во 2000-та година, почнувајќи прво од влегувањето во Македонија без патна исправа, потоа „... повеќе уметнички акции кои на крај завршија со негов еднодневен престој во затвор“¹⁴! Сосема идентично на „судбината“ на поединци од „Шарената револуција“, нели, што пак би посочило на Македонија како неблагоприятна средина за ваков тип алтернативно/субверзивно делување?!

14) Билјана Исијанин, #Субверзивните уметнички дејствувања – од Ulay до Banksy, Центар за современи јавни уметности Елементи, Битола, 2015

Но, зошто ваквиот тип уметничко дејствување во Македонија во седумдесеттите години беше (колку-толку) „прифатливо“ од јавноста и од уметничките институции, а денес на него се гледа како на насилство, деструкција, „варваризам“ и слични епитети со кои што беа почестени не само главните актери туку и сите (десетици илјади) протестирачи? Разликата е во – целите!

Уметничкиот „бунт“ во седумдесеттите години беше „интерен“ бунт, или имплозивен, овој денес е екстерен односно експлозивен. Во седумдесеттите години (и) македонските уметници ги прифатија тезите за ослободувањето на уметноста од диктатот на пазарот и институциите (иако овие нешта кај нас одвај да функционираат!), од нејзиниот салонски имиџ и класичните поимања на уметничкото дело. Или, како што вели веќе спомнатата колешка Исијанин, „Оваа појава значеше одбивање на системот на вредности кој дотогаш владееше во општеството, како и одбивање на старата функција на уметноста, нејзиниот елитен статус...“. Но таа појава, особено во Македонија, се задржа на маргинална критика на општеството, ако воопшто и имаше таква цел, а повеќе се бавеше со интерните „уметнички“ прашања и заради тоа не предизвикуваше посебен отпор кај власта. Немаше реална причина!

„Шарената револуција“ е експлозивна појава насочена контра криминалот, корупцијата, некултурата, кичот и шундот ... односно тендира незадржливо да донесе реални и радикални општествени промени. Затоа на власта ѝ требаат репресивните органи на редот за борба против истата односно за задржувањето на статус кво и стариот клиентелистички систем на владеење И во уметноста и културата, се разбира!

Партиципативност

Иако перформансот се смета за релативно нова уметничка форма, Сајмон Голдхол и Робин Озборн наоѓаат конкретно присуство на перформансот уште во Атинската демократија, на пример кај „тиранот Писистрат и приказната за неговиот подем кон власта преку драмата на воведувањето во градот од страна на една монументална жена облечена како Атина; или, на пример, Солоновиот перформанс на неговите политички и револуционерни поеми во агора-

та;“¹⁵ итн. Тоа ќе рече дека перформансот имал векови на располагање да ја (до)усовршува (ре)презентативната форма, контекстот, интердисциплинарноста ... иако суштината како да останала иста, или слична, со сите современи модификации. Но и таа, „суштината“, денес веќе добива лепеза на значења, секое потенцирано според барањата, разбирањата на одделни уметници кои особено го практикуваат перформансот како уметнички исказ. Почнувајќи од една Марина Абрамовиќ (која многумина ја гледаат како единствен современ наследник на Бојс), која вели дека нејзиниот прв перформанс („Ритам 10“, 1973) „претставувал толку силно искуство што знаев речиси веднаш дека тоа е единствениот начин на којшто можат навистина да допрам до публиката – бидејќи низ него можев да постигнам состојба на екстаз“¹⁶, преку Гиљермо Гомез-Пена, за кого перформансот е „моја стратегија да станам видлив“, до стручните обиди за дефинирање на перформансот, на пример од Роузли Голдберг, една од најреномираните негови проучувачи, која вели дека современите почетоци на перформансот беа продолжеток на идејата за уметничка форма што „не можела да биде купувана и продавана“. Притоа, „перформансот беше виден како редуцирање на елементот на алиенацијата помеѓу перформерот и гледачот – нешто што добро се вклопуваше во често левичарската инспирација на истражувањето за функцијата на уметноста – бидејќи и публиката и перформерот го доживуваа делото симултанно“¹⁷!

Особено низ седумдесеттите и осумдесеттите години на минатиот век перформансот доживеа неверојатен бум и метаморфози, развивајќи различни исказни форми: уметност на телото односно *body art* (Вито Акончи, Денис Опенхајм, Марина Абрамовиќ, Крис Бурден и др.), тело во простор односно *body in space* (Брус Нојман, Клаус Ринке, Ден Греам и др.), перформансот како ритуал (Херман Нич, Џина Пејн, Марина Абрамовиќ и др.), „живи скулптури“ (Џилберт и Џорџ, Кастели, Јанис Кунелис и др.) итн. Некои од овие видови перформанси се среќаваат и внатре во „Шарената револуција“!

15) Simon Goldhill, Robin Osborne, *Performance Culture and Athenian Democracy*, Cambridge University Press, 1999, стр. 10

16) *The Twentieth-Century Performance Reader*, edited by Teresa Brayshaw and Noel Witts, 3rd edition, Routledge, 2014,

17) RoseLee Goldberg, *Performance Art – From Futurism to the Present*, Harry N. Abrams, New York, 1988, 152

На пример, употребата на бојата односно „обоените перформанси“ станаа некаков заштитен знак на „Шарената револуција“. Се одвиваа(т) секојдневно, со различен интензитет и цели, при што неодминливи се одделни „омилени“ споменици (Споменикот „Воин на коњ“ и фонтаната, Триумфалната порта, Споменикот на паднатите херои, Споменикот на АСНОМ и др.) и објекти (Министерството за правда, Министерството за културата, Владата на РМ, Собранието на РМ). Незаборавни се по масовност и инвентивност „боените напади“ врз Триумфалната порта, на пример, но и „боениот перформанс“ на Плоштадот Македонија, кога истиот беше обоен со црвена боја!

Паралелно, употребата на бојата од фасадите и спомениците премина и врз лицата/телата (форма на body art односно body painting) на учесниците и стана некаков заштитен знак на учесниците во „Шарената револуција“. Практично, низ скопските улици односно низ познатата маршрута на „Шарената револуција“ се слегаа обоени лица скандирајќи пароли и учествувајќи во перформансите и акциите.

Покрај перформансите, акциите се вториот битен сегмент во овој колективен културен хепенинг. Меѓу нив секако т.н. герила акции „Ајкули во Вардар“, „Дрвја со очи“, „Споменик на дијазапамот“ и други, кои ги интригираа, воодушевуваа но често и збунуваа скопјани. Велам збунуваа бидејќи во почетокот сите овие акции беа прекриени со некаква таинственост, осамнуваа тукуречи преку ноќ како своевиден „коментар“ за одделни настани, а непознати беа и лицата кои ги изведуваат, иако тоа никако не ја намалуваше нивната впечатливост и секако нивната проникливост, ироничност/духовитост. Притоа, нивната актуелност и „убоитост“ се мереше и со фактот дека речиси воопшто не беа спомнувани во прорежимските медиуми!

Од друга страна, овој тип на акции и интервенции влечат нишки и од локалната македонска уметничка сцена од седумдесеттите и осумдесеттите години, а можат да се бараат допирни точки и со формата на историските акции и интервенции (Дада, Неодада, Виенските акционисти, поновите лондонски „стакисти“ итн.), пред се во нивниот субверзивен карактер, неопходноста да се укаже на постојните проблеми, потребата од промени и слично.

Овие акции, или т.н. герила акции, внесуваа(т) кај нас некаков нов пристап во јавната комуникација, во дијалогот уметник – јавност/јавен простор, целат кон популаризацијата на

креативниот пристап во комуникацијата со граѓаните, барајќи притоа од јавноста да се охрабри да учествува во решавањето на сопствените проблеми (од која и да е природа!). Традиционалните уметнички форми, во најголема мерка, не можат да остварат таков директен контакт со публиката која што едновременно може да биде и учесник во чинот!

Овој тип на уметнички акции многу бргу потоа станаа очекувано, дури посакувано секојдневие за граѓаните, поттикнувајќи ги на тој начин партиципативните модели на посочување/соочување/решавање на (урбаните) проблеми на заедницата. Впрочем, токму таа партиципативност на граѓаните на Скопје во сите форми на алтернативниот културен хепенинг наречен „Шарена револуција“, но и во другите градови низ Македонија, јасно укажуваше на прифаќањето на овој модел на дијалог!

Не-свет

Сепак, и поединечните (или колективните) перформанси и уметничките односно таканаречените герила акции, како впрочем и сите други манифестации (говори, пароли, музика и слично) на волна партиципација на граѓаните во „Шарената револуција“ сведочат за општиот нејзин дискурс, за мултиканалната комуникација и разбирање помеѓу „организаторите“ (или „водачите“, како сакате) и „народот“, за една заедничка цел. Затоа и со право можеме да говориме за алтернативен културен хепенинг („Шарена револуција“), во којшто перформансот како уметничка форма – односно различните типови перформанс, потоа уметничката акција и/или интервенција, како и сите други форми – се само конститутивен, иако еднакво значаен дел. Се разбира, и хепенингот како историска уметничка форма познава различни видови. Веќе спомнуваниот Капров вели дека во основа постојат три главни вида: „...софистицирани, остроумни дела поставени од луѓе од театарот; скудно апстрактни, слични на Зен ритуали изведувани од друга група (главно писатели и музичари); и ... сирови, лирични и многу спонтани“. И секако, Капров говори за хепенингот во шеесеттите и седумдесеттите години на минатиот век, но сепак таа е основата врз која што се развивале и сите други (под)видови!

Нормално, македонскиот алтернативен културен хепенинг („Шарената револуција“) се от-

ШАРАМ
СЛОБОДА
БАРАМ

тргнува од сите познати дефиниции, иако едновременно ги содржи и сите познати елементи од другите. Прво, наспроти едноставното „случување“ на вообичаениот хепенинг, неговата мека, аморфна не-структура без почеток и крај, македонскиот културен хепенинг се случува со позната сатница, во одредено време, на одредено место, со почеток, средина и крај, иако не секогаш цврсто структурирани и поврзани. Ваквите разлики се неминовни, особено заради бројот на учесниците – кои на извесен начин мораат да бидат „контролирани“ – што се брои на илјадници!. Таков по бројност хепенинг не е забележан до сега!!!

Од друга страна, македонскиот културен хепенинг наречен „Шарена револуција“ едноставно – трае, еве веќе безмалу два месеци, со извесни, минимални паузи. И има тенденција да трае и понатаму, до исполнувањето на барањата на учесниците. Тие барања, какви и да се, се уште еден елемент што прилично го разликува од вообичаениот познат уметнички хепенинг. Зашто, како што повторно вели Капров, хепенингите се настани кои што едноставно – се случуваат. И иако најдобрите од нив имаат некаков „пресметан импакт“, што ќе рече дека насетувате дека се случува нешто важно, повеќето од нив „се чини не одат никаде и немаат буквална цел“. Македонскиот алтернативен културен хепенинг наречен „Шарена револуција“ има јасна, определена, позната, јавно објавена цел. И не отстапува од неа!

Извонредно симболичен е повикот на Синоличка Трпкова дека „Театарот, колеги на државна цицка, денес е на улица, таму се емоциите, смеата, тагата, револтот, простувањата, гневот, солзите, и таму се случува катарзата“. Ова упатува на блиските врски на хепенингот со театарот иако (според Капров) поборниците на театарот секогаш го одбивале хепенингот „заради неговата невообичаена сила и примитивна енергија“! Тој посочува на битните разлики помеѓу хепенингот и театарот, пред сè на „контекстот“ односно „местото на зачетокот и изведбата“ (главно улицата, или во природа, или во напуштени простории, подруми и слично), заедништвото помеѓу публиката и хепенингот, „хепенингот е груб и ненадеен и често 'нечист'“, вели Капров (иако и современиот театар умее да создаде таква „атмосфера“!), „хепенингот нема заговор, нема видлива 'филозофија', и се материјализира преку импровизиран начин, како џезот, и многу слично на

современото сликарство, каде што не знаеме што точно следно ќе се случи“¹⁸, итн.

Од друга страна, „Шарената револуција“ во извесна смисла се оттргнува од Бодријаровото „тивко мнозинство“ и „крајот на социјалното“ (Baudrillard 1983b), односно неговата позната теза дека масите посакуваат спектакл а не значење. Доминантното во „Шарената револуција“ е токму значењето, во различни контексти! „Спектаклот“ е само пропратната манифестација. Таа впрочем врати на сила многу заборавени значења од социолошките теории и различности. Или, можеби, ние дури сега ги „живееме“ европските текови познати од пред педесеттина години? Дури и да е така, за нас е тоа значајно, особено во контекстот на ваквата македонска реалност. И бидејќи веќе го спомнав, повторно да го парафразирам Бодријар (и Ниче): „Убиство на Реалното: тоа звучи како Ниче да ја прогласува смртта на Бога“! Но, вели понатаму Бодријар, „Идеалното Злосторство повеќе не го вклучува Бога, туку Реалното, и тоа не е едно симболичко убиство туку екстерминација. Ова не значи како она во нацистичките кампови. Таму тоа беше физичко и радикално. Овде тоа е обете, побуквално и пометафорично“¹⁹! Во Македонија Бог беше одамна убиен, и тоа токму од верниците, а (божем) во името на неговото оживување режимот цели десет години го убиваше Реалното. Го убиваше до крајност, го масакрираше, целосно и неповратно. Ние станавме пародија на Реалноста и на Магритовото „Ова не е луле“, нашиот свет стана не-свет, добивме Реалност пореална од Реалноста!

Токму затоа и „Шарената револуција“ има(-ше) таков одглас каков што гледа(в)ме низ скопските улици. Зашто граѓаните веќе не сакаа да бидат соучесници во тој масакр! И како што за Бодријар „Мај '68 беше нелогичен настан, нескротлив за симулацијата ... вид на 'првобитна сцена'“, за многумина и кај нас „Шарената револуција“ беше нешто безмалу невозможно, неверојатно, дури „примитивно“, но нешто што навистина се случи и го отвори патот кон правдата и правото. И Слободата, се разбира!

Јуни 2016

18) Не треба да се заборава дека Капров говори за крајот на педесеттите и почетокот на шеесетите години на минатиот век и овде конкретно мисли на т.н. „акционо сликарство“ (action painting), во тоа време особено популарно во САД.
19) Baudrillard, Jean. "THE MURDER OF THE REAL." The Vital Illusion. Ed. Julia Witwer. Columbia UP, 2000. 59-84

ДЕЦАТА НА ЌОСЕТО

Ќе беше веројатно незгодно во насловот да го ставев вториот прекар на „славниот“ Андон Лазов Јанев, викан уште и Касапот. Па ќе беа: децата на Касапот. А всушност, зошто незгодно? И од кого? Некој ќе се навреди? А како тој „некој“ не се навреди кога на истиот тој касап му подигаа споменик среде град, пред Палатата на Правдата, нескриено посочувајќи ни какво право и каква правда се делеше и се дели во тие објекти? Децата на Ќосето сосема отворено и директно ни го инсталираа пред очи нивниот идеал и олицетворението на новиот вредносен систем во државата, кој што ќе почива на „идеолошко - херојската“ (зашто за некои од барабиве тој да ти бил и херој!) матрица на Касапот и таквите како него инкарнирани денес во најновата злосторничка организација во македонската историја, овојпат со демократска додавка, колку за современ шмек и украс. Иако, всушност, инсталацијата на Ќосето пред Палатата на Правдата не беше пред козјнае колку години, односно во времето кога бандитската организација беше во напонот на силата и моќта, кога македонскиот народ се престори глумци. Беше само пред две години, септември 2014, кога веќе темелите на криминалната организација беа сериозно разнишани. Но Ќосето – остана. Никој со прст не мрд(н)а. Освен неколку осамени гласови во јавноста, безмалу никој жив не се потресе што власта, во втората деценија на дваесет и првиот век, најбезобразно ни сервира крвник, свиреп и ладнокрвен убиец, велат и братоубиец, како симбол на македонската правда и чест!

И уште е таму каде што го поставија! Мртов ладен, сосе огромната кама во левата рака и сите други неопходни кољачки реквизити при другата рака! Да му се најдат, за секој случај. И таа морбидна и над сè крволочна слика ја гледаат и деца, секој ден. И веројатно мислат дека така треба, дека тоа е типот на човек кому треба да му се поклонуваат, дека идеалот на македонецот во овој век е истиот оној од почетокот на минатиот: ками, пушки и бомби ... И крв, колку што може повеќе.

Денешното актуелизирање – директно од јавен собир, не баре се повикуваат на некој реномиран философ - на „славните“ (не)дела на овој прв масовен убиец со име и презиме (и споменик, секако) кај нас е само уште едно сведоштво за болеста што ја зафатила оваа земја последнава деценија. Друго објаснување нема и не може да има. Болеста, лудилото, хистеријата нудат токму таква иконографија. И такво милје, каде јавно кољачите се повикуваат да интервенираат. А тоа покажува колку децата на Ќосето се длабоко вкоренети во македонската историја и совремие. Таа болест, тоа лудило, впрочем, децата на Ќосето си го разменуваа и низ нивните фамозни телефонски конверзации, преку разните „ендеци“, „шамари“, „течење низ ногавици“ и слични изблици на нивната речитост и монструозна напаленост на насилство, што ќе остане забележано со мрсни црни букви во македонската историја. Како впрочем и нивниот предок-пулен, нивниот „учител“.

Таму, низ темните историски петна каде што сите цивилизирани народи газат крајно внимателно – не за друго туку заради срамот и своите деца – ние отворено ги бараме нашите идоли и ги вадиме на светлината на денот како историски, дури херојски ликови. И им подигаме споменици, и ги оживуваме од партиски говорници.

Цели десет години децата на Ќосето дивееа непречено низ македонските простори, не обспнувајќи се назад и околу себе, газеа сè што им пречеше, одземаа и животи. Велат дека нивниот пулен кому му подигаа споменик за време на неговиот беден живот успеал да одземе дури сто туѓи животи. „Импресивен“ биланс на еден лудак! Не го знаеме, сè уште, билансот на неговите деца. Но,

не случајно еден од оние кои на време се осветија вели дека секој кој гласал за ова злосторничко здружение има крв на рацете. Крв на невини жртви. Не случајно, зашто очигледно некој ги знае вистинските бројки. И недела. А тие, впрочем, никогаш не остануваат засекогаш сокриени. Така веројатно мислел и Пол Пот со неговите црвени кмери додека не им ги открија полињата на смртта!

Нашите „полиња“ веќе се назираат. Луѓето говорат, ослободени од стравот од Ќосето, и децата му. Според многу најави, тоа е сериозен пресврт во цивилизациската матрица на Македонецот. Белки тој пресврт ќе иницира смелост да се превземе и следниот чекор – дефинитивно да се отстрани оној бронзен Касап кој ја резили современа Македонија со неговото при-

суство во центарот на градот. Зашто неговото останување таму не само што ќе продолжи да не срамоти пред светот и нашите деца и внуци туку ќе не потсетува на најсрамните периоди од македонската историја. А такви потсетувања баш и не ни се потребни. Ги има премногу!

Не знам зошто некои мислат дека закани-те со Ќосето, односно Касапот, како сакате, се само нечиј предизборен PR а не реалност во денешна и ваква Македонија. Малку ли такви слични закани (по имот и др.), но и по живот, слушнавме во серијата „Вистината за Македонија“, изречени токму од устите на криминална врхушка? А тоа што не сме го слушнале, или не било регистрирано од Големото уво? Многу вистини допрва ќе слушаме. И нештата ќе ни стануваат појасни. Ако приказнава заврши како што треба да заврши. Ако не ... ќе слушаме уште, и – ќе гледаме.

Но, се разбира, воопшто немав, ниту имам намера да се бавам со личноста и делото на еден таков манијакален тип каков што бил Ќосето. Без оглед на тоа што многумина, вклучу-

вајќи ги тука и оние кои последнава деценија глумат научно мислење во државава и од петни жили се трудат да нè убедат во неговите револуционерни а не ликвидаторски склоности. Уште малку и ќе се прекрстиме во Ќоседонија. А можеби и ни личи? Иако, всушност, од него не можеме да избегаме не само заради неговото вакво крајно вулгарно и неморално актуелизирање во јавноста преку формата која што тој најдобро ја познавал – платен убиец кој ги колел жртвите (божем) во името на организацијата – и не само заради тоа што секој кој ќе посака да го види тој монструм тоа може непречено да го стори пред т.н. Палата на Правдата, туку заради фактот што тој, Ќосето, со сите негови „атрибути“, се престори во парадигма на денешна Македонија, на симбол на една криминална организација маскирана како политичка партија. Неговите деца, неговите наследници, реално или метафорички десет години ги повторуваа неговите гласни зулumi над нивните неистомисленици. По наредба, се разбира. Или, можеби, оние просветни (не)работнички од Кавадарци, наредени онака циркузантски неколку дена пред избори со полна уста фалби дека нивната влада „има најмногу направено за образованието“, се слика на нешто друго а не на континуируаниот злостор во македонското образование каде жртвите се најмладите во оваа држава? И кој друг освен децата на Ќосето би ги терал на такво нешто? И кој друг освен децата на Ќосето би прифатил такво нешто?

А тоа е само капка во океанот македонски примери на наследниците на таа мрачна фигура од македонската историја која, по наредба, ликвидирала по кратка постапка. Денешниве издадоци работеа и по кратка и по долга постапка, краткорочно и долгорочно. Некои нивни недела допрва ќе ги покажуваат „резултатите“, другите останува да ги откриваме, постапно, од ден во ден. Зашто и овие, иако ја имаа целата власт, во сите десет години делуваа главно подземно, конспиративно, „комитски“. Ударните акции ги знаеа само мал број избрани, а и оние со популистички карактер се ширеа претежно низ членството и јатаците (клиентите), за да не разбере „непријателот“. Само мал процент беа популаризирани преку нивните медиуми и тие главно служеа за реклама, за заплашување. Има премногу такви примери кога македонската јавност последна дознаваше што всушност се случува во земјата.

Да не беа „бомбите“ ни денес немаше за многу од нив да знаеме!

Оттука „феноменот“ на Ќосето и неговото враќање во Македонија не е само политички, туку е и длабоко општествен, социолошки феномен – проширена општествена болест чии корени од минатото нашле соодветна плодна почва и изникнале вчера, и денес токму таму каде што биле и закопани. „Феноменот“ на Ќосето и неговите деца како продолжувачи на неговото лудачко дело имаа цели десет години да изртат во густо испреплетена мрежа на манијакални поддржувачи на уништувачки практики и политики за кои ништо не е доволно вредно и ништо не е доволно свето. Личниот и партискиот интерес им се единственото вјерују и замена за секаков друг идеал. Затоа, впрочем, и го поставија споменикот на Ќосето таму каде што и денес стои!

Се разбира, ние и денес, па и утре може да се преправаме дека го нема, дека не е таму. Некои кои патот не ги води натаму можеби никогаш и не го виделе. Ама сепак знаат дека постои. Како што знаеа дека меѓу нив шетаат и неговите деца, неговите наследници кои ги среќаваа(т) на секој чекор. Како што го слушаа и пред некој ден дека е подготвен пак да ја започне својата мисија во најгласната човечка „професија“. Колку земји можеме да посочиме каде се негува ваков култ на еден масовен убиец, на платен ликвидатор со свој споменик среде главен град? Една јавна личност отворено соопштува дека ќе гласа за оној кој еднакво отворено го повикува Ќосето повторно да ја извади камата и да ја подмачка со туѓа крв. Тоа е денешна Македонија, Македонија на Ќосето alias Касапот и неговите деца! Под фирмата на некаков подземен патриотизам, некакви конспиративни „национални идеали“ и историско продолжување на којзнае какви, и чии интереси, тие се подготвени и понатаму да го оживуваат тој монструм од минатото и да заплашуваат, дури и јавно. И неказнето, се разбира, зашто во партиската „правда“ тоа се смета за доблест, не грев! А македонската историска „наука“, и таа како верен негов изданок и продолжена злосторничка рака, е тука неговите злосторства да ни ги сервира како „казни“ во името на организацијата, а за наше добро. И за Македонија. Каква перверзија!

Тиранијата како избор

Многумина (не само) современи мислители се склони да ја прогласат демократијата (не само заради историски причини односно античкото наследство) за релативно најправичен, дури блиску до идеален систем и некако препознатлив – да не речам вроден – кај човекот. Се разбира дека историјата многу пати ги демантирала, и тоа прилично радикално, дури болно. Но кога говорите/размислувате на теориско рамниште, тогаш сè е можно и прифатливо. Праксата, најчесто, е поинаква.

За разлика од овие, подеднакво голема група се приклонува кон спротивниот став: дека токму тиранијата е природен систем на човекот. Зошто? Прво и основно: го лишува од одговорност – за себе, за своите, за другите. Сите негови неуспеси, сите промашувања, сите падови ... може да ги префрли на (не)условите, на (не)приликите, на притисоците и зулумите на *другиот*, на тираните. И така, изгледа, му е полесно

Современа Македонија е типичен нагледен пример за погрешноста на едни односно исправноста на многу други теории. Особено на оние теории што му противречат на здравиот разум и кои што, повторно, предвидуваа дека децата на Ќосето ќе се провлечат неказнети (и) на овие избори. Но, во овој контекст, многу е битно што подразбираме под „здрав разум“? Ако овде имаше доволно количество од оној вистински здрав разум, тогаш овие не ќе опстанат ни две-три години. Ама останат – десет. И уште се тука. И токму тоа е мојата теза за современа Македонија и македонскиот народ (особено) после овие избори. И токму тоа ми дава за право овие 450.000 кои гласале за тиранијата да ги нарекувам Децата на Ќосето. И, повторно, токму тоа е уште еден во низата репери според кои што (ќе) се мери и овој народ, и оваа држава и овој режим!

Зашто, очигледно е, овој простор е како измислен за процут на автократски режими, на тирановидни системи како од средниот век, на феудалци и закрепостени селани, на газди и паупери, на огромна безлична маса која што дури мазохистички ужива да биде тиранизирана. Зашто, повторно, после сè – после деценија малтретирање, лажење, крадење, пљачкање, дури убивање – и после сето она што го чувме во „Вистината за Македонија“, после сите об-

виненија и доказен материјал од СЈО, од 2014 година до денес бројот на поддржувачите на криминалната организација се намалил само за 30.000 гласови! Или, ако сакате и попрецизно, само толку луѓе (у)виделе за што овде станува(ло) збор!

Тоа ќе рече дека ние, или дел од нас (да бидам попрецизен), се самоквалификува(ме) за тиранија, за автократија, и – за неофашизам. И ова е прв пат во овој контекст да го спомнам овој поим, иако многумина, многу порано, јасно упатуваа на корените на ова македонско зло. Иако, како што поминува времето, сите знаци/манифестации прилично очигледно и доволно прецизно се обликуваа(т) во јасно читливи/препознатливи знаци.

И сега, во контекстот на почетната теза за „отвореноста“ на овој народ за тиранијата, успешно „се лепи“ репресивноста на (нео)фашизмот во нашата македонска варијанта како соодветен одговор и неговото наметнување од страна на една криминална структура која што изгледа прилично добро ја проучила психологијата на овдешниот човек. И работи во таа насока веќе цела деценија, успешно. Се разбира, тука одлично се вклопува и поговорката дека никому не можеш со сила да му дадеш, можеш со сила само да му земеш. И децата на Ќосето грабаат толку години на ред, среќни и радосни што на оваа педа земја успеваат сосема лагодно да опстојат во најцрните одаи на можниот општествен поредок. Ако, всушност, ова нашево може да се именува за каков и да е општествен поредок!

Веројатно има и други можни варијанти на квалификација на ова што кај нас се случуваше изминативе десетина години, но главните граници сепак се омеѓуваат кај тиранијата и неофашизмот, автократијата и какистократијата. Тоа се главните репери каде што треба да се бараат објаснувањата за македонската приказна, и оваа последнава од 11 декември, секако. Зашто стравот, и клиентелизмот, се првите белези/симптоми, видени односно проучени на претходни историски примери. И токму тие профункционираа и вчера. Покрај, се разбира, спомнатата наклонетост кон автократските режими како бегство од сопствената слобода, од себе и своите одговорности како човек.

Во едно вакво опкружување, во милје кое што ги одгледува децата на Ќосето како свои

чеда и гласа за нив, демократијата и слободумието имаат мали шанси. И не е тоа дефетистичко или песимистичко гледање на нештата односно на нашата (постизборна) ситуација. За да успешно се соочи и особено да се избори со злото што го опкружува човек мора прво точно да го дефинира. Без тоа како да се борите како дон Кихот против ветерниците. А тие се секаде, и никаде. Мислам дека демократијата, и слободумието мораат филигрански прецизно да ги дефинираат сите линии на дивеење на овие изданици на современiot фашизам и роднини на „славниот“ Касап со кого ги плашат јавно, отворено, и да осмислат сериозни противмерки. Современите форми на фашизмот и тирократијата се софистицирани, мимикрирани, студиозно подготвени за да им се приоѓа така наивно, со ветувањата на „голи раце“ или со отворен фронт. Со црните пропаганди, уцените, заплашувањата, поткупите како (само) надворешна манифестација на режимот потребна е безмалу воена стратегија. Против нив не може само со морал, чест, храброст, отвореност. Овие тоа го разбираат колку што и Ќосето разбирал што е чест и морал!

Во некоја не така далечна иднина некој сигурно ќе се амбицира да ја (пре)оцени од сигурна дистанца фашизоиднава деценија во македонската историја. Некои, веројатно поладни и посмирени глави од нашиве, а сигурно многу постручни и пред сè поумни од актуелните македонски тезгари историчари кој за Ќосето ни раскажуваат бајки за неговата револуционерност и херојство – од кога ли убијците почнавме да ги викаме херои? – ќе можат да согледаат подлабоко и пошироко од нас. Ќе можат, веројатно, да проникнат и во повеќе аспекти на нашево секојдневие, па следствено ќе дојдат, повторно можеби, и до поинакви заклучоци.

Ние сме, претпоставувам, повеќе или помалку оптеретени (и) со небитни детали на големата слика, (параноично) гледаме можеби (и) нешта што не се баш така очигледни... Што секако може делумно да влијае на одделни сегменти на нашата моќ за опсервација и потенцијални синтезни заклучувања, но никако не го намалува значењето на директното искуство/учество во настаните. И врз основа на сето тоа не случајно велиме дека ова што нè опкружува, и што нè опкружуваше цели десет години, одвратно мириса(ше) на фашизоидна инсталација во македонското ткиво. Повику-

вањето на Ќосето беше само шлаг на фашизоидната торта, директна јавна потврда на еден цел систем на случувања во прилог на тезата!

Целата македонска слика во последнава деценија ќе биде некогаш напишана, ние денес можеме само да помогнеме во избиструвањето на одделни коцкички на мозаикот.

А коцкички нема многу зашто ни мозаикот не е особено голем. Еден негов дел, без наша помош од страна, е составен од самата криминална организација што ја раководеше државата годиниве. Тие самите, впрочем, особено со нивните искази и дела, ги исцртуваа линиите на препознавање на фашизоидната инсталација. И тоа трае до денес. Штотуку завршените избори само се потврда на претходните линии и на искажаново. Низ дел од македонските медиуми, инаку познати долгогодишни поддржувачи на ваквиот курс на македонската држава, трае националистичката хистерија околу, како што велат, гласовите на „албанскиот електорат“ што „се слеале на контото на коалицијата предводена од СДСМ“! И тоа е катастрофа за македонските „чистокрвни патриоти“ од фашизоидна провениенција ако македонска партија добие и албански гласови. Тоа е малтене национална катастрофа. И тоа е само надоврзување на налудничавите епитети со кои што беа честени малцинствата во државата, нарекувани „шиптари“, „индијанци“, „цигани“ ... влечени за уво да гласаат за тој што мора да гласаат итн. Иако, нели, на нивната „политичка“ врхушка никако не ѝ пречеше осумгодишното пајташење со сродната „политичка“ врхушка на „индијанците“!

Или, ако сакате, онаа малоумна „учителка“ со крстот со името на лидерот на опозицијата не е ништо друго туку само уште една украсна машничка на „идеолошката“ и секаква друга омраза со која што во изминатава деценија беше честена политичката опозиција и сите други кои мислеа и делуваа спротивно на желбите и однесувањето на власта.

Таквиот подем на фашизоидни манифестации, инициран и особено потхрануван од владеачките структури, е невиден во поновата македонска историја. И несвојствен за овој простор дури и во подолги временски релации. Или – се лажеме? Можеби недоволно добро, односно лошо ги толкуваме настаните од, на пример, Втората светска војна и влегувањето

на бугарските окупациски сили во Македонија, поздравени силно и резолутно од дел од домашното население? А сепак, колку и да имала таа фашистички ориентирана соседна окупациска сила поддршка од еден (мал?) дел од македонското жителство тоа сепак не е (историски) знак на некакво пошироко македонско шурување со фашизмот. Плус, уште од самиот почеток на окупацијата имало и сериозни форми на отпор, што не е безначајно.

Се навраќам на тие историски настани барајќи некакви можни корени на нашево современо фашизоидно однесување на (повторно – дел од) македонското население во дваесет и првиот век. Или, треба да се вратиме поназад во историјата, кон крајот на деветнаесеттиот и почетокот на дваесеттиот век и основањето и делувањето на Организацијата? Многу тогашни методи, особено „правосудните упатства“ и начин на делување на таа организација потсетуваат на црнилата на фашистичката идеологија. Па „тројките“, па камата и кубурата, па „долга е раката ...“, присутни до денес во менталниот склоп на овие!

Како и да е, оваа македонска деценија ќе биде (пр)оценувана низ призмата на сите слушања во државата. Се разбира, на прво место се идеолошко политичките аспекти, но и целиот општествен амбиент кој што пулсираше со разорниот ритам на неофашистичките коцкички во македонскиот општествен мозаик. И тука, секако, ќе се анализираат радикалните пресврти не само во политиката, туку пред сè во односот кон современото и традицијата (антиквизацијата и бароквизацијата наспроти модернизмот и постмодернизмот); автократијата и тиранократијата наспроти демократијата и либерализмот; ирационализмот наспроти просветителството; партизацијата и популизмот наспроти индивидуата и нејзините права; ксенофобијата, омразата кон другиот (различниот) контра отвореноста и хуманоста; кичот и шундот наспроти културата и уметноста итн. Некој велат дека е сосема доволно да се преслушуваат само прислушкуваните разговори, дури не сите туку само еден дел, и тоа е доволен материјал што ги покрива сите коцкички во мозаикот на брилијантен начин, директно од устите на главните протагонисти! И тоа е веројатно точно, со резерва дека сè уште не знаеме што се крие и во остаток, огромен според најавите, што сега е складиран во Специјалното јавно об-

винителство. Тоа е изворен материјал за многу докторски дисертации и научни истражувања за појава и развојот на неофашизмот во современа Македонија. Тоа, и прелистувањето/преслушувањето на неколкуте провладини мегафони – оние т.н. „меинстрим“ весници и телевизии – во последниве седум-осум години кои како да беа инсталирани од самите Гебелс и Химлер на секој ќош од македонското гето и служеа за заглупување на широките народни маси и сервирање на „успесите“ на „новата македонска политика“ која што гледаме, како во директен пренос, како завршува на буништето на историјата. Единствено (сè уште) не се знае судбината на главните протагонисти, но штом бункерот еднаш се отвори – веќе нема назад!

Се кладам дека Ќосето не знаел дека има и ќерка. И тоа токму таква, како него – воинствена, ладнокрвна, доволно крволочна и со голем мерак по ножевите. Ја видовме и слушнавме пред некој ден пред Државната изборна комисија во сета нејзина „убавина“. И свирепост. Бараше „ноќ на ножевите“, токму во стилот на децата на Ќосето и актуелната фашизоидна линија на македонштината. Ќе добие, веројатно, „ноќ на малите к*риња“ (како што извонредно објаснува Огнен Јаневски). Дали и колку ќе биде задоволна, останува да се види. Но, според пренесените интерпретации, таа да ти била мераклија и на куршуми. Не еден, туку (по) два. Со толку, таа вечер, предавниците во ДИК ги убивале „Гоце и Ченто“! Не знаеме дали и куршумите биле мали – Јаневски не се изјасни(л).

Да, можеби ваквите манифестации е подобио да ги земаме на шега, бидејќи за сериозност се премногу вулгарни, свирепи вистинити, убиствено транспарентни. И само докажуваат дека повикувањето на Ќосето никако не е случајност или лапсус и гаф, напротив. Тоа беше отворен повик за потенцијален линч, нивна „фатва“, нарачка по која што ќе тргнат жедните за крв. И ете ги, тргнаа.

Јонеско вели дека „само зборовите се важни, сето друго е брборене“. И Еко се согласува со него и го дополнува дека „лингвистичките навики се често важни симптоми на скриени чувства“! Бидејќи искажаниот збор е резултат на веќе (во главата!) изведеното дело, дури и хипотетички. Односно, од зборот до делото е краток патот. Премногу краток.

Но, ваквата (не само на зборови) агресивност е токму една од одликите на (нео)фашистичкото однесување. Агресивност кон сè и секого кој не се идентификува/согласува со нив. И кога таа потенцијална агресивност ќе се залее со добра доза соодветна греена течност или, кај други (оние поважните) со солиден износ на банкарските сметки, тогаш се губат кочниците и на јазикот и на делата. Доволно е да се слушнат оние од врхушката кои се редат пред толпата пред седиштето на Државната изборна комисија и да се добие целовита (и грозоморно впечатлива!) слика не само за партискиот естаблишмент. Дури и она малоно Диме, сега повторно осилено, бара некаква правда!? Се разбира, таа ноќна скопска фашизоидна променада не може без нивните културни подопашници кои денес го претставуваат раководниот срам на македонската култура. Но, за нив, повеќе, подоцна.

Ваквите слики кои навистина наликуваат на „Ноќта на долгите ножеви“ и за кои, сигурен сум, никој нормален не претпоставувал дека ќе ги гледа во едно Скопје во втората деценија на дваесет и првиот век, се навистина фрапантни. И сето тоа веќе нема врска ни со избори, ни со партија, ни со поддршка за ова или она. Тоа е концентрација на чиста фашизоидна агресија контра сè што е нормално и демократско во оваа земја. Таква концентрација впрочем читаме и во оние „меинстрим“ весници кои подеднакво урлаат што и како треба да се направи во земјава, кој да се избрка, кој да се исчисти, но и „дератизира“, кој кому да дели „заушки“ ... или да му даде „џамче од пелистерка“. И според истиот рецепт треба да се набркаат сите странски претставници зашто се, нели, непријатели на оваа земја и, всушност, тие се тој главен „дестабилизирачки ентитет, да не кажам субверзивец маскиран како неутрален добронамерен бел шлем“!

И сето тоа, целата таа хистерична логореа истурена низ улиците или страниците на печатот, преку малите екрани или интернет порталите, нè позиционира како реално водечка ваква тиранократска фашизоидна сила во Европа. На што можат да ни позавидат сите неофашистички групации низ стариот континент кои тук-таму се бават со мигранти и слични будалаштини, и тоа во слободно време. Ние ги имаме впрегнато сите државни ресурси – од јавна администрација, преку култура, образо-

вание (на сите нивои, сосе носачи на крстови), бизнис елита – во битката против демократијата и сопствениот народ. И велам дека ова (заедно со загадувањето, природно и духовно) ни е навистина *реално* прво место според многу *објективни* проценки, а не како оние од типот на „дуинг бизнис“ и сличните, билдани според „општи“ стандарди или наши пумпани статистики.

И овде повторно ќе се навратам на Еко кој вели дека тоталитарните режими- а фашизмот е секако еден од нив – не можат денес да се појават во некогашната изворна форма а во други историски услови. Тоа не оди така. Но, лицето на злото е трансформибилно, адаптивбилно, иновативно. „Фашистичката игра може да биде играна на разни начини, но името на играта не се менува“, вели Еко. Токму затоа и зборот фашизам (а не нацизам, кој е единствен) станал „синегдоха“ – стилска фигура во која целината е претставена преку својот дел – тоест збор што може да биде употребен за различни тоталитарни движења/системи. А ние навистина би се изненадиле колку сличности можеме да споделиме не само со „оригиналниот“ фашизам туку и со сите негови (европски) варијанти/деривати во последниве седумдесеттина години!

Овие манифестации што ги гледаме низ скопските улици се само едниот, секако важен, елемент. Често, таквите фашистички променади што повикуваат на крв и ножеви завршувале трагично. Зашто, секогаш има и друга страна! Затоа, можеби, повиците на ум и разум треба да бидат послушани, но мора да дојдат од двете страни. Оние хистерични безаби или со лоши вештачки вилицы баби некој мора да ги скроти!

Не знам, не се секавам дали фашизоиднава тиранократија на децава на Ќосето имаше свој званичен (вербален или пишан) пролог кон нивното еднодецениско дивеење низ земјава. Онаа нивна самонаречена политичка програма тоа не може(ше) да биде зашто таа беше само едно форсирано залажување на публиката/гласачкото тело (инаку незадоволно од бучковистичкото малоумно „политичко“ пимплање и дилетантизам), но и самозалажување на членството и симпатизерите бидејќи ништо од тоа (освен само некои маргиналии) не беше исполнето. Вистинското лице се покажа дури

во практикувањето на власта, ако сиот овој десетгодишен криминал и насилие над демократијата може и понатаму така да се нарекува. Оттука и не знам навистина што толку ги привлеќе тиранољубителите (или гласачкото тело, кажано нагалено) кон нив освен, се разбира, клиентелизмот и (за мнозинството) ситните привилегии – иако некогаш, или често, изразени низ основните потреби како леб и вода – додека врхушката и тие околу нив инкасираа десетици милиони (во евра, се разбира) на сметка на инструментализираниот популизам.

Денес, и не само денес е јасно дека реакцијата дојде како последица на неспособноста на претходните, на бучковистичката фингирана (социјал)демократија и паланечкиот „елитизам“ на тие кои го опкружуваа. Но, претпоставувам дека никој, или барем никој нормален и со здрава аверзија кон насилието како такво, особено ако доаѓа директно од државниот врв, не очекуваше ваква замена во стилот на Ќосето и неговите деца со исукани наострени ножеви. Иако нивниот профил беше видлив речиси од самите почетоци. Сета онаа полуписмена љубовистичка булумента само се прелеа кај Ќосавиве. Затоа и денес малку чудно ми звучат изненадените и вџашени гласови апропо ова што се случува(ше) особено последниве години. Дека, демек, прво било симпатично, потоа смешно, ама сега е застрашувачко! Играњето со оган, и со фашизоидно ориентирана паланечка толпа секогаш е такво – од дистанца изгледа интересно, потоа се профилира налудничавоста, за да на крајот течат потоци солзи и крв!

Затоа и велам, без оглед што нашево историско соочување со ваквите домашни (зашто сите претходни беа увозни!) фашизоидни форми не ни беше директно тутнато под нос во некаква прокламирана писмена или говорна форма, симптомите беа видливи речиси од самиот почеток. Барем за оние кои сакаа(т) да гледаат, и да видат. Нејсе, отсуството на прологот пред некој ден беше надоместено, или заменето, како сакате, со Епилогот во директна изведба на „Лидеро“. Јасно и гласно, на отворена сцена, пред ДИК, право во микрофон и во ушите на целата држава. И меѓународната јавност. Некој тоа го нарече политичко самоубиство од заседа. Можеби, но јас таму видов евентуално само заседа, зашто од политика немаше ни „п“, а самоубиството всушност беше поодамна завршено. Заседата е единствената сакана опција

на децата на Ќосето!

Но, да не должам, Епилогот веројатно ги отрезни и последните изданоци на тиранократската лоза. (Оние кои го слушаа „во живо“ пред ДИК не верувам дека бргу ќе се отрезнат!). Бидејќи, конечно, сосема отворено им го плесна в лице она за што многумина пишувавме низ годините: дека нивното разбирање на демократијата е само кога таа е во нивна полза; дека сите легитимни одлуки на кој и да е орган се незаконски кога, повторно, не се во нивна полза; дека сите други се криминалци освен тие самите, кои целосно ја опљачкаа земјава и народот и изнесоа повеќе од шест милијарди евра; дека никој не е добредојден во оваа Недојдија, а особено странските претставници/амбасадори, ако гледаат со отворени очи и посочуваат на неправилностите во државата; дека нив не ги интересира никаков политички дијалог и дека тоа што до сега се правело било само успешна глума за замајување на лековерните и купување на време; дека сите нормални човечки и демократски стандарди ним им се „хибридни“ и „нестандардни“ зашто им ја поткопуваат моќта; дека децата на Ќосето воопшто и не се заинтересирани за некаква Европска унија и Евроатлантски интеграции зашто ним им е најдобро овде, помеѓу нивните истомисленици натопени со греана интоксикација и поттикнувани на насилие ... за да, ете, „останеме свои на своето“!

И сега, веројатно, повторно некои умни глави кај нас ќе бидат фрапирани од ваквиот Епилог на деценијата, ќе го анализираат и ќе се вчудовидуваат, како да сето искажано не беше до вчера – државна политика! Но, почетокот и крајот, прологот и Епилогов се само две точки на едно црно време. Она што треба да се проучува и толкува е застрашувачката македонска приказна помеѓу тие две точки, тие десет години за кои што треба да се исцртаат сите линии на инфилтрацијата, узурпацијата и окупацијата на јавното како општо добро, за да идните генерации полесно ги препознаваат и реагираат на време. Дел од тие линии ќе биде и мој интерес во наредните текстови. Иако течението на самата приказна, контекстот на секојдневните (не)дела како наследство ќе нè следи уште долго време. Тоа фашизоидно тиранократско наследство денес е сеприсутно, иако веќе и притаено во некои општествени сегменти, во некои државни и парадржавни институции, че-

кајки ги разврските. Токму затоа и треба да се разобличува, секаде и постојано!

Колективна потерница

Тие кои подобро паметат можеби ќе се прisetат на првичното популистичко парадерство со отворени односно јавни седници на Владата на кои што се делеа субвенции „шаком и капом“, но и нови и нови ветувања за Швајцарија на Балканите, која што само што не беше пристигнала на белиот вировски липицанер. Тоа веројатно беше Прологот за македонската фашизоидна претстава, навестувањето дека „ВМРО не е само партија, ВМРО е организација која има и длабока идеологија“, но идеологија која што набргу го покажа нејзиното вистинско црно, подземно и антиисториско лице. И следствено на таквиот почеток, се очекуваше и

сличен крај - следеше неодамнешната поента од Епилогот на „Лидеро“: „да останеме свои на своето“, што ќе рече тие на нивното а ние во некој ендек! А за тоа помело да се спроведе во дело на „организацијата“ никогаш не и недостасувале идеи, меѓу кои и оние од спомнатиот славен Епилог: да се расчисти со наследството на мис Стон односно таквите „елементи“ или да се ликвидираат или барем да се протераат од земјата!

И бидејќи таквиот Епилог прозвучи запрепатувачки кај сите нормални луѓе во земјава и вон неа, изреченото веднаш мораше да се релативизира, да се денфува како и многу пати претходно, за да маските се задржат барем уште некое време. А таа задача својствено и самопрегорно ја извршуваат веќе познати „олеснувачи“ кои беа, и сè во состојба најголемите црнила да ни ги претстават во розови нијанси, како довчерашниот претседател на МАНУ Кам-

бовски, кој во Епилогот на македонскава фашизоидна инсталација гледа само неумесност и личен односно партиски став!(?). И ништо повеќе? Што пак, погледано ретроспективно, воопшто не зачудува, зашто ни тој, ниту пак институцијата која што ја раководеше во времето на најжестоките антидемократски хајки низ државава, не најдоа за потребно глас да пуштат. Беа зафатени со „научни“ акумулации! Ама сега, во својство (дури) на претседател на тинк-тенк тело на МАНУ за истражување на глобалните стратегиски прашања, нè просветлува дека тоа била само некаква детска шега на довчерашниот му шеф и газда на државава изречена на приватна журка како загревање за претстојната слава Св. Никола. За да, понатаму, не остане само на тоа туку и да го прошири бајковитиот приказ за локалнава Црвенкапче дека и омразата кон волкот олицетворен во странските амбасадори било само личен став „и најверојатно се однесувало за поединци во амбасадите, инаку, ако би било спротивно, не би било добро“ („Плусинфо“). И на кои тоа поединци се однесува тоа? На вратарите можеби, или на возачите? Ваквото спрдачење и со странските амбасадори и со целава држава, и тоа од највисоко (и „политичко“ олицетворено во Груевски и „научно“ олицетворено во Камбовски) ниво е дури веќе типично за „системи“ како нашиов.

И не знам дали сите се правиме недоветни или навистина не гледаме, како „академикот“, дека Епилогот на „Лидеро“ им испрати на децата на Ќосето „колективна потерница“ (Љ. Симовиќ) во неколку точки, колку да ги потсети, да не забораваат што и како треба да прават во наредниот период и кои се нивните вистински непријатели. И таму се поименично, како на листа за отстрел, наведени сите „неумесни“ предавници на македонската национална кауза, од поединци, преку невладини и соросоиди до вкупната меѓународна јавност претставена преку нејзини вратари и чувари во амбасадите, и по некој амбасадор (со неизбежната црна лента, се разбира). Сите се поименично нацртани во неумесниот и личен Епилог за да Ќосето не заборава некого!

И никој, се разбира, од останатите успани „академици“ не смета дека конечно некој од таквите неумесни колеги треба да ги делегираат не во тинк-тенк тела туку во градскиот парк, на клупа, каде што можат да бистрат

своја политика и стратегија до судниот ден. И никој, нормално, ни од „академиците“ ниту од останатата интелектуална фела не гледа дека конечно се стегаат фашизоидните пранги околу целата држава која што дефинитивно сакаат да ја претворат во малоумен резерват со електрична ограда од висок напон низ која што ќе можат да минуваат само „идеите“ од Пјонгјанг, Москва и евентуално Будимпешта, но и „идеалите“ на Ќосето? А од говорниците низ градовите и преку медиумите (и понатаму) ќе урлаат полупијани или полуписмени министри, државни функционери и директори. Можеби последнава колективна потерница конечно ќе иницира раздвижување на некои и нечији умови, ако не од нашиве тогаш барем од „меѓународните“ кои исто така, умесно или неумесно, се најдоа на неа. Зашто другите потерници, локалните и интер-ресорските, одамна ја исполнија својата задача. Тие безусловно ги елиминираа од јавниот и стручниот живот непожелните во културата, образованието, науката, администрацијата, дипломатијата... Децата на Ќосето на тоа поле беа повеќе од ефикасни.

Безмалу сите години од осамостојувањето добива(в)ме слаби оценки по сите предмети и сходно на тоа добива(в)ме и лекции од други држави, од меѓународни институции и од поединци за тоа како треба да се однесуваме во новата (за нас) светска констелација во која што влеговме како прволациња. Но иако почетници, барем во значајните демократски процеси и белосветски игри, дури и во периферните нешта се покажавме тотални дунстери, па дури и без елементарно домашно воспитување, без сенс за основните (човечки) норми и стандарди на однесувањето во цивилизираниот свет. Само последните две години се наредија едно чудо такви звучни меѓународни шамари, меѓу нив особено болен и со најдлабоки траги т.н. Извештај на Прибе кој што не смести на вистинското место на недемократските (не само европски) скалила. И ние можеме и понатаму да се правиме на триипол, дека тоа се само инциденти, дека им се случувале и на други земји кои влегувале и излегувале од транзиција, ама тоа се само утехе за малоумни.

Последнава лекција, онаа од Ван Хоуте, не е најболната, но доаѓа во вистински час. Доаѓа токму во здивеното време на децата на Ќосето, кога овие изгледа сакаат со сила да ни докажат дека се тотално демократски неспособни, дека

сите домашни и странски обвинувања за автократија, тиранократија и фашизоидна инсталација не се само празни приказни на беспослени поединци. Реченицата на Ван Хоуте е затоа типична, парадигматична за нашава измината деценија: дека за зборовите што деновиве ги слушаме на јавна сцена од високи државни и партиски функционери, во нормални демократски земји може да се лежи и во затвор и тоа на подолго време!

Некои имаат проблем што таа лекција дојде баш од овој за многумина омразен Белгијанец кој не така одамна на дел од македонските политичари им држеше и други лекции, оние од домашното воспитување, од културата на меѓусебното однесување, за одржувањето на зборот итн. И тоа, се разбира, ним не им се допаѓаше. Ама баш никако.

Но, овде не говориме за лични или партиски допаѓања. Овде говориме за општествени системи односно за еден систем за кој што мислевме дека одамна се бевме определиле и за еден друг, инсталиран од страна на една криминална организација, а маскиран како „традиционална демократија“ (М. Велиновска), што е глупост по себе.

И затоа велам дека таа куса лекција на Ван Хоуте е парадигматична зашто точно ги сместува децата на Ќосето на нивното место. И ја отсликува генералната линија на македонската фашизоидна инсталација која што изминатава деценија глумеше „традиционална демократија“ зачинета со неофашистички зачини. А неодговорноста, односно самоволието, беше главната зачинска состојка, понатаму комбинирана со криминал, клиентелизам, насилство, корупција ... И оттаму таквите разлики: сето она што во демократските (барем европски) држави се смета за нормално, кај нас е ненормално односно преседан, инцидент, чудо. Во демократиите се одговара политички, морално и кривично за лага, манипулација, корупција, криминал, насилство (лично и државно) ... Во македонската авторитарска фашизоидна инсталација за сите овие нешта не само што не се одговара, туку се напредува – лично, кариерно, политички! Затоа сме ние тоа што сме, затоа европските демократии се тоа што се. Иако некои, токму заради добиените лекции но и оние што следуваат, сакаат да ги претстават како непријатели на Македонија, како црн ѓавол и белосветска проститутка.

И веднаш после Ван Хоуте, како синхронизиран продолжеток, дојде и лекцијата од Стејт департментот, која што мериторно ја осудува „потпалувачката реторика од некои политички лидери, напаѓајќи ги демократските институции и амбасадорите акредитирани во Македонија“. И сега баш би сакал да видам како децата на Ќосето ќе се обидуваат (ако се обидат, зашто Стејт департментот сепак не е „некојси мачкар, Белгиец“) да контрираат. И со што. Иако за тоа ги имаат секогаш рафално подготвените комити меѓу нивните медиумски мегафони.

Како и да е, токму ваквите мали лекции се можеби најдобриот ориентир за времето и нештата во оваа земја во изминатава деценија. Иако тој ориентир можеби не е неопходен за нас кои директно сведочевме на подемот, но и на падот на македонската фашизоидна варијанта, тој сепак е сведоштво за остатокот на светот кој што нема целосни информации за случувањата тука. А ќе биде и квалификуван материјал за некои идни проучувања на оваа македонска деценија, ако, се разбира, се појават – а ќе се појават, верувам – сериозни историчари наместо нашиве тезгари.

Нова „стварност“

Реално е да се претпостави дека простачки баламажи од типот на оние пред и околу ДИК веројатно нема да ни недостасуваат ни во времето што доаѓа. И тоа ќе биде време на иритации и срам, на ступидности и целосно (до) разголдување на многумина, на притисоци и фашизоидна реторика која што допрва ќе (треба да) ја бележиме за иднината. Зошто го велам ова? Затоа што за историјата остануваат и другите записи, оние на приврзеници на ова безумие, кои деноноќно, по задача, го труеа – и тоа сè уште го прават, дури и на „стратешко“ ниво – македонскиот јавен простор со панегирици (или оправдувања) во слава на тиранократијата на власт. Тие измислуваа(т) и наши нови вредносни системи „втемелени“ на два-три случајни и во основа жални примери од минатото, кроеа и нова историја и традиција, ново (не)образование и (не)култура, за да, на крајот, кукавички го подметнуваат на другите сето она што самите го правеа (од крајби и манипулации до политичка и етничка дестабилизација, итн). И тие записи, и таа „реторика“ останува за иднината, за некои нови (пр)оценки.

Таа, „реториката“ – иако овој збор навистина несоодветствува на вулгарните спинови и малоумни тези што се вртат низ провладините медиуми – всушност започна пред цела една година, кога се виде дека темелите на македонската фашизоидна инсталација се одамна сериозно разнишани. Заради тоа, паралелно требаше да се измисли и по улиците да се спростре една нова стварност, која што ќе врши де-ноночна пресија врз неопределеното гласачко тело, врз колебливите симпатизери и генерално врз целата јавност. Требаше да се создава смут, да се спинуваат сите демократски напори на опозицијата, да се оцрни и самата демократија како систем ако не е од оној нивни „традиционален“ фашизоиден тип. Безобзирноста тогаш стаса и до обвинувања за џихадизам („Шарената револуција“), а денес дури и за фашизам (sic!) виден од нивните „експерти“ во сите обиди за европеизација и амортизацијата на криминалните процеси во државава и наспроти „традиционалната демократија“ што конспиративно ја инсталирале децата на Ќосето. Тоа е всушност познатиот репертоар на навистина перидни но во основа умоболни тези и контратези кои што црното треба да го прикажат бело, фашизмот да го преименуваат во „традиционална демократија“, а криминалциве да ни ги отсликаат (сега) како пожртвувани патриоти. И сето тоа сега се засилува, особено по ваквиот избран резултат, а веројатно ќе се засилува уште повеќе веќе утре, кога нештата конечно ќе се разбистрат.

Затоа сега им е потребна таа *нова стварност* која што некако бргу ја заборава и антиката, и Александар и Филип, и историјата, и „барокот“ и сите други наивни измислици со кои што го труеа народот. Сега децата на Ќосето се ангажирани во преформулациите на темелните вредности: сега „денешната левица, социјалдемократијата и либералите, се радикална профашистичка идеологија“¹ (sic!), СДСМ се „неофашистичка авторитарна групировка“², дека некој друг, а најверојатно опозицијата ја држи заробена државата а не криминалнава организација, дека „македонските џуленисти успеаја со својата дрскост и безобразност да ни продаваат класична режимска вистина како демократија“³, дека сега токму опозицијата

тепа старци по улици и се заканува дека ќе убива деца, а згора на сè и Албанците гласаа за Заев зашто „сакаат да ги видат Македонците како зборуваат албански“⁴, итн. И како што ја поставија на глава и целата историја, образованието, културата, здравството, науката ... така сега треба да ја спинуваат и целосно извртат и сегашноста небаре луѓево се навистина малоумни и веднаш ќе поверуваат во сервираното. Сето ова сега треба да убеди некој дека овие криминалци не се тие што ги слушавме, дека некој друг изнесе половина држава (ако не и повеќе, допрва треба да се утврди) по островските даночни раеви, дека некој трет рекетираше, корумпираше, клиентизираше низ државава, дека токму опозицијата е виновна за сите нешта во државава односно дека таа е всушност – режимот! Некогаш е дури уживање – коешто, сепак, бргу преминува во презир – да се слушаат и читаат навидум сериозни луѓе, некои божем и новинари и професори, како одново и одново кројат некакви нови басми да го облечат соголениот Ќосе.

Но тоа треба да биде и мотив повеќе за целосно разветлување на сите темни петна на фашизоиднава историја што последнава декада го зароби македонецот. Не само заради утре, туку и заради денес, овие сомнабулни конструкти мораат да бидат целосно разобличени зашто, како што имавме прилика да видиме (не само) пред ДИК, децата на Ќосето се цврсти „идеолошки“ верници, подготвени да ја „купат“ и новава стварност што им ја нудат. Се разбира, сè дури е комбинирана со сендвичи и „брља“, бесплатен превоз и легло (па макар и во болница) ... а потоа ќе му ја мислат!

Секојдневните памфлети на подопашните мегафони на децата на Ќосето имаат една и единствена задача: да ја искриват вистината (дури и во историски димензии) и да ја наметнат новата, ним и на газдите им неопходна стварност. Зашто, паметењето е кратко, но записот останува. Останува за генерациите. Затоа, нашите сведоштва за изминатава мрачна декада не треба да останат само на рамништето на потиснати сеќавања, закопани некаде длабоко – иако, всушност, ни од нив не може да се избрише создадената историја. Таа, историјата, не функционира на рамништето на нечии желби и наредби. Но мора да ѝ се помогне! Затоа и мислам дека е неопходно да се

1) Мирка Велиновска, *Избор меѓу фашистичка диктатура и традиционална демократија*, Дневник, 27.11.2016

2) Исто

3) Тања Каракамишева-Јовановска, *Македонските џуленисти се распослани насекаде*, Дневник, 20.12.2016

4) Ирена Радовановиќ, *Албанците гласаа за Заев за да имаат почист воздух*, Дневник, 22.12.2016

активираат здравите национални (барем оние што преостанале!) механизми за стратешко и секако долгорочно меморирање на злосторствата на овој фашизоиден режим, што понатаму ќе послужи за исцртување на генералните линии на македонската историја во изминатиов период на владеењето на деава на Косето.

Во таа насока времето помеѓу Прологот и неодамнешниот Епилог е време на македонската современа варијанта на автократски инстали-

ран „мек фашизам“ помеѓу 2006 и 2016 година, тоа е чиста историја во течение зашто тука ни се на дофат сите елементи што треба да бидат експонирани за соодветната претстојна преоценка на идните генерации. За тој десетгодишен историски вакуум во македонската држава – зашто тоа време никако не може да се квалификува според други, нормални параметри - секој од свој стручен аспект (ќе) треба да ги исцрта основните координати на подемот и па-

дот на македонската фашизоидна инсталација, со што ќе даде придонес во општото и дефинитивно разобличување на овој период. Така ќе паднат односно ќе бидат изложени на потсмев и актуелниве малоумни спинови и безумни конструкти кои што лебдат низ македонскиот медиумски и политички простор обидувајќи се да создадат смут, недоверба и лажна слика.

Токму во тоа *време помеѓу* можат да се нотираат некои од главните правци на апострофираната фашизоидна инсталација во македонската држава од 2006 година наваму. На пример претходно посочениот наплив на популизам, кој што беше можеби првиот сигнал што требаше да звони на тревога. Зашто тоа типично тоталитаристичко (фашистичко/сталинистичко) подлетнување на крилјата на „народот“, неговото постојано повикување и дејствувањето во негово и ничие друго име, беше нешто што, ако не сме го доживеале, тогаш доволно за него сме читале. И од книгите се излеа и во македонската неодамнешна реалност, влезе во екраните и на страниците на весниците во чистата фашизоидна форма: дека токму народот така сака, дека тие се избраниците на народот и ја следат неговата искажана воља итн. Иако многу години подоцна се покажа како всушност била фалсификувана и манипулирана таа „искажана“ народна воља и што всушност следела властодржната врхушка сиве овие години.

Паралелно со популизмот како битен инструментализиран фашизоиден спецификум, во истиот тој народ се насели и стравот како втор важен тоталитаристички изум за државна контрола. Инициран и потхрануван (повторно) „во името на народот“, а реализиран помпезно (повторно) со широко медиумско покривање, со апсења и малтретирања, со измислени предавници и антидржавни заговори ... „патриотите“ како според учебник градеа своја држава во која што Уставот и законите беа искривувани и/или формализирани до крајните можни граници, а всушност се спроведувааше личната и групната воља на врхушката „избрана“ од и во името на народот! На тој начин беа маргинализирани не само политичките противници, туку во многу случаи беа елиминирани, на еден или на друг начин, и сите неподобни и сомничави кон власта поединци.

Понатаму, ако ги имате соодветно разработени овие два битни елементи, надополнети

со брутална медиумска хајка преку клиентелистички окупираниот медиумски простор со платеници од секаква провениенција, патот кон целосна фашизоидна тиранија изразена низ останатите форми на само ним знајната „традиционална демократија“ беше целосно отворен. Се разбира, поплатно ќе бидат заробени во клиентелистичките или коруптивните стеги и сите потенцијално независни или парламентарни институции и тела – пред сè Македонската академија на науките и уметностите, Универзитетот и Црквата, а потоа спортските, културните, уметничките и другите слични здруженија и асоцијации – со што се добива едно униформно, истомислечко и општествено погубно аморфно тело кое понатаму се нарекува „широка јавна и стручна поддршка“, која што ни беше јавна ниту беше стручна туку ги претставуваше подземните партизирани фашизоидни сили на неспособноста, неписменоста и незнаењето издигнати на степенот на државен идеал! Тоа кај нас се изведе многу бргу, безмалу во првите две-три години, некаде на јуриш или „самоволно“, некаде со мали или поголеми притисоци, така што веќе од 2008 година оваа послушна машинерија беше функционална и во полн погон! Веднаш потоа ѝ се придружи и партизираната државна и локална администрација, систематски надополнувана и тренирана како сива бирократска паравојска подготвена за „граѓанско“ справување со сите видови опозициски отпор и евентуална непослушност.

А потоа можете на „народот“ да му продадете што сакате. Можете да почнете да го замајувате со историја и традиција (од типот на блуткави националромантични приказни од нашето минато и самонаречени проекти од типот на „Скопје 2014“), со странски „инвестиции“ (каде државата повеќе дава отколку што добива), со „реформи“ во сите општествени сегменти (кои што се граничат со чиста фикција извлечена од нечии недозреани умови), со „јавни“ градежни активности (кои што се покажаа само како извонредна форма за „сидање“ на тендерите и бескрупулозно богатење на поединци) итн. Сето тоа беше секојдневно филувано и со изблици на ниски страсти и малограѓанштина, со одмазнички реваншизам кон поединци но и кон сè што нивните авторитарски умови не можеа да го разберат (особено во архитектурата, културата и уметноста!), со зацврстувањето на врските помеѓу Црквата и Државата во формата на некаква анахрона клероконзервативна

полуписмена пифтиеста маса, со дефинитивно то киднапирање на сите државни институции и нивното целосно партизирање и ставање во функција на властодржната врхушка.

Така се создаде заокружена авторитарско фашизоидна инсталација – или окупација во многу сликички - која што буквално и неприкосновено ја имаше сета власт во своите раце. Таквото саморастечко чувство понатаму доведе до кај нас дотогаш невидени напливи на самољубие, горопадништво, насилништво и пизма, што пак резултираше во оној 24 декември 2012 година, кога опозицијата и новинарите насилно беа буквално исфрлени од Парламентот! Можеби тогаш во Европа (и светот) се запали црвеното сијаличе за тревога? Па и во некои наши локални глави?

Ако некому му прави проблем, непријатно му е да ги нотира некои од главните правци на апострофираната фашизоидна инсталација во македонската држава од 2006 година наваму, може да тргне по спротивниот пат, односно може да ги набележи општите, генералните пунктови на секоја (нормална) либерална демократија и да се обиде истите да ги имплементира на нашиот локален терен во дадениот период (2006-2016), ако тоа повеќе го/ги усреќува. Резултатот ќе биде горе-долу ист тоест многу малку, или ниедна точка нема да успее да се одржи во македонската општествено политичка пракса во изминатата деценија. Без оглед како ќе ја „крстиме“ – неофашизоидна автократија (тиранократија), „традиционална демократија“ (sic), или „нелиберална демократија“, како што тоа нагалено сака да го претстави колумнистката на „Вашингтон пост“⁵ за случувањата во Полска! Иако и таа признава дека е тоа „несреќен поим“ бидејќи „лидер кој ги прекршува правилата на демократијата воопшто не треба да биде нарекуван 'демократски туку поинаку, можеби – 'диктаторски'“. И тоа е вистинскиот израз кој што ѝ треба на колумнистката, а тоа би бил и резултатот ако посериозно ја разгложиме онаа флоскула за „традиционалната демократија“!

Но, да се вратам на можната имплементација на генералните пунктови на секоја (нормална) либерална парламентарна демократија на наш терен и резултатите што би ги добиле со една таква игра.

5) Anne Applebaum, *Illiberal Democracy comes to Poland*, Washington Post, December 22, 2016

Па така, веќе првата точка која што од либералната демократија бара спроведување на реалната, вистинската моќ од страна на избраните народни претставници е во колизија со нашите реални состојби каде што, се покажа, народните претставници беа само декор, „демократски“ кулиси кои што требаа да го скријат приграбувањето на стварната моќ од страна на една политичка врхушка, исповрзана меѓу себе преку семејни и пријателски врски. Или принципот дека извршната власт е (уставно) ограничена и одговорна пред парламентот и останатите институции на власта како судството, на пример? Зарем еднаш било констатирано дека македонското собрание цели десет години е само играчка во рацете на владата во функција на мајоризација на опозицијата и безусловно спроведување на барањата на владата? Или потсмешливата етикета за „сваровски судство“ и неговата клиентелистичка подреденост визави владата како најдобар доказ за односите помеѓу овие две власти? Или третманот на (независниот) омбудсман од страна на македонската влада?

Понатаму, партиската припадност ги замени сите гарантирани во либералните демократии културни, етнички, малцински и други права, правејќи 'ршум во системот на селекција и поддршка на „туѓите“ права, иницијативи и проекти. Цели десет години ние живееме во комплетна партиски покриена култура, образование, наука, со комплетно нетранспарентен процес на одлучување. Паралелно, апсолутно се диференцирани и „туѓите“ невладини организации, а општествено ранливите категории се целосно маргинализирани. Или, можеби некој ќе се осмели да ја спомне медиумската сцена во Македонија во изминативе десет години односно демократското право на граѓаните на алтернативно информирање преку независни медиуми? Можеби доволно за оваа точка говори рангирањето на Македонија во земјите со лимитирана слобода на говорот и безмалу целосно зависни медиуми? Ваков сеопфатен, целосно извитоперен поданички медиумски клиентелизам каков што гледа(в)ме во Македонија последниве десет години не се памети во поновата историја на европските демократии!

Понатаму, ако според принципите на либералните демократии граѓаните се суштински слободни во искажувањето на мислењето, тогаш каде, на пример, во изминатава деценија можеше да се чуе поинакво мислење од

она кое што го застапуваше власта и нејзините мегафони? Кој простор ѝ беше достапен на опозицијата, или на независните мислители и активисти за јавно и аргументирано искажување на ставовите по сите горливи општествени прашања во државата? Или, може ли некој да се потсети само на обидот за протест на, на пример, „Архи бригада“ против деструктивноста на самонаречениот проект „Скопје 2014“ и како заврши истиот? Или обидот за протест на новинарите пред Музејот на македонскиот хор, итн., итн.?

Или можеби некој сака да ја разгледа состојбата со владеењето на правото и рамноправноста на граѓаните пред законот?

Се разбира, ни ваквата споредба не би одела во прилог на приврзаниците на нашава шизофрена „традиционална демократија“, како што впрочем никако не им се допаѓа сличноста на основите на таа наша „демократија“ си носечките репери на современите фашизоидни инсталации со различни имиња, а меѓу нив и нашава. Нашава „традиционална демократија“, или „нелиберална демократија“ (според меракот на Еплбаум), или поточниот израз „диктатура“ односно фашизоидна диктатура во локална варијанта, едноставно е неспособна да го премине ни прагот на теориите за демократијата, не може да го задоволи ниту минимумот за да се нарече дури и псеудодемократски систем. Бидејќи, извинете, ама ние овде не само што не можеме да говориме за елементи на демократија, туку сериозно можеме да говориме за диктаторска многустрана инсталација, редена една врз друга според пирамидален принцип, сè до самата врхушка како нејзин инспиратор и реализатор.

Заробен(и) ум(ови)

Еве, по некоја случајност, да не се појавеше онаа снимка од мобилен телефон на која што се гледа како во 2012 година собраниското обезбедување (или некој друг, уште до крај не е утврдено!) брутално ја исфрла опозицијата од салата за седници во Парламентот, и тоа во присуство на тогашната министерка на полицијата и министерот за финансии кој лефтерно командува со операцијата, плус сите останати пратеници на позицијата кои задоволно го посматраа скандалот без преседан во европските демократии? Прво, да ја немаше таа снимка,

дали светот, а и ние со него, ќе разберевме што и како се случувало на тој црн ден на 24 декември 2012 година? Се разбира – не, зашто на првото спомнување кај нас ќе се вклучеше платеничкиот медиумски трубачки квартет, или квинтет, и цели денови ќе слушавме како опозицијата била таа што предизвикувала проблеми во Собранието при носењето на буџетот и дека веројатно станува збор за некаков мал инцидент. И таквата приказна ќе го обиколезе и светот, особено бирократските кулоари на Европската комисија, и сите ќе ја жалеа власта каква лоша опозиција има!

Тој настан, тој 24 декември е некаква мала почетна точка – големата ќе дојде во 2014 година - или пресвртница во дотогашното помирливо однесување на опозицијата, но и во пољубопитната внимателност на погледите на светот и ЕУ кон нас. Но тој настан извонредно ја отсликува и моќта на современите медиуми и можностите за бескрајни манипулации со вистината и реалноста во која што живееме. А во таа точка и заробенитиот ум што завладеа во Македонија од самиот почеток на инсталацијата на криминална фашизоидна власт на децата на Ќосето. Таков сеопфатен поданички медиумски клиентелизам не се памети во поновата историја на европските демократии! Нам би ни позавиделе и најцрните автократи и диктатори, а теоретичарите на медиумите и на јавното мислење би останале запрепастени како теоријата може и буквално да е спроведлива (дури и надмината) во праксата! (Хабермас, на пример, говори за „тенденции кои што во дадени околности делуваат во правецот на создавање на јавното мислење“, но кај нас тие „тенденции“ беа заменети со целосно заробување на медиумите, а дадените „околности“ се еден комплетен демократски систем во зачеток!). И потоа, кога на тоа ќе ги надградите сите (како од учебник) исцртани линии на инсталација во администрацијата, во судството, во културата и образованието, во војската и во црквата, потоа неограниченото и неприкосновено партиско располагање со државните ресурси и буџетот, добивате прилично успешна формула на тотална тиранономија со фашизоидна ориентација.

Ако медиумите беа првите и најважните клиенти, администрацијата беше вториот битен сегмент кој што, делумно, и самиот, уште на почетокот крена раце во знак на предавање, а потоа беше и целосно окупиран и замолчен од новоформираните партиски трупи преобле-

чени во државни чиновници. И потоа, школски, парцијално но континуирано паѓаа односно беа освојувани – со сила или со пари – останатите бедеми на демократијата кои што, за воља на вистината, кај нас никогаш не биле којзнае колку цврсти! И овде може да се парафразира Вангелов⁶ и неговите извонредни „што“ и „како“ за македонската литература односно дека „нема добра литература само со „како“ а без „што.“ Или, само со „што“, а без „како.“! Според истиот принцип, нема добра диктатура од современ тип ако не знаете „како“ тоест со „што“ истата се прави. Овие знаеја. И „како“ и со „што“. Ама не знаеја, или немаа – со кого! Зашто третиот принцип (кој што веројатно го нема во литературата зашто токму писателот е тој кој „ракува“ со своето „што“ и „како“) е со „кого“ го правите тоа што го правите или сте намислиле да го правите односно кои се вашите експоненти кои треба да ја убедат јавноста во исправноста на практичните политики. Е кај овие, за среќа, тој (по многу нешта клучен) сегмент целосно промаши! Зашто, тие буквално немаа со кого да го прават намисленото односно мораа да се задоволат со „тенката“, полуписмената партиска инфраструктура и по некој пребег од малку посposобните „интелектуални“ структури во државата. Затоа и резултатите беа такви какви што беа!

Впрочем, тоа е судбината на сите такви диктаторски системи: нивната кадровска структура е еднаква на нивната идеолошка матрица. Што ќе рече прилично банална, просирна - умствено и практично, неинвентивна и трома, амбициозна но неспособна ... Но – „образована“! Поточно, и кај нашите уличари со фашистички манири речиси и да нема министер, директор, функционер без оние задолжителни „м-р“ и „д-р“, иако тие нивни титули, во нормални услови, не можат да се поистоветат ни со најпросечно високо односно факултетско образование. Зашто, уште кога ќе ги видите, па кога ќе им го чуete говорот, па кога ќе им го видите однесувањето ... веќе ви е јасно со каков „кадар“ имате работа. Инаку, од тие идеолошки и лукративно заробени умови никој и не би имал којзнае каква полза, затоа Впрочем и биле поттурнати настрана од главните текови на општествените процеси во изминативе дваесеттина години. Но сега си најдоа „ментор“ по мерка, некој рамен на нивните „капацитети“ и „идеи“ и ги добија нивните пет минути. Кои што, за жал, се растегнаа на цели десет години.

6) Атанас Вангелов, *Ѓонија*, Плусинфо, 26 декември 2016

Ама тоа не беше, повторно, резултат на нивните (не)способности, туку на нашата лежерност, летаргичност, арогантност и самобендисаност, ако сакате, мислејќи дека тоа ќе трае еден миг. Ама потраја цела вечност. Или само така изгледаше?

Но не, оваа деценија (ќе) ја плаќаме дебело (со акцент на „о“!), нивните заробени умови ја заробија државата, избркаа од неа една третина од најспособното население – среќа ни останаа „Сократ“ и компанија! – што е уште една битна димензија на режимите од овој тип: расчисти со интелигенцијата, со младите и образованите, со потенцијалните противници! Задржи го сето неспособно и остарено и – вежбај режим!

Сето ова што сега (постизборно) се случува, сите овие физички и морални хистерии и дивеења се само вистинското лице на фашизоидноста на режимот и неговите „елитни“ одреди, токму како и оние *Schutzstaffel* во (деновиве често спомнуваната) *Nacht der langen Messer*. Бидејќи тоа е нивната умствена (не можам да кажам интелектуална, зашто таму нема никаков интелект) матрица на платена орда, без оглед кој на каква функција се нашол. Тие егзистираат во такви дволични рамки: од девет до пет божем функционери, од пет натаму – десна рака на Ќосето. Кај нив нема јавна свест, општествена одговорност, морал. Попладнето ќе барате „ноќ на ножевите“, вечерта ќе седите во првиот ред на Божиќната миса! Или ќе урлате како нездрава за „нашиот“ идентитет и традиција олицетворени во шизоидното „Скопје 2014“, кои што всушност тендерски сте ги соголиле до гола кожа, а за што веќе ве чешла Специјалното јавно обвинителство!

Се разбира, сето наше опкружување, вклучително и спомнатите карикатурални ликови, не се производ само на една историска ситуација или менталитет на една (прилично поголема) група, туку се резултат и на незаживеаната демократија на овој простор, нејзините млади и слаби корени, заедно со нашата необјаслива толерантност односно неспособност да ги видиме вистинските лица на овие околу нас. А тие беа тука, вплеткани во сите општествени случувања, се движеа по маргините одвратно понизни и најчесто речиси невидливи, свесни за својата неспособност и неморалност но и со истенчено, безмалу предаторско чувство за искористување на мигот, за моментна транс-

формација и молскавично приклучување на силите на злото! Се разбира дека историјата познава многу такви ликови, особено на ова парче земја но и на целиот Балкан како колевка на современите варијанти на тероризам, вклучувајќи го тука секако и фамозниот Ќосето и неговите денешни деца како наш придонес во регионалната црна историја.

За да сликата добие посакувана заокруженост се погрижи ликот кој недостасуваше, кој вообичаено е во сенките на децава зашто веројатно се чувствува само како посвојче во една ваква констелација. Лик кој инаку, во ниту една варијанта, ниту еден нормален човек кој (и) политички мисли, не би го ставил на ум, без оглед што човекот толку години глуми претседател на државава, замислувајќи се како некаков фактор (политички, интелектуален, морален, човечки ...) на страниците на оваа македонска историска бурлеска. Па и сега, именувањето сака да ни се претстави како „татко“ на нацијата и „детенце“ на Ќосето, а не е ни едното ниту другото. Првото не може да биде заради редица суштински фактори, меѓу кои особено начинот/легитимитетот на неговиот избор, потоа неговиот локален и меѓународен рејтинг (кој речиси никогаш не ги помина оние фамозни 1,5%), неговото делегитимирање (или детронозирање, како сакате) од страна на првата по големина (и значење) малцинска заедница во државата, неговите бројни интелектуални и морални фелери непримени за еден човек кој сака да се претставува како „татко“ на нацијата и шеф на државата итн. Ни второто никако не може да биде зашто е таков каков што е, некадарен дури и за недела за кои што е сепак потребна доза на решителност и смелост а не тутурутка со карактер на шибицар, квазипрофесор со крајно сомнителни етички стандарди и типичен провинцијален „фоб“ од сите категории, лигава, аморфна материја која што сосема случајно добила некаков човечки облик. Дури, не можам да сфатам како овие воопшто и го прифаќаат како „брат“ односно рамноправен член на нивната ѓосава заедница. Што пак доволно говори и за нивните „стандарди“ и „критериуми“, дури и кога се работи за такви важни, „братски“ реалции!

Затоа впрочем и никаде досега не го спомнав како некаков фактор во овие македонски фашизоидни времиња, иако неговиот придонес никако не е мал. Ниту безначаен. Зашто тој

шарлатан, кој не умее да склопи ни две просто-проширени речиници ако не му се напишани, беше врвната официелна поддршка на режимот сиве овие години, речиси два цели претседателски мандати, циркузант кој не размислувајќи ни секунда се впушта(ше) во секакви, дури и најопасни вербални акробации – како оние од вчера - веројатно знаејќи дека неговите зборови и ставови некому не му значат ништо, ниту пак можат нешто да променат во оваа сомнабулна „држава“. Затоа и велам дека ужива да се претставува (и) како „детенце“ на Ќосето, иако знае дека неговиот божем цврст и комитски став по сите „национални“ прашања е само лакрдија што предизвикува смеа дома и во светот. И токму заради тоа и неговото последно обраќање – а сериозно се надевам дека ќе биде последно во неговото во суштина очајно одглумено претседателствување – не го сметам за сериозно и функционално, туку само како уште еден замав во насоката на автодеструкцијата, само уште еден доказ за неговата незрелост, неспособност и недостоинственост.

Зашто, да не заборавиме, колку и да е функцијата на претседател на државата кај нас на рамништето на „англиска кралица“ - што ќе рече нефункционална, парадна и „свечарска“ – за еден сериозен политичар, човек, интелектуалец, таа функција можеше да биде пресудна ако не за стопирањето на фашизоидната хистерија тогаш барем за нејзиното ставање под јавен сомнеж! Барем толку можеше во овој миг, а и порано, да направи еден вистински претседател на македонската држава, па нека се вика и Хорхе. И толку ќе беше дури и доволно во дадена ситуација во земјава изминативе години: еден искрен, човечки сомнеж во насоките на државата, во работата на институциите, во моралот и чесноста на јавните функционери итн. Наместо тоа, тој упорно – и со последниот „говор“ - настојува да ја одглуми докрај улогата на посвојче на Ќосето, заканувајќи се дека тој нешто нема да дозволи, или ќе дозволи, дека од него нештата зависат, па дури и односите и интересите на светските сили за овој простор, си го зема правото да говори во нашето име не баре сите со него сме береле калинки немајќи поаметна работа во животот итн.

И овој наш лакрдијаш е уште една тажна фигура на современа македонска историја заедно со булументата Ќосави деца на кои запнал да им припаѓа, но и уште еден показ како функционираат системите од овој тип на овие

простори. Тие бараат неподелена припадност и послушност, а за возврат не прашуваат за минатото. Зашто, инаку, како овој лакрдијаш како сегашно нивно посвојче а некогашна „универзитетска“ рожба на минатиот (и омразениот им) систем ќе станеше ова што стана? Но не само тој туку и редица други во чија што неморалност и сегашна безпоговорна припадност на злото се уверивме низ годиниве. Ваквите фашизоидни инсталации како да се измислени за простори како овие, за народи како овој. Плодноста на оваа почва за култивирање на едноумни режими од секаков тип допрва ќе треба да се испитува. Тоа секако зависи од карактерната структура на луѓето, од интелигенцијата, од културата и образование ... сето она што во голема мера недостасува кај нас. А не дека сме го немале, во одделни периоди. Но тоа се чудните историски пресврти, цикличните наезди на некои варвари кои ништат сè пред себе и потоа мора да се започнува од почеток. Но, велат, а што друго би правела историјата, нели?!

30 декември 2016

НАМЕСТО ПОГОВОР

Логичното прашање на крајот од оваа книга би било: зошто ваква книга? Иако за објавување книги не постои логичен одговор, ама за оваа го имаме: мислиме дека на Македонија, денес, ѝ беше потребна една ваква историско-документаристичка книга за народните протести во државата и за „Шарената револуција“ во времето на заробената држава односно груевистичкиот режим. А оваа книга е токму историско-документаристичка бидејќи оперира со оригинални фотографии и текстови од тоа време, од директни сведоци/учесници на настаните. Некои историчари таквиот материјал го нарекуваат бесценет. Затоа и се зафативме со книгава. Некој може да приговори дека има(ло) и други оригинални материјали (фотографии и текстови) од тоа време. Тоа не е спорно, но ние се зафативме со нашите сведоштва коишто ни беа при рака, а ги сметаме за објективни. Резултатот е пред вас, пред судот на јавноста.

Од друга страна, во изминативе три години настана невообичаен, дури сомнителен молк во врска со настаните опишани во книгава. Не е наше да проценуваме зошто и како, но настани со такви димензии, особено како „Шарената револуција“ којашто де факто го урна режимот на злосторничкото здружение, во Македонија не се случуваат секој ден. Уште повеќе, таков настан кај нас не се беше случил дотогаш (ако се из земе периодот на НОВ). Можеби ќе прозвучи пресилно но ние не можевме да се сетиме на друг таков настан во поновата македонска историја од 1945 година до денес.

А сепак, не е сè баш така тивко особено во поглед на „Шарената револуција“. Таа сè уште на многумина им боцка очи, па обидувајќи се да ја омаловажат и целосно обезвреднат, и лепат секакви етикети, на пример: „класична обоена револуција“, типичен американски извозен производ, да ја постоветат со слични случувања во Белград, „(...) арапскиот свет, но и Латинска Америка“, итн. Но тоа се пред сè кукавички, лични и во основа љубоморни обиди да се омаловажи нешто што несомнено ќе ја обележи првата половина на овој век во современата македонска историја! Таквите крајно дилетантски обиди ја забораваат суштината: дека сите протести во тој период, а особено „Шарената револуција“, имаа легитимна цел – симнување од власт на злосторничкото здружение предводено од тогашниот премиер Никола Груевски. И таа цел беше остварена!!!

Феноменот на протестот не е вообичаен во македонското секојдневие. Особено не политичкиот протест. А за времето за коешто говориме, сите протести

беа политички односно беа мотивирани од лошото, злосторничкото управување на тогашната власт предводена од пребеганиот криминалец Никола Груевски и неговата партија! Истакнуваме дека овие протести за коишто сведочиме во книгата ги гледаме како демократски. Иако, се разбира, има и поинакви протести. Бевме сведоци и на такви – токму после „Шарената револуција“ и превземањето на власта од страна на демократската коалиција – но тоа можеби ќе биде предмет на некој иден наш книгоиздателски интерес.

Александар Кондев
Златко Теодосиевски

Содржина:

МАКЕДОНСКА СТУДЕНТСКА ПРОЛЕТ <<< [5]

НИЕ ВЕЌЕ НЕМАМЕ ШТО ДА МУ ПОНУДИМЕ НА СВЕТОТ! <<< [21]

НАРОДЕН ГНЕВ <<< [31]

„ШАРЕНА РЕВОЛУЦИЈА“ <<< [67]

ДЕЦАТА НА КОСЕТО <<< [99]

НАМЕСТО ПОГОВОР <<< [131]

компендиум

cip
isbn

Република Северна Македонија
Министерство за култура

Поддржано од Министерството за култура на Република Северна Македонија

